

Håvard Sanne og Sapandip Singh Grewal

Aksjeselskapenes utvikling i norsk fotball

En kvantitativ studie om den økonomiske utviklingen til norske fotballklubbers tilknyttede aksjeselskap

Masteroppgave i Økonomi og administrasjon

Veileder: Morten Kringstad

Mai 2021

Håvard Sanne og Sapandip Singh Grewal

Aksjeselskapenes utvikling i norsk fotball

En kvantitativ studie om den økonomiske utviklingen til norske fotballklubbers tilknyttede aksjeselskap

Masteroppgave i Økonomi og administrasjon
Veileder: Morten Kringstad
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for økonomi
NTNU Handelshøyskolen

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Masteroppgaven vi har skrevet dette semestret markerer slutten på vårt studieløp i økonomi og administrasjon ved NTNU Handelshøyskolen. Oppgaven er en del av graden og arbeidet tilsvarer 30 studiepoeng innen hovedprofilen økonomistyring.

Vi har gjennom studieløpet fattet stor interesse for økonomistyring og regnskap. Vi ønsket derfor å kombinere denne interessen med en annen og valgte derfor å se på økonomien i norsk fotball.

Økonomien i en slik bransje er særskilt resten av næringslivet og vi ønsket derfor å belyse utfordringene som kan oppstå ved å se på tilhørende aksjeselskaper for klubbene i Norge. Temaet er lite forsket på tidligere og vårt arbeid kan derfor være veldig interessant for flere parter.

Vi vil spesielt takke vår veileder, Morten Kringstad, som dag inn og dag ut har vært tilgjengelig med konstruktiv kritikk og gode tilbakemeldinger. Interessen han har for feltet har vært smittende og veldig lærerikt.

Innholdet i denne oppgaven står for forfatterens regning.

Trondheim, 25. mai 2021.

Håvard Sanne

Sapandip Singh Grewal

Sammendrag

Norske fotballklubber organiseres etter en modell som blir kalt Dualmodellen. Dette er en modell som er særegen innenfor norsk idrett og ble til for å forhindre at klubber og idrettslag skulle bli aksjeselskaper. Dualmodellen tillater derimot at klubbene kan samarbeide med aksjeselskaper og på den måten sikre seg mer kapital, som igjen gjør klubbene mer konkurransedyktige. Som følge av trøblete økonomi i fotball Norge, har flere reguleringsverktøy blitt innført for å styrke klubbenes finansielle posisjon. I denne oppgaven har vi ønsket å se nærmere på økonomien til disse tilhørende aksjeselskapene og se på hvorvidt de forskjellige reguleringsystemene har hatt innvirkning på selskapene. På bakgrunn av dette har vi valgt følgende problemstilling:

Hvordan har den økonomiske utviklingen til de konsolideringspliktige aksjeselskapene i norsk fotball vært?

For å best besvare dette har vi valgt en kvantitativ undersøkelse med 17 klubber fra de to øverste divisjonene i Norge. Dataen baserer seg på regnskapsinformasjon fra aksjeselskapene og klubbene hentet fra Proff Forvalt og Brønnøysundregistrene. Perioden som er valgt strekker seg fra 1998 til 2019, og er tilstrekkelig for å kunne drøfte endringer i selskapenes økonomi.

Funnene i oppgaven tyder på bedring i økonomien til aksjeselskapene, og særlig etter 2008. I 2009 ble det implementert et finansielt oppfølgingssystem (FOS) som har satt økonomiske krav til klubbene og aksjeselskapene. Etter innføringen av FOS har underskuddene blitt lavere og nøkkeltallene stort sett bedret seg. Dette indikerer at FOS har hatt en positiv effekt på aksjeselskapene, selv om deler av veksten sannsynligvis kan tilskrives en oppgang etter finanskrisen. Videre tyder funnene våre på at avhengigheten av investorer er stor i norsk fotball. Hvert år tilføres det millioner av kroner gjennom aksjeemisjoner, både for å redde selskapene i økonomiske vanskeligheter og for å bidra til økt sportslig satsning. Investorenes tilknytting til klubben gjør dem villige til å ofre deler av sin kapital, slik at klubben blir mer konkurransedyktig.

Abstract

Norwegian football is organized after a model called the dual model. This is a model which is unique within Norwegian sports and was created to prevent clubs and sport teams from becoming limited companies. The dual model, on the other hand, allows the clubs to cooperate with limited companies and thus secure more capital, which in turn makes the clubs more competitive. As a result of financial troubles in Norwegian football, several regulatory tools have been implemented to strengthen the clubs' finances. In this thesis, we had an interest in looking more closely at the finances of these associated limited companies and look at whether the different regulatory systems have had any impact. Based on this, we have chosen the following research question:

How has the financial development of the limited liability companies in Norwegian football been?

To best answer this question, we have chosen a quantitative study consisting of 17 clubs in the top two divisions in Norway. The data is based on accounting information from the limited companies and the clubs, obtained from Proff Forvalt and Brønnøysundregistrene. The period chosen is from 1998 to 2019 and is sufficient to discuss changes in the companies' finances.

This thesis' findings indicate an improvement in the finances of the limited companies, especially after 2008. In 2009 a financial regulatory system (FOS) was implemented which has set financial requirements for the clubs and the limited companies. After the introduction of FOS, the deficits have become lower, and the financial ratio have improved in general. This indicates that FOS has had a positive effect on the limited companies, although parts of the growth can probably be attributed to an upturn after the financial crisis. Furthermore, our findings suggest that the dependence on investors is big in Norwegian football. Every year, millions of Norwegian Kroners are added through share issues, both to save the companies in financial difficulties as well as contribute to increased sports investment. The investors affiliation with the club makes them willing to sacrifice parts of their capital, so that the club can become more competitive.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Motivasjon	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Struktur	3
2. Fotball og økonomi	3
2.1 Norsk fotballhistorie	3
2.2 Fotball vs. tradisjonelt næringsliv	4
2.3 Dualmodellen	6
2.4 Fotballens dilemma	8
2.5 Financial Fair Play Regulation	10
2.6 Finansielt Oppfølgingssystem	12
2.7 Insolvens toppfotball	14
3. Teori	15
3.1 Regnskap og fotball	15
3.2 Soft budgeting	20
3.3 Earnings management i fotball	22
4. Metode	24
4.1 Forskningsdesign	24
4.2 Metode	24
4.3 Utvalg	24
4.4 Datainnsamling	25
4.5 Validitet/Reliabilitet	26
4.6 Overførbarhet	27
4.7 Bekreftbarhet	27
4.8 Begrensninger	28

4.9 Evaluering	28
5. Empiri	29
5.1 Presentasjon av selskapene	29
5.1.1 Aalesunds Fotballklubb	30
5.1.2 Fotballklubben Bodø/Glimt	32
5.1.3 Sportsklubben Brann	33
5.1.4 FK Haugesund	35
5.1.5 Fredrikstad Fotballklubb	36
5.1.6 Kristiansund Ballklubb	37
5.1.7 Lillestrøm Sportsklubb	38
5.1.8 Mjøndalen Idrettsforening	41
5.1.9 Molde Fotballklubb	42
5.1.10 Odds Ballklubb	44
5.1.11 Rosenborg Ballklub	45
5.1.12 Sandefjord Fotball	50
5.1.13 IK Start	51
5.1.14 Strømsgodset Toppfotball	55
5.1.15 Tromsø Idrettslag	57
5.1.16 Viking Fotballklubb	60
5.1.17 Vålerenga Fotballklubb	63
5.2 Oppsummering av empiri	67
6. Analyse av funn	71
6.1 Regnskapsanalyse	71
6.2 Avhengighet av investorer	76
6.3 NFF sine retningslinjer/Earnings management	77
7. Konklusjon	78
7.1 Forslag til videre forskning	80

8. Litteraturliste	81
9. Vedlegg	86
Vedlegg 1: NFFs konsolideringsprinsipper	87
Vedlegg 2: NFFs Måleparametere	88
Vedlegg 3: Ålesund Fotball AS og Ålesund Fotballstadion AS	90
Vedlegg 4: Nordlandsglimt AS og Bodø Glimt Sport ASA	90
Vedlegg 5: Brann Stadion AS	91
Vedlegg 6: FK Haugesund AS	91
Vedlegg 7: Fredrikstad Fotballinvest AS	92
Vedlegg 8: Kristiansund Ballklubb Invest AS	92
Vedlegg 9: Åråsen Stadion AS og Åråsen Eiendom AS	93
Vedlegg 10: LSK-Hallen AS og Lillestrøm Sportsklubb AS	93
Vedlegg 11: MIF Eiendomsdrift AS	94
Vedlegg 12: Molde Fotball AS	94
Vedlegg 13: Odds Ballklubb Eiendom AS og Grenland Fotball AS	95
Vedlegg 14: Lerkendal Stadion AS og Abrahallen AS	95
Vedlegg 15: Rosenborg Sport AS og Rosenborg Arena AS	95
Vedlegg 16: Lerkendal Stadion AS (gamle)	96
Vedlegg 17: Sandefjord Fotball AS	96
Vedlegg 18: Start En Drøm AS og Start Fotball AS	97
Vedlegg 19: Start Toppfotball AS og Start Stadion AS	97
Vedlegg 20: Strømsgodset Fotball AS	98
Vedlegg 21: TIL Fotball AS (Tidligere TIL Holding AS) og Bjerkakerhallen AS	98
Vedlegg 22: Afheim Stadion II AS og TIL Fotball AS (gammel)	99
Vedlegg 23: Viking Stadion AS og Viking Fotball AS	99
Vedlegg 24: Vikinghallen AS	100
Vedlegg 25: Vålerenga Fotball ASA og Vålerenga Fotball AS	100

Figur- og tabelliste

Tabell 1: Fangens dilemma	9
Tabell 2: FOS kategorier	12
Tabell 3: FOS poengsystem	13
Tabell 4: Samlet resultat.....	68
Tabell 5: Samlede nøkkeltall.....	69
Figur 1: Ålesund Fotball AS	30
Figur 2: Ålesund Fotballstadion AS.....	31
Figur 3: Nordlandsglimt AS	32
Figur 4: Bodø Glimt Sport ASA	33
Figur 5: Brann Stadion AS	34
Figur 6: FK Haugesund Fotball AS.....	35
Figur 7: Fredrikstad Fotballinvest AS	36
Figur 8: Kristiansund Ballklubb Invest AS	37
Figur 9: Åråsen Stadion AS	38
Figur 10: Åråsen Eiendom AS	39
Figur 11: LSK-Hallen AS	40
Figur 12: Lillestrøm Sportsklubb AS	41
Figur 13: MIF Eiendomsdrift AS	42
Figur 14: Molde Fotball AS	43
Figur 15: Odds Ballklubb Eiendom AS	44
Figur 16: Grenland Fotball AS.....	45
Figur 17: Lerkendal Stadion AS.....	46
Figur 18: Abrahallen AS	47
Figur 19: Rosenborg Sport AS	48
Figur 20: Rosenborg Arena AS	49
Figur 21: Lerkendal Stadion AS (gamle)	50
Figur 22: Sandefjord Fotball AS	51
Figur 23: Start En Drøm AS.....	52

Figur 24: Start Fotball AS	53
Figur 25: Start Stadion AS	54
Figur 26: Start Toppfotball AS.....	55
Figur 27: Strømsgodset Fotball AS.....	56
Figur 28: TIL Fotball AS	57
Figur 29: Bjerkakerhallen AS	58
Figur 30: Alfheim Stadion II AS.....	59
Figur 31: TIL Fotball AS (oppløst).....	60
Figur 32: Viking Stadion AS.....	61
Figur 33: Viking Fotball AS.....	62
Figur 34: Vikinghallen AS	63
Figur 35: Vålerenga Fotball ASA	64
Figur 36: Vålerenga Fotball AS	65
Figur 37: Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS	66
Figur 38: Vålerenga Stadion AS	67
Figur 39: Totale aksjeemisjoner.....	71

Liste over forkortelser

FOS - Finansielt oppfølgingssystem, det norske finansielle reguleringsystemet i fotball

FFPR - Financial Fair Play Regulation, det europeiske finansielle reguleringsystemet i fotball

NFF - Norges fotballforbund

RBK - Rosenborg Ballklub, et fotballag i Eliteserien i Norge. Merk at BK alltid står for ballklubb

NIF - Norges idrettsforbund

UEFA - Union of European Football Associations. Det europeiske fotballforbundet

FIFA - Fédération Internationale de Football Association. Det internasjonale fotballforbundet

IB - Inngående balanse, balansen 01.01 per år

UB - Utgående balanse, balansen 31.12 per år

Ex-ante - Dette er et uttrykk som betyr «før hendelsen»

EM - Earnings management, insentiver til å forbedre eller forverre regnskap og ikke vise reelt bilde

IFRS - International Finance Reporting Standards, internasjonal regnskapsstandard

1. Innledning

1.1 Motivasjon

Lyn 1896 Fotballklubb (Lyn) er den eneste norske klubben som har gått konkurs i moderne tid. Dette skjedde i 2010 etter at de lenge hadde slitt økonomisk. En av hovedårsakene var at Atle Brynestad trakk seg ut, etter å ha sponset klubben med finansielle bidrag over lengre tid (Haugli, 2020). Klubben selv mener at det var krav fra kreditorer som var avgjørende. Et eksempel på dette var et 170 millioners krav fra Chelsea FC etter John Obi Mikel overgangen (Haugli, 2020). Det hersker likevel en konsensus blant de fleste innenfor fotball Norge om at konkursen skyldes Brynestads økonomiske utfordringer. Konkursen gir et innblikk i hvor viktig ekstern kapital og de tilhørende selskapene er for fotballklubbene og at de kan få store problemer om denne støtten forsvinner.

I slutten av forrige semester var vi i samtaler med vår veileder Morten Kringstad, på bakgrunn av at vi hadde et ønske om å skrive en masteroppgave med vinkling inn mot fotballøkonomi. Vi fikk da et forslag om å lese masteroppgaven; *Finansiell Regulering av Norske Fotballklubber* av Børtveit & Byberg (2019). Oppgaven ga oss mersmak på emnet og vi undersøkte da nærmere norsk fotballøkonomi de siste årene.

Fotballbransjen skiller seg ut fra vanlig næringsliv ved at den har sportslig suksess som overordnet mål og ikke profittmaksimering. Tilhørende aksjeselskap sine overordnede mål blir derfor å hjelpe klubben å oppnå dette. I så måte kan dette sammenlignes med ideelle organisasjoner som heller ikke har profittmaksimering som overordnet mål. Dette er interessant med tanke på økonomistyringen, fordi et selskap tilknyttet denne bransjen vil operere annerledes med sine mål, delmål og optimeringsprosesser enn et «vanlig» selskap. Risikoen til prosjektet blir høyere, samtidig som forholdet mellom kostnader og inntekter blir mindre relevant. Selv om økonomisk bærekraft er nødvendig for overlevelsen til aksjeselskap og klubb, så vil dette være noe som prioriteres i andre rekke etter at de har gjort alt de kan for å oppnå sportslig suksess.

Fotballøkonomien i alle verdens ligaer har vært under stort fokus fra både media og privatpersoner i alle år. I 2016 ble det lekket millioner av dokumenter til den tyske avisa Der

Spiegel, hvor konfidensiell informasjon om spillere, klubber og forbund ble offentliggjort (Christiansen, 2018). Dokumentene tok for seg kontrakter, e-poster, PowerPoint presentasjoner og bankutskrifter. De ga innsyn i hvordan spillere hadde unndratt skatt og hvordan flere av de rikeste klubbene i Europa hadde unngått reguleringsystemet til Union of European Football Associations (UEFA), kalt Financial Fair Play Regulation (FFPR), med hjelp av sentrale personer i UEFA (Christiansen, 2020).

Denne avsløringen gjorde oss interessert i å se på økonomien til de tilhørende aksjeselskapene til de norske fotballklubbene. Norsk fotball skiller seg ut fra den europeiske ved at de bruker en dualmodell i Norge hvor klubbene er idrettslag, men kan ha samarbeid med aksjeselskap gjennom avtaler som må godkjennes av Norges Fotballforbund (NFF). Tidligere har klubb pluss aksjeselskap eller bare klubben sin økonomi blitt undersøkt og vi syntes derfor en undersøkelse av aksjeselskapene med en større tidshorisont ville være interessant.

1.2 Problemstilling

Målet med oppgaven er å se på hvordan den økonomiske utviklingen til samarbeidende aksjeselskap til norske fotballklubber har utviklet seg over tid. Regnskapsanalyse blir sentralt i vår oppgave og denne teorien ligger i grunn for mye av analysen. Problemstillingen vår er som følger:

Hvordan har den økonomiske utviklingen til de konsolideringspliktige aksjeselskapene i norsk fotball vært?

“Formålet med regnskapsanalyse er å si noe om selskapets økonomiske utvikling og finansielle situasjon. Analysen tar utgangspunkt i årsregnskap og tilleggsopplysninger i noter og styrets beretning.” (Kristoffersen, 2019, s. 446). Gjennom empirien vår ønsker vi å se hvordan utviklingen har vært på et aggregert nivå for alle aksjeselskapene. Vi har valgt ut de nøkkeltallene vi mener er mest relevant for disse type selskaper. Ekstern kapital er en stor del av både norske klubber og aksjeselskaper og vi vil se på hvordan dette påvirker aksjeselskapene og hvor ofte dette skjer. Avslutningsvis vil vi se om aksjeselskapene har insentiver til å drive med earnings management i sine regnskap.

1.3 Struktur

Oppgaven er strukturert med en rød tråd hvor leseren får med seg all relevant informasjon som er nødvendig. Vi starter i kapittel to med å fortelle om fotballen kombinert med økonomi som fag, med både historie, utfordringer, modeller og reguleringssystem. Kapittel tre går inn på det teoretiske rammeverket som legges til grunn for analysen. Den er strukturert på samme måte som analysen slik at leseren får en sammenheng mellom rekkefølgen på de to kapitlene.

Kapittel fire tar for seg metoden som brukes, med utvalg, begrensninger og forutsetninger som blir tatt i oppgaven. I femte kapittel presenteres våre funn og empiri, hvor figurene gir en oversikt over utviklingen ved enkelte nøkkeltall. Vi har også valgt å inkludere disse tallene, og tall som ikke er i figurene, som vedlegg nederst i oppgaven. Videre i kapittel seks har vi analysen av våre funn, hvor vi først har en regnskapsanalyse av tallene. Videre ser vi på avhengigheten selskapene har av investorene og til slutt insentivene til earnings management. Avslutningsvis konkluderer vi med våre viktigste funn samt forslag til videre forskning.

2. Fotball og økonomi

Dette kapittelet skriver vi for å gi leseren innblikk i fotballen og hvordan det økonomiske aspektet spiller inn. Vi forklarer litt om sportslig historie, dualmodellen, FOS og FFPR. Det skal gi et grunnlag for forståelse som gir leseren god innsikt for videre lesing av oppgaven. Det presenteres også flere nøkkelord og forkortelser som er viktige.

2.1 Norsk fotballhistorie

Frem til 1969 hadde Norge en amatør paragraf som ikke lot profesjonelle fotballspillere være en del av landslaget. De ville holde på amatørheten og kan minne om NFF sin begrunnelse for at klubber ikke skal bli aksjeselskaper i dag. Herrelandslaget fikk under Olympiske sommerleker (OL) i Berlin i 1936 sin beste plassering noensinne i et mesterskap med bronsemedalje. Neste lyspunkt skulle komme på 90-tallet ledet av Egil "Drillo" Olsen. Det var en klar fotballfilosofi som førte til at Norge igjen klarte å kvalifisere seg til et mesterskap, nemlig Verdensmesterskapet (VM) i 1994. Drillo sørget for at Norge også kvalifiserte seg til VM i 1998. Selv om det ikke ble noen medaljer så er dette i norsk sammenheng store bragder. Etter mesterskapet tar Nils Johan Semb over landslaget og de kvalifiserer seg til Europamesterskap i 2000, som også er siste gang Norge kvalifiserte seg til et mesterskap. 90-

tallet er regnet som Norges beste periode i moderne tid, i årene etter har de blitt sett på som et nesten-lag som alltid ryker ut i play-off kampene.

På klubbnivå nasjonalt er det Rosenborg Ballklub (RBK) som både historisk og i nyere tid har vært det mest dominerende laget med 25 ligatitler. I likhet med landslaget så var 90-tallet toppen for Rosenborg hvor de fra perioden 1992-2004 vinner 13. ligatitler på rad. Ute i Europa har ikke norske lag hevdet seg i særlig stor grad. Rosenborg og Lyn klarte i sin tid å komme helt til kvartfinalen i Champions League (CL), men utenom dette er Rosenborg og Molde de eneste lagene som har klart å kvalifisere seg til gruppespillet. I Europa League (EL) har det vært hyppigere besøk ettersom dette er et lavere nivå. Norge har fire klubber med 10 eller flere deltagelser (Rosenborg, Molde, Viking og Brann), også her er kvartfinale det beste et norsk lag har prestert.

Prestasjonen til både lands- og klubb lagene vil reflekteres i økonomien i norsk fotball. Landslaget er ute i verden og viser frem det beste vi har av spillere som danner et rykte for nordmenn som fotballspillere. Ved at klubb lag støtter opp om dette ryktet ved å gjøre det bra i Europa mot utenlandske klubber, vil verdien til deres spillere stige i markedet. Dette gjør at klubber over tid kan skape store summer inn ved å utvikle spillere for så å selge de med profitt.

2.2 Fotball vs. tradisjonelt næringsliv

Fotball er en underholdningsbransje som må ta hensyn til de store økonomiske summene som blir investert i idretten hvert år. Fotballen har over tid blitt en egen næring, men har likevel flere særtrekk som skiller den fra det tradisjonelle næringslivet (Gammelsæter & Ohr, 2002). Mange selskaper i det vanlige næringslivet har profittmaksimering som øverste mål, hvor selskapet struktureres etter å oppnå dette. Det tas også beslutninger som skal gi selskapet høyere margin på sine produkter eller tjenester, for eksempel i form av reduserte kostnader eller forbedring av materiale. I fotballen derimot er dette som regel ikke et overordnet mål. Fotballen sitt overordnede mål blir da å vinne, ikke bare kamper, men også turneringer. Delmål kan være ting som å spille attraktiv angrepsfotball. Andre særtrekk vi finner er at fotball er både business og frivillig arbeid. I fotball er klubbene til for hverandre, og klubbens resultater er sterkt medieeksponert og utsatt for måling fra mange hold. Fotballen er også en bransje som er utsatt for store omveltninger i rammebetingelser og rammeverk. Samtidig vil

det alltid være noen som taper i fotballen og få som vinner, så det vil derfor være stor risiko forbundet med å drive profesjonelt (Gammelsæter & Ohr, 2002).

I fotballen er konkurranse helt nødvendig, der høy konkurranse gir økt spenning i kamper som fører til økt interesse som igjen gir mer inntekter. Dette aspektet gjør fotball så unikt fra det mer tradisjonelle næringslivet (Gammelsæter & Ohr, 2002). I næringslivet har vi ulike former for konkurranse som gir ulike fordeler og ulemper; vi skiller gjerne mellom fullkommen og ufullkommen konkurranse (Andersen, Bredesen, & Thøgersen, 2020).

Ved fullkommen konkurranse kreves det at noen betingelser er oppfylt. Dette er betingelser som at konsumenter har fullstendig oversikt over sine preferanser og alternativer og at de ikke lar seg påvirke av andre ting i markedet som kan være en distraksjon. Andre betingelse er at det er et stort antall produsenter og konsumenter, hvor ingen av disse har en form for markedsrett overfor hverandre. Betingelse nummer tre forteller oss at det ikke skal være noen forskjell mellom produktene. De skal være nær identiske og selskapet som produserer det har ingen innvirkning for konsumenten. Forutsetningen for produsentene må være profittmaksimering og for konsumenten vil den da være nyttemaksimering. Neste betingelse er at det ikke skal være asymmetrisk informasjon, noe som betyr at alle involverte parter skal ha like mye innsikt og kunnskap om pris og andre relevante faktorer for produktet. Prisen blir bestemt ut fra selger og kjøper, og det er ingen innblanding fra eksterne parter som for eksempel gjennom regulering fra myndighetene. Siste betingelse er at det ikke skal være inngangsbarrierer for produsent og ingen binding for konsument, altså et kostnadsfritt marked (Andersen et al., 2020). Betingelsene er i praksis veldig vanskelige å oppfylle, det er derfor mer normalt at vi ser ulike former for ufullkommen konkurranse i næringslivet.

Ufullkommen konkurranse deles gjerne inn i flere kategorier, hvor monopol er et eksempel der det ikke finnes noen konkurrenter av betydning. Dette kan oppstå ved at det kun er et selskap som tilbyr produktet (f. eks SAS som var eneste tilbyder av flyreiser innenlands i Norge tidligere) eller regulert av myndighetene (Vinmonopolet). Produsent har da mulighet til å ta høyere pris så sant etterspørselen på produktet er høy nok. De har også mulighet for å kunne begrense produksjonen for å gjøre produktet mer ettertraktet (Andersen et al., 2020). Oligopol er en annen form for ufullkommen konkurranse hvor det er et fåtall produsenter som står for mesteparten av tilbudet. De får da markedsrett ved at de kan kontrollere tilbudet og selskapene følger gjerne prisene til hverandre, slik at den andre ikke kan oppnå større markedsandeler på pris (Andersen et al., 2020).

Hadde et selskap hatt et monopol innenfor sitt felt så er man prissetter og kan i større grad øke fortjenesten sin på denne måten. Gammelsæter & Ohr (2002) skriver i sin bok at det i norsk fotball ikke er slike tilstander, da en dominans hvor det ikke hadde vært noen konkurranse ville redusert interessen for produktet, som igjen hadde ført til lavere inntekter. Et monopol vil ikke være realistisk i fotballen, men det er mulig for klubber å oppnå dominans gjennom sportslige resultater. En rapport fra Ross, Winn, Wood & Hammond (2019) viser til positiv økonomisk effekt ved dominans slik som hos de største klubbene i Europa som de har kartlagt i en rapport utgitt av Deloitte. Et eksempel som blir trukket frem er dominansen til Paris Saint-Germain (PSG) som de siste 5 årene har vunnet den franske toppdivisjonen for menn. Deres omsetning øker år for år og viser at dominansen de har i den franske ligaen gir de bedre sponsorer, høyere TV-inntekter og høyere inntekter fra kampdag (Ross et al., 2019). Suksess i Europa som Champions League og Europa League gir også klubbene som dominerer i sin egen liga enda en fordel og øker avstanden til klubbene rundt dem betraktelig med tanke på omsetning.

Evalueringen og eksponeringen av en fotballklubb gjøres mye hyppigere og i større grad enn i det offentlige (Gammelsæter & Ohr, 2002). Alle kan se fotballkamper og mange har en grunnleggende kunnskap om dette. Vi vet at tap er dårlig og at seier er bra. Dette setter klubber i en posisjon som man i næringslivet aldri ville vært i, ettersom det er få selskaper som viser sine resultater så offentlig og hyppig. Børsnoterte selskaper må offentliggjøre årsrapporter som er tilgjengelig for offentligheten, noe som også er tilfelle for aksjeselskapene tilhørende fotballklubbene. Fotballklubbene skiller seg ut grunnet at hver avtale de inngår med ansatte (fotballspillere og trenere) er offentlig informasjon og de blir dømt etter hver kamp. Dette gjør at klubbene dømmes på ukentlig basis under en fotballsesong fremfor en gang i året som børsnoterte selskaper. De blir også bedømt og kritisert i stor grad av både media og privatpersoner (Gammelsæter & Ohr, 2002).

2.3 Dualmodellen

Det har vært et ønske fra Norges Idrettsforbund (NIF) og NFF at idretten skal bli tatt vare på med tanke på kompetansen, kulturen og frivilligheten. Dualmodellen er en modell som norsk fotball har tatt til seg grunnet behovet for frisk kapital til klubbene, samtidig som man har

ønsket å beholde klubbene som idrettslag for å kunne følge idrettens ideologi (Gammelsæter & Ohr, 2002). Modellen har åpnet for at investorer gjennom et samarbeidende aksjeselskap har mulighet til å skyte inn kapital i klubbene, og i så måte gjøre klubbene mer konkurransedyktige internasjonalt. NFFs regelverk presiserer at selv om aksjeselskapet bidrar med kapital, skal alle avgjørelser av sportslig art fortsatt tas av klubben (NFF, 2010).

I 2004 innførte UEFA et krav om en ny klubblisens for å delta i dets turneringer. UEFAs krav førte også til endringer i norsk fotball som legger opp sitt reglement ut ifra det UEFA setter. Dette betyr at klubbene må oppfylle minimumskrav for å få lov til å delta i turneringer både i Norge og i Europa (NFF, 2009). Samtidig som dette bestemte også NFF at tilhørende aksjeselskaper hos klubbene ble konsolideringspliktige, dette betyr at man ikke lengre kunne skjule kostnadene sine hos et samarbeidende selskap som forbundet ikke hadde tilgang til. I 2007 kom UEFA med en oppdatering på denne ordningen og Norge fulgte etter med å oppdatere sin klubblisens også (NFF, 2007).

Modellen går ut på at man splitter rettigheter som tidligere har ligget hos klubbene inn i samarbeidende aksjeselskaper. Dette åpner også for investering fra tredjeparter inn i aksjeselskapene som er omdiskutert grunnet påvirkningen på maktbalansen. Avtalen mellom klubb og aksjeselskap må følge et sett med lover satt av NIF (2021). Disse skal sørge for at de sportslige avgjørelsene og driften holder seg i klubben, mens det som gjelder den økonomiske biten som finansiering av kjøp og salg av spillere, medieavtaler, sponsoravtaler og lignende kan bli gitt over til aksjeselskapet (Moen, 2020).

I praksis skal spillere ansettes av klubben og aksjeselskapene har ikke lov til å inngå avtaler med spillerne som går utover avtalen spilleren og klubben har seg imellom (NFF, 2010). I utlandet har klubbene selv fått lov til å organisere seg som aksjeselskaper, og de har derfor den økonomiske risikoen i klubben og ikke i et eksternt aksjeselskap som i Norge. Resultatet av dette er at flere utenlandske klubber har blitt insolvente. Dette temaet har blitt forsket på og blir kjent igjen som insolvens i fotballen (Szymanski, 2017; Scelles, Szymanski & Dermitt-Richard, 2018; Szymanski & Weimar, 2019).

Inntreden av dualmodellen har også ført til en større grad av profesjonalisering av idretten. Aksjeselskapene har gitt kompetanse til klubbene som har ført til at klubben har lagt bedre planer, enklere strukturer og klarere retningslinjer. Spillere som er helprofesjonelle har også et

behov for å beskytte seg og et resultat av dette har vært begynnelsen på fagforeningen som i dag heter NISO, veldig likt som vi ser i næringslivet (Gammelsæther & Ohr, 2002).

Etter innføringen av dualmodellen har det haglet med kritikk av ulike årsaker. Et av poengene mange ønsker å få frem er at en slik type modell ikke fungerer i praksis. Grunnen til dette er at aksjeselskapet må spytte inn kapital uten å kunne påvirke beslutninger. Risikoen blir da mye høyere for aksjeselskapet, og dette fører til at de holder finansielle midler tilbake. I realiteten vil aksjeselskapet sitte på all makt ettersom de har kapitalen og klubben blir nødt til å ta hensyn eller ta avgjørelser som de selv ikke er enig i. Behovet for kapital blir veldig stort, spesielt for klubber som også sliter i serien og rapporterer underskudd år etter år. Et konkret eksempel på den ulike maktfordelingen ser vi i en artikkel fra Johnsen (2015) hvor Per Bergs tid som investor i Lillestrøm blir skildret. Per Berg inngikk en avtale med klubben, der hans aksjeselskap skulle hjelpe klubben til høyder som cup- og seriemesterskap, som de oppnådde på 70-tallet. Klubben var nær konkurs da han kom inn og tok over 100% av det tilhørende selskapet, hvor det krevdes 10-12 millioner kroner for å redde klubben. Per Berg betalte denne summen, og til gjengjeld ville han ikke ha avkastning, men makt over beslutninger på hvordan klubben ble drevet (Johnsen, 2015). I diskusjoner hvor aksjeselskapet og klubben var uenige så hadde aksjeselskapet det siste ordet ettersom de stilte med kapital. En spesifikk situasjon var når Uwe Rösler skulle bli erstattet etter to år hos Lillestrøm. Han hadde originalt et år til og ønsket å forlenge. Per Berg var ikke interessert i dette, og fikk viljen sin grunnet vanskeligheter for å stå imot hans ønsker. Tom Nordlie kom inn etter Per Berg sitt ønske og leverte ikke på samme nivå. Per Berg forlot senere stillingen sin (Johnsen, 2015). Ved et senere tidspunkt prøvde Per Berg å friste med å komme tilbake mot at daværende trener Henning Berg fikk sparken. Nok et eksempel på at parten med pengene sitter på mye makt i partnerskapet (Johnsen, 2015).

2.4 Fotballens dilemma

Enkelte klubber gjør store investeringer i sine spillertropper for enkelte sesonger. Dette fører til at deres konkurrenter også føler de må investere for å være konkurransedyktige. Det kan langsiktig være et bedre alternativ for klubbene å investere i spillerutvikling som vil være billigere og skape større inntekter ved salg i fremtiden. Klubbene er imidlertid kortsynte og trenger suksess på kort sikt, ettersom et eventuelt nedrykk kan føre til at inntektene reduseres kraftig. De vil da havne i en situasjon som er som fangens dilemma, opprinnelig utviklet av

Merrill Flood & Melvin Dresher (De Herdt, 2003). Teorien går ut på at begge parter kan oppnå en bedre fordel ved å ha tilgang til all informasjon, være rasjonelle og handle nyttemaksimerende. Tilley (1994) forklarer i sin artikkel at det er noen grunnleggende antagelser som ligger til grunn for denne teorien, der det første er at partene er nyttemaksimerende. Partene vil ta beslutninger basert på den informasjonen som er tilgjengelig for en selv, og de vil velge mellom alternativene som er presentert. Antagelse nummer to er at alt partene vet om situasjonen eller motparten er allmennkjent. De har ikke tilgang på en spesiell type informasjon som fornuften eller intensjonen til motpart. Tredje antagelse er at partene er kjent med alle detaljer i situasjon (regler, pay off, med mer), inkludert kjennetegn og vaner hos motparten. Siste antagelse er at motparten sine handlinger blir sett på som rasjonelle og at gjeldende part derfor kan forventes å kopiere det den gjør.

Problemstillingen blir presentert i modellen under i henhold til norsk fotball, hvor lave verdier er det man ønsker. Tallene representerer kostnader og sportslig suksess for klubbene. I verdi (5,5) og (2,2) så vil det være lik sportslig suksess, men de høye kostnadene gjør at verdien går opp. Der vil det være åpenbare kortsiktige fordeler for de som er villig til å utvikle spillere. Ved verdien (5,5) så er det ingen av klubbene som får en fordel ettersom de tar samme valg, men ulempen ved dette er at det blir mye høyere kostnader og det fører til at dette er en dårligere beslutning på lang sikt. Ved verdien (2,2) er det heller ingen fordel opptjent mellom klubbene, men de slipper de store kostnadene som kjøp av ferdig utviklede spillere medfører i form av høy lønn og overgangssum. Dette vil derfor være det beste alternativet for klubbene, men teori og forskning rundt dette viser at (5,5) utfallet likevel er det som oftest er det reelle utfall i frykt for at man havner på verdien (1,6) (Tilley, 1994).

Tabell 1: Fangens dilemma

	Kortsiktig spillerkjøp klubb B	Langsiktig spillerutvikling klubb B
Kortsiktig spillerkjøp klubb A	Ingen fordel, høye utgifter (5,5)	Klubb A oppnår en fordel (1,6)
Langsiktig spillerutvikling klubb A	Klubb B oppnår fordel, (6,1)	Ingen fordel, lave utgifter (2,2)

Klubbene ville hatt fordel av langsiktig spillerutvikling, men ulempen ved å gjøre dette når konkurrenten benytter seg av kortsiktige spillerkjøp gjør klubbene redde for å havne for langt bak sine rivaler. Man nøyer seg da ved å havne på punktet ingen fordel, og høye utgifter som ikke er en gunstig løsning for noen. Fotballen kjennetegnes gjerne slik at ingen tenker på konsekvenser av tap fordi alle går for seier (Gammelsæter & Ohr, 2002). Modellen viser også at det er like viktig å ikke tape. For fotballklubber vil det da være nedrykk som regnes som det ultimate tap. Klubbene opplever det store økonomiske presset, hvor et nedrykk kan resultere i at det er for høye faste kostnader samtidig som inntektene faller.

2.5 Financial Fair Play Regulation

UEFA som ble dannet i 1954, hadde først søkelys på å organisere Champions League, ungdomsturneringer og Europamesterskapet for landslag (Peeters & Szymanski, 2014). Medlemmene av UEFA er nasjonale fotballforbund, hovedsakelig i Europa, men også noen utenfor slik som Aserbajdsjan og Israel (Peeters & Szymanski, 2014). Flere fotballforbund mente tidlig at det måtte skilles mellom lover og regler i samfunnet og regler innenfor idretten. I 1974 ble det bestemte den Europeiske domstolen at dette ikke var tilfellet. En dom fra 1995 kom for eksempel frem til at klubber måtte la spillerne gå fritt etter endt kontrakt, også kalt "The Bosman Case". Saken oppstod fordi en belgisk fotballspiller ved navnet Jean-Marc Bosman ønsket å gå til en ny klubb etter at kontrakten hans var slutt (Simmons, 1997). Hans opprinnelige klubb nektet ham dette og det resulterte i at spilleren saksøkte klubben. Saken endte til slutt opp hos den Europeiske domstolen som dømte; at det i artikkel 48 gikk imot reglene om et fritt arbeidsmarked. I tillegg hadde fotballklubber regler for hvor mange utenlandske spillere som kunne spille hver kamp. Artikkel 48 gjorde at dette heller ikke var lov for klubbene å bestemme lengre, det ble derfor store endringer i både overgangsmarked og lagsammensetninger etter dommen (Simmons, 1997). Klubbene måtte etter dommen sørge for at de beholdt sine beste spillere og var derfor villige til å gi høyere lønninger, men også mer villig til å selge spillere i frykt for å miste dem gratis etter utløpt kontrakt. Dette påvirker fotballøkonomien ved at det blir større summer i både lønninger og overgangssummer, fordi overgangssommene må dekke det de har investert i spilleren frem til tidspunktet han selges. Disse reguleringene har ført til at det er fri tilgang på arbeidskapital i markedet (Peeters & Szymanski, 2014).

Selv om klubbisensen slik vi kjenner den i dag ikke ble implementert før i 2004, så hadde klubbene et ønske om en type regulering fordi de mente at ungdomsutviklingen, infrastrukturen på stadion og den generelle finansielle situasjonen ikke var god nok (UEFA, 2020). Dette førte til at UEFA iverksatte en test av klubbisensen i 1999 med åtte medlemmer som i 2002 ble godkjent av hovedstyret til UEFA (UEFA, 2020). Klubbisensen er fleksibel med tanke på at de forskjellige landene som er medlemmer av UEFA har forskjellige strukturer i sin egen liga. Lisensen tilpasses derfor til eget land hvordan de selv utarbeider dette med utgangspunkt i det UEFA har presentert. UEFA (2020) rapporterte at det i 2017/2018 sesongen var 88% av klubbene som klarte å få klubbisens som viser til at de har hatt god tid og forstår systemet godt (UEFA, 2020).

I likhet med Norge så viste klubber ute i Europa dårlig økonomisk trend. UEFA bestemte at det var nødvendig å innføre et økonomisk reguleringssystem for å endre tankegangen til klubbene og få en mer balansert tilnærming til økonomisk drift av klubbene (UEFA, 2019). Dette systemet ble kalt Financial Fair Play Regulation (FFPR) og ble introdusert i juni 2010, og senere oppdatert i 2012, 2015 og 2018. FFPR er tett relatert til klubbisensen og er ment til å komplementere denne. Selv om klubber klarte å få klubbisens så hadde fortsatt mange klubber alt for store underskudd og klubbisensen var derfor ikke bærekraftig nok i seg selv. UEFA (2019) begrunner valget sitt om å innføre FFPR med at følgende punkter skulle være oppfylt for alle klubber:

- «Forbedre økonomisk og finansiell evne, øke klubbens kredibilitet og åpenhet»
- «Introdusere mer disiplin og rasjonalitet i klubbens finans»
- «Oppfordre klubber til å kunne gå rundt med egne inntekter»
- «Oppfordre klubben til å ha ansvarlige utgifter og fokusere på langsiktig drift»
- «Beskytte den europeiske fotballen i et lengre tidsperspektiv»
- «Beskytte kreditorer og sørge for at klubben opprettholder sine plikter overfor ansatte, skattemyndigheter og andre klubber» (UEFA, 2019, vår oversettelse).

UEFA (2019) forteller på sin nettside at implementeringen av FFPR har ført til at klubber har styrket sin egenkapital samt redusert gjeld til inntekt med 30%. De avslutter med å si at FFPR må ses på som det er, et finansielt reguleringsverktøy, ikke et middel for å gjøre klubber likere og fremme mer konkurranse (UEFA, 2019). Kritikken mot modellen har ikke latt

vente på seg, hvor det argumenteres for at de rike vil bli rikere og de fattige fattigere. Begrunnelsen bak utsagnet er at det i fotballen er tabellposisjon og avansement i turneringer som generer inntekter. Dette henger sammen med at TV-rettighetene går til de mest attraktive kampene og lagene, som igjen gir de beste og rikeste mer (Røed-Johansen, 2017). Det er også stilt spørsmålsteget ved kredibiliteten til systemet, ettersom klubbene som ikke klarer å innfri kravene kan bli utvist fra turneringene. Små klubber har liten innvirkning på turneringens attraktivitet og det vil derfor være lettere for UEFA og utvise dem. Om det derimot skulle vært flere av de største klubbene i verden som ikke innfridde kravene og ble utestengt, så vil ikke turneringen være like attraktiv og en kan da si at UEFA skader seg selv. De vil derfor kanskje ikke være villige til å utestenge dem og heller inngå kompromiss med disse klubbene (Peeters & Szymanski, 2014).

2.6 Finansielt Oppfølgingssystem

FOS, som er NFFs finansielle oppfølgingssystem, ble innført i Norge i 2009 grunnet store underskudd i norsk fotball. Innføringen skulle gjøre fotballen mer bærekraftig og hindre misbruk av finansielle midler i jakten på suksess. Systemet er beregnet ut fra den økonomiske situasjonen til klubbene og de konsolideringspliktige aksjeselskapene, hvor god økonomi gir høy poengscore. Den høyeste poengsummen som er mulig å oppnå er 240 poeng. Klubben og tilhørende konsolideringspliktige aksjeselskap kategoriseres deretter inn i tre grupper hvor kategori 1 er den dårligste. Systemet er illustrert i tabell 2:

Tabell 2: FOS kategorier

Kategori 1	Kategori 2	Kategori 3
(-)114,5-65	66-130	131-240

Klubber som havner i kategori 1 vil få et pålegg om å etablere en handlingsplan som skal få dem opp på kategori 2 i løpet av 3 år (NFF, 2019). NFF har visse krav til denne planen som ses på som et minimum:

- “Den må vise at det er nok likviditet til å gjennomføre den konkurransen lisenssøker/lisensinnehaver ikke har avsluttet per innsendelse av dokumentasjon”

- “Planen må ha klare, målbare og verifiserbare resultater som skal være oppnådd på datoer angitt i handlingsplanen (frister med måloppnåelse)”
- “Planen må klart og tydelig vise hvordan lisenssøker/lisensinnehaver skal tilfredsstille alle gjeldende kriterier og være etablert som kategori 2 klubb innen maks 3 år fra den rapporteringsdato de ble kategorisert i kategori 1” (NFF, Ø.04, 2019)

NFF (2020) har 7 måleparameter som gir poeng (vedlegg 2). Disse summeres opp og gir oss til slutt den endelige poengsummen som brukes i tabell 2. Poengene fra måleparameterne kan både være positive og negative avhengig av hvordan klubben sin økonomi er.

I tabell 3 har NFF (2020) satt klare tall for hva som er det laveste klubbene kan ha og hva som regnes som maks poengsum. Poengene beregnes i henhold til faktorene presentert under.

Tabell 3: FOS poengsystem

Måleparameter	Poeng	Faktor
Totalkapitalrentabiliteten	0-10	0-20% og over
Resultat før skatt	(-)6,5-26	-10-6% og over
Bærekraftig resultat	(-)6,5-26	-10-6% og over
Personalkostnader	(-)2,5-10	75-50% og under
Arbeidskapital i % av omsetning	(-)18-24	-15-15% og over
Likviditetsgrad 1	(-)27-72	0,25-2 og over
Egenkapitalandel	(-)54-72	-30-30% og over
	(-)114,5-240	

Risikoen for klubbene er at de kan miste sin klubblisens som er det som gir klubben rettigheter til å spille i de to øverste divisjonene hos herrer og den øverste hos kvinner (NFF, 2018, §1-4). Ved brudd på handlingsplanen, som blir lagt frem når klubber befinner seg i kategori 1, har NFF fire mulige reaksjoner (NFF, 2018, §2-7):

- Irettesettelse

- Gebyr på inntil kr 250 000 per brudd
- Trekk av inntil 8 poeng per brudd
- Tilbaketrekking av klubbisens

Ettersom FOS er basert på og bygget opp ut ifra FFPR, vil det være mange likheter mellom systemene. FOS vil mer ta for seg det NFF mener er viktigst i norsk fotball og er mye mer fokusert på spesifikke regnskapstall (NFF, 2020). FFPR har andre faktorer utover dette som at klubbene skal ha et utviklingssystem for unge fotballspillere og infrastruktur på stadion (UEFA, 2020). Funksjonen til begge er å ivareta den bærekraftige økonomiske utviklingen i fotballen og sørge for at det er et grunnlag som er lagt til rette for vekst også sportslig (NFF, 2020).

2.7 Insolvens toppfotball

I studier av Szymanski (2017); Scelles, Szymanski & Dermit-Richard (2018); Szymanski & Weimar (2019) kommer det frem omfattende problemer knyttet til insolvens hos fotballstormakter som England, Frankrike og Tyskland. Insolvens betyr at selskaper sliter med å betale sine utestående fordringer. Artikkelen undersøker problemer med insolvens i landenes 3-4 øverste divisjoner. Funnene som blir gjort har mange fellestrekk. På generell basis tyder dataene på at insolvens er et større problem for klubbene lenger nede i divisjonene. Nesten samtlige av tilfellene av insolvens kommer fra klubbene som spiller på nivå tre eller lavere, mens det ikke var noen tilfeller av insolvens i landets øverste divisjon, med unntak av en engelsk klubb som allerede var i problemer før opprykk til den øverste divisjonen.

Det finnes flere grunner til at klubber sliter med insolvens. Szymanski & Weimar (2019) peker på at man i fotballen er mer utsatt for uforutsigbare sjokk som har en negativ innvirkning på økonomien. Dette kan ses i sammenheng med at en klubb som presterer under forventning sportslig vil være mer utsatt for nedrykk, noe som igjen vil føre til mindre TV-, sponsor- og publikumsinntekter. Fotballklubber har et rykte på seg for å drive uforsvarlig, gjennom primært høye lønninger og store overgangssummer på spillere. Dette er bakgrunnen for at flere av de nasjonale fotballforbundene og UEFA har sett seg nødt til å sette en økonomisk ramme klubbene må holde seg innenfor. Dette er et syn som ikke deles av Szymanski (2017), som hevder at den ekstreme konkurransen klubbene imellom, grunnet

drømmen om opprykk og frykten for nedrykk, er hovedårsaken. Et lønnskutt vil med stor sannsynlighet påvirke de sportslige resultatene negativt og i verste fall føre til nedrykk, som igjen går hardt utover inntektene (Szymanski, 2017). Videre påpekes det at i Tyskland og Frankrike allerede har blitt satt krav for finansiell oppfølging, uten at dette ser ut til å ha båret frukter (Scelles et al., 2017; Szymanski & Weimar, 2019).

3. Teori

Her vil vi presentere teoriene som vi vil bruke som grunnlag i analysen vår, hvor vi har skrevet om teorien generelt og vinklet den inn mot vårt tema. Teoriene valgt ut som relevante er regnskapsteori, soft budgeting og earnings management.

3.1 Regnskap og fotball

De fleste selskaper har en visjon, mål og strategi, og de bruker ulike teorier og modeller for å oppnå disse. Tradisjonelt har styringsverktøy med internt fokus som kostnadskontroll, budsjett og finansiell resultatmåling vært populært. I senere tid har moderne styringsverktøy som balansert målstyring og ABC-kalkulasjon vokst frem. Disse modellene har mer fokus på det eksterne som konkurrenter, kunder og leverandører (Kristoffersen, 2014). Dette gjør at årsresultatene til disse eksterne aktørene blir viktige informasjonskilder for at selskapet selv skal klare å oppnå sine mål.

Et regnskap er som regel satt sammen av ulike poster som inntekter og kostnader, eiendeler, egenkapital og gjeld. Dets hovedoppgave er å fremskaffe økonomisk informasjon om selskapet som skal være tilgjengelig internt og eksternt, og den skal si noe om den økonomiske situasjonen nå og utviklingen (Berg & Sending, 2019). Regnskapet tar utgangspunkt i historisk data, mens motsetningen av dette blir budsjett som ser mot fremtiden og økonomiske poster som kommer (Kristoffersen, 2019). Det finnes flere grunner til at selskaper fører regnskap. Noen gjør det for sin egen del, andre fordi det er pålagt av en annen part. Et eksempel på dette er skatte- og avgiftsmyndigheten eller eiere av selskapet. Regnskapsloven (2021) §1-2 viser til at det er flere som er regnskapspliktige. Det som er mest relevant for denne oppgaven er at AS og ASA, uansett størrelse, er regnskapspliktige. Regnskapsloven skal sørge for at det leveres gode regnskap og bokføringsloven er til for etterprøving og kontroll av regnskapstallene (Berg & Sending, 2019). Regnskapene vil også

ha mye egennyttelighet for mange selskaper. Det gir en bedre kontroll av økonomien til selskapet og gjør at man kan ta bedre beslutninger ut ifra informasjonen regnskapet gir (Berg & Sending, 2019). Kristoffersen (2019) sier også at alle selskaper vil ha et felles mål, profittmaksimering. Derfor er lønnsomhet og likviditet viktige tall som støtter opp under den målsettingen.

Det mest vanlige regnskapet å finne hos selskaper er årsregnskapet, også kalt finansregnskap og eksternregnskap. Det har som funksjon å dekke informasjonsbehovet til de som ikke er en del av den daglige driften og viser nøkkeltall som gir leser mulighet til å foreta seg nyttige analyser (Berg & Sending, 2019).

Årsregnskapet skal også gi lesere grunnlag for å bedømme resultatet, den finansielle stillingen, utviklingen og risiko til selskapet (Kristoffersen, 2019). Eier av årsresultatet har som regel også noter til enkelte poster hvor de har tilleggsopplysninger. Kristoffersen (2019) argumenterer for at det ikke er mulig å lage et perfekt årsregnskap fordi de forskjellige interessegruppene har ulikt informasjonsbehov. Det er derfor eiere og kreditorer som prioriteres når den utarbeides. Små foretak ses på i regnskapsloven (2021) §1-6 som små foretak om de oppfyller minst to av tre vilkår:

- «Har mindre enn 70 millioner kroner i salgsinntekt»
- «Har mindre enn 35 millioner kroner i balansesum»
- «Har færre enn 50 årsverk» (Regnskapsloven, 2021, §1-6)

Disse selskapene har noen forenklede regler for de grunnleggende regnskapsprinsippene, vurderingsreglene og notekravene (Kristoffersen, 2019). Regnskapsloven (2021) §3-2a sier at årsregnskap skal vise et rettvise bilde av den regnskapspliktige finansielle stilling og resultat. Det kan dermed ikke manipuleres med tall eller vises til fremtidig forventet inntjening for selskapene. Det skal være et korrekt bilde av situasjonen. I tillegg må regnskapsinformasjonen i årsregnskapet oppfylle generelle kvalitetskrav, som at den må være:

- Forståelig
- Relevant
- Tro gjengivelse
- Sammenlignbar (Kristoffersen, 2019).

Ved underskudd i årsresultatet så vil dette redusere egenkapitalen, og selskapet må da bruke annen egenkapital for å dekke deler av underskuddet og resterende føres opp i balansen som udekket tap om det er noe igjen. Udekket tap kan heller ikke redusere aksjekapitalen (Kristoffersen, 2019).

I en regnskapsanalyse av et selskap er det vanlig at det legges vekt på vurdering av spesielt tre nøkkeltall som er lønnsomhet, likviditet og soliditet. Lønnsomheten forteller leser om avkastning på investert kapital og størrelsen på resultatet. Likviditet handler om selskapets evne til å betale gjeld eller andre kostnader etter hvert som de kommer. Soliditet viser hvor robust selskapet vil være om de skulle havne i en vanskelig periode. Med andre ord hvor mye kapital de har og hvor mye underskudd de kan tåle i en gitt periode (Berg & Sending, 2019). I tillegg så peker Kristoffersen (2019) på finansiering som et viktig nøkkeltall hvor selskapet viser hvordan de finansierer sine prosjekter.

Regnskapsanalyse defineres slik: “Alle teknikker som benyttes for å kartlegge og belyse en selskaps økonomiske utvikling og stilling” (Kristoffersen, 2019, s.435). Analysen skal gi et helhetsbilde av den økonomiske situasjonen og mengde data man trenger er avhengig av hvor stor tidsperiode en skal se på i analysen. I en intern regnskapsanalyse vil en ha mye mer tilgjengelig informasjon, ettersom man er ansatt i selskapet, enn hvis en tar en ekstern regnskapsanalyse (Kristoffersen, 2019).

I denne oppgaven gjør vi en ekstern regnskapsanalyse som strekker seg over flere år. For en god analyse så kreves det at regnskapet i en eller annen form er sammenlignbart. Dette kan være på tvers av flere selskaper eller over flere år. Grunnen til at dette er viktig er fordi enkelte år kan ha engangsposter som kan ha stor effekt på tallene. En sammenligning vil da gi en mer helhetlig oversikt og bedre forståelse av de aktuelle postene (Kristoffersen, 2019).

Regnskapsanalysen kan analyseres ved flere metoder, de vanligste er følgende:

- Horisontale analyser eller trendanalyser
- Vertikale analyser
- Nøkkeltallanalyser (Kristoffersen, 2019).

Horisontale- eller trendanalyser ser gjerne på endringer over tidsperioder, noe som gjøres i denne oppgaven hvor vi sammenligner med tidligere år og selskap imellom. I en vertikal analyse så ser en på en regnskapspost mot en basis størrelse. Hensikten er å se på

sammensetningen av postene. Nøkkeltallsanalyser beregner forholdet mellom ulike poster i regnskapet.

Lønnsomhet handler om selskapets evne til å skape overskudd. Dette klarer selskaper å oppnå ved å holde sine inntekter høyere enn sine kostnader. Om dette ikke er mulig, så vil selskapet ikke klare å overleve over tid (Kristoffersen, 2019). Ettersom selskapene vi ser på ikke har profittmaksimering som overordnet mål så har vi kun valgt å se på årsresultatet i denne kategorien. Kristoffersen (2019) mener det er vanskelig for utenforstående å vite godt nok hva dette forteller, men han tar også utgangspunkt i at selskapene har som hensikt å utbetale utbyttet til eiere.

Finansiering handler om hvordan bedrifter anskaffer og anvender kapital. Finansieringen analyserer eiendeler, både kortsiktig og langsiktig, og om disse er finansiert via egenkapital eller gjeld. Finansieringsgrad 1 sier noe om hvor mye av anleggsmidlene til foretaket som er finansiert av langsiktige midler, og dette tallet bør være mindre enn 1 (Kristoffersen, 2019).

$$FG1 = \frac{\text{Sum anleggsmidler}}{\text{Sum langsiktig gjeld} + \text{sum egenkapital}}$$

Soliditet forteller hvor godt selskapet er rustet til å tåle tap. Det kan knyttes tett til finansiering for vi ser også her på egenkapital og gjeld (Kristoffersen, 2019). Et godt verktøy for å kunne analysere soliditet er selskapets egenkapitalandel. Egenkapitalandelen viser hvor stor prosent av eiendelene som er finansiert med egenkapitalen. FOS har satt som et mål at denne skal være på 30 for å få mest poeng, men dette kan variere fra bransje til bransje og kan både være høyere og lavere. Det er viktig å skille mellom økning i egenkapital fra et årsresultat eller en ny innbetaling, ettersom selskaper kan ha skjulte verdier som tilbakeholdt overskudd (Kristoffersen, 2019). Soliditet ses gjerne på i tråd med lønnsomheten ettersom årsresultat kan ha stor påvirkning både positivt og negativt.

$$\text{Egenkapitalandel i \%} = \frac{\text{Sum egenkapital} * 100}{\text{Sum egenkapital og gjeld}}$$

Likviditetsgrad 1 kan brukes til å analysere likviditeten, men også finansiering og har derfor flere funksjoner. Den økonomiske situasjonen til en bedrift kan endre seg raskt og det er derfor viktig å se på utvikling over tid med disse tallene (Kristoffersen, 2019). Likviditet kan ikke ses på et bestemt tidspunkt, og dette er fordi det handler om hvordan et selskap klarer å

håndtere forpliktelser i fremtiden. Selskapet har da mulighet til å innhente kapital når den tid kommer og det må derfor ses på utviklingen i et selskaps likviditet. Både likviditetsgrad 1 og 2 kan brukes til å beregne likviditet, hvor likviditetsgrad 2 er et bedre analyseverktøy for selskaper med små varelager. Likviditetsgrad 1 og 2 regnes ut på følgende måter:

$$LG1 = \frac{\text{Sum Omløpsmilder UB}}{\text{Sum Kortsiktig Gjeld UB}}$$
$$LG2 = \frac{\text{Omløpsmidler} - \text{Varelager}}{\text{Kortsiktig Gjeld}}$$

Kristoffersen (2019) setter følgende historiske krav til LG1 og LG2;

- LG1 så bør verdien være større enn 2
- LG2 så bør verdien være større enn 1

Enkelte selskap kan befinne seg i spesielle situasjoner og man må derfor ta hensyn til dette når man analyserer regnskapet. Selskapet kan ha et ønske om å gi et bedre eller dårligere bilde av den økonomiske situasjonen sin og det finnes ulike insentiver til dette (Kristoffersen, 2019). Om dette er gjort bevisst av selskapet så kalles det for regnskapsmanipulasjon, som kan skje både lovlig og ulovlig. Et eksempel på ulovlig manipulasjon kan man se ved å se resultat mot kontantstrøm over en periode. Disse postene skal følge hverandre og kan vise indikasjon på manipulasjon om de ikke gjør det (Kristoffersen, 2019).

Interne og eksterne faktorer kan indikere at noen selskap er i krise. Dette kan det være indikasjoner på både i regnskapet og utenfor. Et eksempel utenfor regnskapet er at det er dårlig økonomisk styring. Det kan være at selskapet ikke har noen kortperiodiske regnskaper eller oppfølging av regnskap mot budsjett. En intern faktor kan være at de har et underskudd i flere år. Om det er mangelfulle opplysninger i noter og styrets beretning så kan dette også indikere selskapet har økonomiske problemer (Kristoffersen, 2019). Når selskapet allerede har kommet til det stadium der de sliter økonomisk har de tre alternativer:

- Betalingsutsettelse
- Akkord
- Konkurs (Kristoffersen, 2019).

Betalingsutsettelse avtaler de med kreditorer hvor de sliter med likviditeten på kort sikt og tidspunktet for betalingen utsettes. En akkord er en prosentvis reduksjon av gjelden til kreditorer. Det noteres gjerne i regnskap som gjeldsettergivelse og øker egenkapitalen uten at det gir selskapet inntekt (Kristoffersen, 2019). Det er vanlig å kombinere en akkord med ny

innsprøytning av egenkapital fra eierne. Konkurs oppstår dersom det er umulig å få til de andre alternativene, hvor de resterende verdiene til selskapet fordeles på kreditorer (Kristoffersen, 2019).

3.2 Soft budgeting

Soft budgeting handler om at et selskap ikke lengre tenker på at de må ha lavere kostnader enn inntekter. De gir slipp på denne antagelsen om at de selv må dekke sine egne kostnader og forventer at noen andre vil gjøre det for dem (Kornai, 1986). Grunnlaget for soft budgeting er budsjettbetingelser, som har to grunnleggende antagelser som må være der. Den første underliggende egenskapen er at den i selskapet som tar beslutninger, klarer å justere utgiftene sine ut ifra det denne personen får som inntekt. Dette betyr at det er inntektene som styrer hvor høye kostnader personen kan ha, og ikke motsatt. Nummer to er at den baserer seg på Ex-ante variabler, og da spesielt etterspørsel og hvordan fremtiden vil se ut (Kornai, 1986). Grunnen til at det kalles soft er at forholdet mellom inntjening og utgifter blir mer avslappet, og en er ikke like opptatt av å justere kostnader ut fra inntekter og bruke inntektene sine til å håndtere disse. Dette er i strid med de underliggende egenskapene i budsjettbetingelsen. For å kunne dekke overskridende kostnader så oppstår det et behov for hjelp fra eksterne aktører. I artikkelen bruker Kornai (1986) stater som et eksempel på dette. Dette kan så føre til at man er villige til å ta høyere risiko for en potensielt høyere gevinst i fremtiden. Om det skulle gå galt så har personen eller selskapet det i bakhodet at staten vil komme inn og redde dem. Dette fører til tøying av grenser for hver gang de blir reddet ut av en annen part.

Kornai (1986) deler inn i 4 metoder for soft budgeting, hvor soft subsidies er den første metoden. Dette får selskapet av lokale eller nasjonale myndigheter, og er soft om man har forhandlingsrom med disse. Flere stater er avhengig av enkelte selskaper som tjener et formål for dem. Desto høyere avhengigheten er desto mer forhandlingsrom gir dette til selskapet. Metode nummer to er soft taxation, og igjen handler det om mulighetene man har til å unngå eller tilpasse skatten etter sitt behov. Det må være forhandlingsrom som gjør at selskaper eller personer kan tilpasse skatten etter sitt behov og sin bransje. Om dette er tilfellet så har man soft taxation uavhengig av skattesatsen. Metode tre er soft credit hvor mulighetene for selskaper eller personer til å ikke trenge å håndheve kredittavtalene sine fremheves. Kreditorer strekker seg lengre og tillater lange forfall, selv etter opprinnelig forfallsdato. Et

resultat av strenge kreditorer kan være insolvens og konkurs. Siste metode er soft administrative prices, som er prisstrategien til et byråkratisk institutt. Den er hard om den er satt uavhengig av kostnadsøkning, men om det er mulighet for å justere den etter kostnadene så blir den soft. Disse er ikke eksklusive og kan kombineres, hvor Kornai (1986) påpeker at også flere faktorer kan spille inn som ikke blir nevnt i artikkelen.

Modellen er ikke tenkt å være enten eller, men heller ment å være en skala hvor de forskjellige selskapene befinner seg. Artikkelen viser til et veldig godt eksempel;

“Det kan sammenlignes med en motorvei og hvordan forskjellige bilister forholder seg til fartsgrensen. Noen vil holde fartsgrensen, noen vil kjøre over av og til, noen vil kjøre som om det ikke var en fartsgrense. Poenget er at det ikke er et ja/nei spørsmål, det er grader på de forskjellige skalaene som vil variere over tid” (Kornai, 1986, s. 7, vår oversettelse).

Kornai (1986) diskuterer at om budsjettbetingelsen er hard så må selskaper i mye større grad måtte tilpasse og utvikle selskapet sitt. For å kunne oppfylle sine krav til kreditorer o.l. må de forbedre kvaliteten, kutte kostnadene, utvikle bedre produkter og ha bedre prosesser.

Selskaper som havner innenfor soft budgeting vet at de har forsikring fra en annen ytre part som beskytter dem og vil da ikke i samme grad se etter disse forbedringene i sitt eget selskap, og dette hindrer da innovasjon og utvikling for dem. Videre er selskaper med soft budgeting mye mer villig til å ta på seg prosjekter og gjøre investeringer hvor de ikke vet om fremtidig inntekt vil overstige fremtidig kostnad (Kornai, 1986). De vet at de kan ta et slikt prosjekt med denne risikoen fordi de har forsikring i form av et reddende selskap og vil derfor ikke ta hensyn til risikoen forbundet med det.

Storm & Nielsen (2012) undersøkte sammenhengen mellom de gjentakende negative finansielle resultatene og hvor få fotballklubber som gikk konkurs. Undersøkelsen tok utgangspunkt i tre av de største ligaene i Europa, hvor det hadde vært stor økonomisk vekst de siste årene. Klubbene fortsatte likevel å vise til underskudd, og den økonomiske veksten førte til høyere og høyere lønninger og spilleroverganger. Til tross for dette har fotballen vært en bransje med stor stabilitet og få nedleggelses sammenlignet med selskaper innenfor andre segmenter. En populær teori på hvorfor dette er tilfellet har vært at fotballklubber og andre sportsbransjer ikke har profittmaksimering som mål, men heller å vinne. Storm & Nielsen (2012) peker heller på soft budget constraints som en faktor. De argumenterer for at klubber er villig til å ta større finansiell risiko ettersom de kan bli “reddet” av fans og investorer.

Gjennom historien har flere banker blitt reddet fra konkurs på grunnlag av at de har blitt sett på som for store til å feile og at det vil skape negative ringvirkninger i økonomien. Dette vil ikke være tilfelle for fotballklubber, men de kan bli sett på som sosialt store (Storm & Nielsen, 2012). Dette innebærer at dersom klubbene sliter, vil fans og investorer som har en følelsesmessig tilknytning til klubben kunne redde dem. Det finnes flere eksempler på investorer som bidrar med kapital uten å forvente noe tilbake. Derfor konkluderes det med at det fotballklubbene driver med ikke er irrasjonalt, så lenge målet ikke er å være profittmaksimerende. Aksjeselskapet som har mulighet til å “tøye strikken” vil ha en stor komparativ fordel, noe innføringen av Financial Fair Play Regulation er ment å stoppe (Storm & Nielsen, 2012).

3.3 Earnings management i fotball

Aksjeselskapene som er konsolideringspliktige setter som oftest klubbene sine sportslige mål først, noe som fører til at det kan bli konflikt med aktørene de skal forholde seg til. I fotball industrien settes det økonomiske aspektet i andre rekke, og de kan derfor også være villige til å korrigere ting som regnskap for å kunne se mer robuste ut (Dimitropoulos, Leventis & Dedoulis, 2016).

Ledere i selskaper vil under forhold der de er regulert av et ytre objekt være villige til å gå bort fra sitt ansvar om å vise et riktig regnskapsbilde og heller vise frem tall som er i tråd med reguleringene satt av byråer (Arshad, Atan, & Darus, 2009; Healy & Wahlen, 1999; Schipper, 1989; Walker, 2013). Dette er også knyttet opp mot stakeholder theory, hvor ledere for aksjeselskapene er villige til å la regnskapskvaliteten bli dårligere for å møte kriteriene gitt av de viktigste aktørene i fotballen som er supportere, UEFA og det nasjonale forbundet (Dimitropoulos et al., 2016). Grunnen til dette er at ved å oppfylle disse kravene så får man inn sårt trengt kapital og lisens til å kunne konkurrere i turneringer arrangert av UEFA og nasjonale forbund. Det er derfor gunstig for aksjeselskap og klubb å gi et bilde av at de er mer robuste enn hva som er tilfellet i virkeligheten. Styreleder blir ofte sett på som en med mye kontroll i klubben og har ofte stor beslutningsmyndighet, da dette er ofte rike velkjente mennesker som hovedsakelig har sin suksess fra andre bransjer (Kennedy, 2013). Dette har stor likhet til dem vi ser på som “rike onkler” i norsk fotball, som har samme type status i samfunnet. Disse trekkes ofte mot klubbene for å oppnå makt eller prestisje, men kan også ha motivasjon ved at de har et lidenskapelig forhold til klubbene (Ducrey, Ferreira, Huerta &

Marston, 2003). For å kunne investere i norske klubber, må man gå via tilknyttede aksjeselskaper for privatpersoner. Det er ingen avkastning forventet av denne investeringen, hverken i Norge eller ute i Europa. Dette er fordi de aller fleste klubber ikke går i overskudd i løpet av året. Grunnet deres tilknytning til klubben, vil disse styrelederne ønske at det skal være positivitet rundt klubben som igjen vil reflektere på dem. Ved å sette inn kapital og vise at det er en robust økonomi i klubben ønsker de å oppnå dette. Aksjeselskapene vil da være åpne for earnings management (EM) for å vise investor at de har kontroll slik at de ønsker å investere i en klubb som vil gi dem positivt omdømme.

Det finnes flere artikler som viser til hvorfor selskaper er villige til å drive med EM. Det første er at de ønsker å et oppnå spesifikt inntektsmål eller andre budsjetterte mål. Det andre er at de ønsker å gi et signal og ha innflytelse på eksterne investorer på hvordan risikoen for investering og kontantstrømmen i selskapet er (Guidry, Leone & Rock, 1999; Holthausen, Larcker & Sloan, 1995). Walker (2013) har et tredje poeng som er at selskapet vil vise for en tredjepart at de har en god og robust økonomi. Til slutt så er mange selskaper villige til å gi et bedre finansielt bilde av regnskapet når de vet at det skal presenteres for en regulerende part (Healy & Wahlen, 1999; Schipper, 1989). Når store selskaper blir satt under lupen av reguleringsmyndigheter eller andre byråer som vil ha innsikt, så gjør ledere i selskapet ofte mer konservative regnskap og ønsker å vise så lite som mulig ut til det offentlige (García Lara, García Osma, & Penalva, 2009).

Dimitropoulos et al. (2016) viser til mange interessante funn i sin artikkel når det kommer til earnings management i fotball. Dette fører til at interessenter får et helt feil inntrykk av hvordan den økonomiske posisjonen er for øyeblikket. Det er en signifikant økning av skjønsmessig periodisering etter at UEFA implementerte FFPR og dette indikerer at klubbene driver med EM (Dimitropoulos et al., 2016). Han finner også at størrelse på klubb har en negativ korrelasjonskoeffisient som betyr at jo større klubben er desto mindre sannsynlig er det at klubben driver med EM. Et annet interessant funn som samsvarer med funn fra Hudaib og Cooke (2005) er at selskaper og klubber i usikre tider er mer villig til å endre revisjonsselskap for å få bedre rapporter. Oppsummert er funnene til Dimitropoulos et al. (2016) at FFPR har ført til at klubber har et ekstra motiv for å drive med EM, og de er villige til å finne revisorselskaper som vil hjelpe med å oppnå ønsket rapportering. Regnskapskvaliteten har falt signifikant etter implementering av FFPR. Dette er i perioden 2011-2014. Regnskapene gir ikke grunnlag for tillit i hvordan det står til i klubbene, noe som

er uheldig for UEFA og nasjonale fotballforbund som trenger det riktige bilde for å ta gode beslutninger.

4. Metode

Dette kapittelet beskriver for leser hvilke metodiske valg vi har tatt i oppgaven. Den tar for seg forskningsdesign, metode, utvalg, datainnsamling og evaluering av metoden.

4.1 Forskningsdesign

Forskningsdesign handler om hvordan vi utformer problemstillingen og har ulike metoder for å gjennomføre undersøkelsen (Johannessen, Christoffersen & Tuft, 2011). Det starter med at vi er nysgjerrig på kunnskap om et felt eller fenomen. Det skal være en grundigere form for undersøkelse, hvor vi ikke bare skal beskrive noe, men også forstå det

Ettersom oppgaven tar utgangspunkt i den økonomiske situasjonen i aksjeselskapene over tid, blir dette en retrospektiv longitudinell undersøkelse. (Johannessen et al., 2011). Det betyr at vi har et historisk perspektiv på oppgaven hvor vi ser på data over et stort tidsrom. Regnskap inkluderes fra de forskjellige aksjeselskapene fra 1998-2019 så langt dette lar seg gjøre.

Grunnlaget for denne tidsperioden skyldes at det er for denne perioden vi har tilgang til regnskapstallene til selskapene, og at vi ønsker mest mulig grunnlag for å kunne vurdere våre data. Dette gir muligheten for å bedre forstå den økonomiske utviklingen totalt.

4.2 Metode

Det skilles primært mellom to typer metode. Disse to er kvalitativ- og kvantitativ metode.

Avhengig av hva din problemstilling er så vil det være flere ulike veier en kan velge.

Kvalitative undersøkelser samler inn data i form av lyd, bilde og tekst. Kvantitative metoder samler inn og registrerer data i form av tall (Johannessen, Christoffersen & Tuft, 2020).

Kvantitativ metode er vårt hovedfokus, ettersom data vi finner i årsrapporter og regnskap for det meste er målbare tall.

4.3 Utvalg

For forskere vil det være nødvendig å bestemme en populasjon eller utvalg som passer for det forskeren ønsker å undersøke (Bryman & Bell, 2011). På bakgrunn av vår problemstilling, så

vil utvalget bestå av de tilhørende aksjeselskapene til norske fotballklubber som er konsolideringspliktig. Med tanke på at fenomenet for dualmodellen er typisk norsk og ikke brukt i utlandet så vil begrensningen være geografisk. Vi har også begrenset utvalget vårt til den øverste divisjonen innenfor herresiden i norsk fotball i 2020.

Alle klubbene som spilte i Eliteserien i 2020 er representert med unntak av Sarpsborg 08, som ikke har hatt eller har et konsolideringspliktig aksjeselskap. I tillegg til de 15 Eliteserieklubbene har vi inkludert to av de historisk største klubbene i Norge, Fredrikstad og Tromsø. Disse klubbene vil være relevante ettersom de har vært i økonomiske problemer i forkant eller etterkant av nedrykk til en lavere divisjon. På den måten vil studien inneholde både klubber som har oppnådd suksess ved å ta økonomisk risiko, men også klubber som har slitt økonomisk som en konsekvens av for høy risiko.

Videre har vi valgt å ha med alle de konsolideringspliktige aksjeselskapene til klubbene i henhold til NFFs retningslinjer til økonomi (Vedlegg 1), med unntak av aksjeselskapene som er heleid av et av de konsolideringspliktige regnskapene. Dette gjøres for å begrense utvalget, men også på bakgrunn av at disse selskapene ikke ble konsolideringspliktige før mellom 2014-2018. Vi vet ikke med sikkerhet når denne endringen trådte i kraft annet enn at den ikke gjaldt for 2013 og at dette var en regel i 2018. Vi har sendt flere henvendelser til NFF per E-post, uten å få svar.

For å best vise den finansielle utviklingen til de tilhørende aksjeselskapene hentes det bare inn data i de årene selskapene var konsolideringspliktige. Unntaket gjelder de årene før NFF i 2004 innførte krav om konsolideringsplikt. For disse årene har vi inkludert de selskapene som var konsolideringspliktige fra og med 2004. Videre har vi utelatt regnskaps- og nøkkeltallene når aksjeselskap har sluttet å være konsolideringspliktig.

4.4 Datainnsamling

Primær og sekundærdata er hovedformene for datainnsamling. Primærdata er hvor forskeren selv aktivt går ut og skaffer inn informasjonen, enten via intervjuer eller observasjon.

Sekundærdata er data hvor forskeren med stor sannsynlighet ikke har vært en del av datainnsamlingen (Bryman & Bell, 2011). Med andre ord er sekundærdata hovedsakelig laget

for andre formål enn det som det blir brukt til i forskningen. Eksempler på dette kan være regnskap, avisartikler og offentlig statistikk. Denne oppgaven blir en kvantitativ dokumentstudie, ettersom dataen baserer seg på regnskapstall fra årsregnskap og oppgaven ser på den økonomiske utviklingen over tid. Sekundærdata er mindre ressurskrevende ettersom informasjonen allerede finnes der ute, og dette er også vår hovedtilnærming i denne oppgaven. Sekundærdata vi bruker baserer seg primært på regnskap og nøkkeltall utgitt av selskapene. Disse finnes på Proff Forvalt og årsregnskap i Brønnøysundregistrene og på klubbenes egne hjemmesider.

Ved oppstart av oppgaven hadde vi sett for oss at vi også ville samle inn data gjennom intervju med sentrale personer i aksjeselskapene. På bakgrunn av retningen vi tok i oppgaven valgte vi å ikke gjennomføre intervjuer da dette ville være tidkrevende og ikke nødvendigvis gi informasjon som var relevant for forskningen.

4.5 Validitet/Reliabilitet

Validitetsbegrep handler om data vi bruker er gode eller relevante for fenomenet som undersøkes (Johannessen et al., 2011). Ettersom vi bruker regnskap som grunnlag i en regnskapsanalyse med fokus på utvikling, så vil dataene være veldig gode og relevante for oppgaven. Om tallene som står oppgitt gir et godt inntrykk av økonomien i fotballen som en helhet, gjør det nok ikke. Derfor har vi begrenset oppgaven til at vi bare analyserer aksjeselskapene ettersom det tidligere i andre masteroppgaver er dekket at masse utgifter blir plassert i selskaper som ikke er konsolideringspliktige.

Vi har over 20 år fulgt fotballen fra det sportslige perspektivet og sånn sett god personlig innsikt i hva det går ut på. Gjennom dette har vi også plukket opp nyheter rundt de økonomiske utfordringene klubbene har hatt gjennom disse årene. Vi hadde derfor et inntrykk av fotballen som en bransje som er villige til å ta stor risiko for å lykkes og dette må tas i betraktning i oppgaven. Johannessen et al. (2011) sier at forskere vil filtrere ut det man ønsker å finne, ut ifra hvilke forkunnskaper man har om fenomenene. Vi har derfor sørget for å få innspill fra flere parter som har kunnskap om fotball, men også parter som ikke har det. Dette er for å sørge for at våre forkunnskaper i minst mulig grad skal ha en innvirkning på oppgaven og at vi går objektivt inn når vi skal trekke konklusjoner.

Reliabilitet omhandler i hvilken grad funnene er like dersom noen gjentar forskningen (Bryman & Bell, 2011). Denne oppgaven tar for seg regnskapstallene til de tilhørende aksjeselskapene til norske fotballklubber, og disse tallene er stabile og ikke flyktige. Dette innebærer at regnskapene ikke forandrer seg etter de blir publisert. På bakgrunn av dette vil forskningen ha høy reliabilitet.

4.6 Overførbarhet

Overførbarhet tar for seg om vi kan overføre våre funn og resultater til liknende fenomen (Johannessen et al., 2011). Vi har sett på tidligere masteroppgaver innenfor samme felt og funnet deres resultater som supplerende for vår oppgave, og vi kan derfor også se for oss at andre som vil undersøke økonomi med hensyn på norsk fotball vil finne våre funn og resultater interessante. Samtidig er dualmodellen en modell som er særegen for norsk idrett, og i så måte vil det være få bransjer hvor funnene vil være overførbare.

Alle regnskapstall og årsrapporter kan bli funnet på nettet og vi legger også vedlegg med om tilgjengeligheten på noen av tallene ikke skulle være der i fremtiden. Bildet vi viser kan være en forenkling av virkeligheten og det er viktig at leseren har dette i bakhodet når de henter ut informasjon fra denne oppgaven.

4.7 Bekreftbarhet

I kvantitativ forskning så vil objektivitetskriteriet være viktig og det finnes flere måter å sikre bekreftbarhet på. En av disse er at man gjennom annen litteratur støtter det som presenteres i oppgaven slik at man kan se at det ikke er forskerens subjektive holdning (Johannessen et al., 2011).

Vi har brukt teorier og tidligere masteroppgaver som tar for seg lignende fenomen som våre informasjonskilder. Dette gjør at vi har klart å holde oss nøytrale og at vi ser at flere forskere finner lignende funn som oss. Regnskap har tall som kan sjekkes opp av leser og kan derfor bekreftes av leser ved undersøkelse. Vurderingene vi gjør mener vi ses på som både rimelig og akseptable og vi tror derfor at mange vil trekke samme konklusjoner ved egne vurderinger og mener derfor at vi har klart å holde oss objektive. Vi har fått hjelp av personer både med og uten kjennskap til fotballen til å lese gjennom oppgaven. Tilbakemeldingene har vært at

funnene samsvarer med det leser også finner ved egne undersøkelser og at våre konklusjoner er logiske.

4.8 Begrensninger

Grunnet det korte tidsrommet for oppgaven på et semester vil vi ikke kunne ta for oss alle aktuelle klubber, og resultatet vårt kan derfor være et avvik fra det reelle bildet og dette må tas hensyn til. Økonomien kan for eksempel være annerledes innenfor andre klubber i 1. Divisjon hos herrer eller i Toppserien for kvinner. Fotballøkonomien er også veldig spesiell med tanke på at selskapet ikke har standard mål som profittmaksimering eller lignende. Dette gjør at arbeidet ikke lett kan overføres til andre sektorer og bransjer. Undersøkelsen er gjort innenfor en tidshorisont og varierer litt fra aksjeselskap til aksjeselskap, noe som kan ha innvirkning på resultatene. Regler og retningslinjer forandrer seg over tid i fotballbransjen og det historiske perspektivet som vi har vil nødvendigvis ikke indikere hvordan det blir fremover, men gir heller et bilde på hvordan ting er akkurat nå. Inflasjonen har noe å si for hvert år, og dette gjør at veksten i realiteten kan være mindre enn den ser ut til i regnskapene (Kristoffersen, 2019). Ettersom vi ser over et så stort tidsrom så vil dette være relevant å tenke over. Enkelte regnskapsposter kan også inneholde skjønnsmessige vurderinger fra forfatter av regnskapene, om disse vurderingene er feil så kan vår analyse også bli feil (Kristoffersen, 2019).

Det tas også forbehold om at noen samarbeidende aksjeselskap har falt utenfor denne forskningen. På bakgrunn av begrenset noteinformasjon kan selskaper som burde vært en del av oppgaven med et uhell ha bli utelatt.

4.9 Evaluering

De øvrige punktene tar for seg det meste av evalueringen av metoden vi har brukt i denne oppgaven. Metoden vi har valgt vil vise et godt bilde av den økonomiske situasjonen i aksjeselskapene og utviklingen deres over den valgte perioden. Vi har vært klare over våre begrensninger og tatt hensyn til at våre forkunnskaper kan påvirke resultatet. Forskningen er et resultat av hvordan utviklingen har vært til nå og det kan forandre seg i fremtiden hvor regnskap, struktur og utfall kan forandre seg. Det kan hende at våre utvalgte klubber ikke gir et bilde av helheten i norsk fotball med tanke på at alle klubber i 1. Divisjon for menn og Toppserien for kvinner ikke er inkludert. Dette må også tas i betraktning. Flere innfallsvinkler har økt sannsynligheten for at oppgaven er pålitelig, med dette mener vi tilbakemelding fra

veileder, andre ansatte ved NTNU og privatpersoner. Vi har valgt å ikke holde klubbene anonyme ettersom all informasjon vi har brukt kan hentes ut fra offentligheten og sjekkes opp deretter.

5. Empiri

I dette kapittelet vil vi vise til våre funn for selskapene som er relevante for oppgaven. Det vil være en gjennomgang av nøkkeltall for konsolideringspliktige selskaper fra 15 av 16 klubber som var i Eliteserien i 2020 pluss to store historiske klubber som Tromsø og Fredrikstad. I tillegg er det utelatt datterselskaper av de samarbeidende aksjeselskapene, som ved en ny regel fra NFF ble konsolideringspliktig mellom 2014-2018 (vedlegg 1).

Alle tall og selskapsinformasjon er hentet fra Proff Forvalt eller fra Brønnøysundregistrene, dersom annet ikke er oppgitt. Tall i Y-aksen i figurene og tabellene i vedleggene er oppgitt i hele 1000 norske kroner. X-aksen til figurene viser årstall.

5.1 Presentasjon av selskapene

I presentasjonen ser vi figurer med tall vi har hentet ut fra Proff Forvalt og Brønnøysundregistrene for aksjeselskapene. Vi har inkludert årsresultat, egenkapital, aksjeemisjoner og kontantstrøm i figurene og tabellene (vedlegg 3-26). Det vi har definert som kontantstrøm er netto kontantstrøm i perioden. Nøkkeltallene som er valgt ut er de vi mener vil gi best inntrykk av den økonomiske situasjonen til aksjeselskapene og blir presentert i vedlegg 3-26. Følgende nøkkeltall er valgt ut; finansieringsgrad 1, likviditetsgrad 2 og egenkapitalandel i %. Der vi mangler informasjon om varelager har vi brukt likviditetsgrad 1, ettersom dette gir et like godt bilde av likviditeten. Årsregnskapene fra Brønnøysundregistrene går ikke lengre tilbake enn 2007 og dette gjør at regnskapsinformasjonen før denne tid er begrenset. Derfor kan tall for aksjeemisjoner før denne tid være misvisende opp mot realiteten.

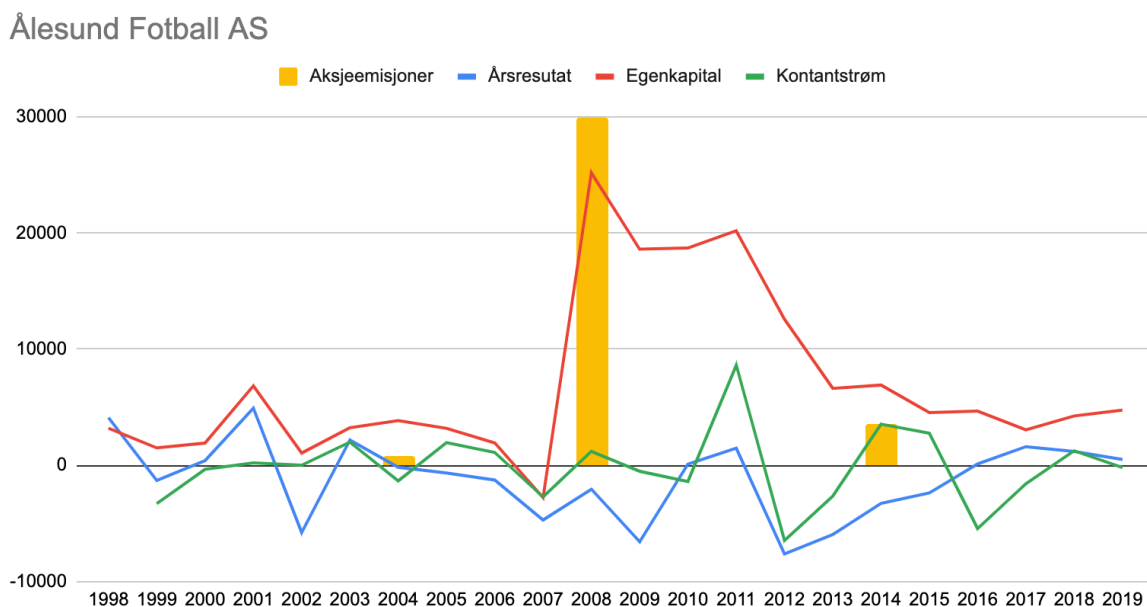
Figurene viser egenkapital, årsresultat, kontantstrøm og aksjeemisjoner i hele 1000 norske kroner. Vi ser at aksjeemisjoner er fremvist i form av stolpediagram og at disse har stor påvirkning på egenkapitalen til selskapene. Disse tallene er spesielt relevant for oss ettersom vi kan se at selskapet flere ganger har gjennomført emisjoner og vi ønsker å se på hvorfor

dette har blitt gjort i analysen vår. Vi ser også på hvor solide de er og hvordan de er i stand til å håndtere forpliktelser. Dette er ikke inkludert i figurene, men er presentert i vedlegg i slutten av oppgaven. Selskapene har forskjellige funksjoner for klubbene, men alle har et felles mål om å hjelpe klubbene å oppnå sine sportslige mål. Til slutt i figurene har vi inkludert kontantstrøm for å se hvor stabile inntekter og kostnader er for disse aksjeselskapene og forteller oss om de er avhengig av ekstern kapital for å overleve.

5.1.1 Aalesunds Fotballklubb

Aalesunds Fotballklubb har to selskaper som er konsolideringspliktig. Dette er Ålesund Fotball AS og Ålesund Fotballstadion AS. Ålesund Fotball AS har også et datterselskap som ikke er tatt med i analysen ettersom datterselskaper ikke ble konsolideringspliktig før 2018. Aalesunds Fotballklubb, Ålesund Fotball AS og Ålesund Fotballstadion AS har alle samme daglig leder, det er også samme styret med unntak av Ålesund Fotballstadion AS hvor det sitter et annet styre.

Ålesund Fotball AS

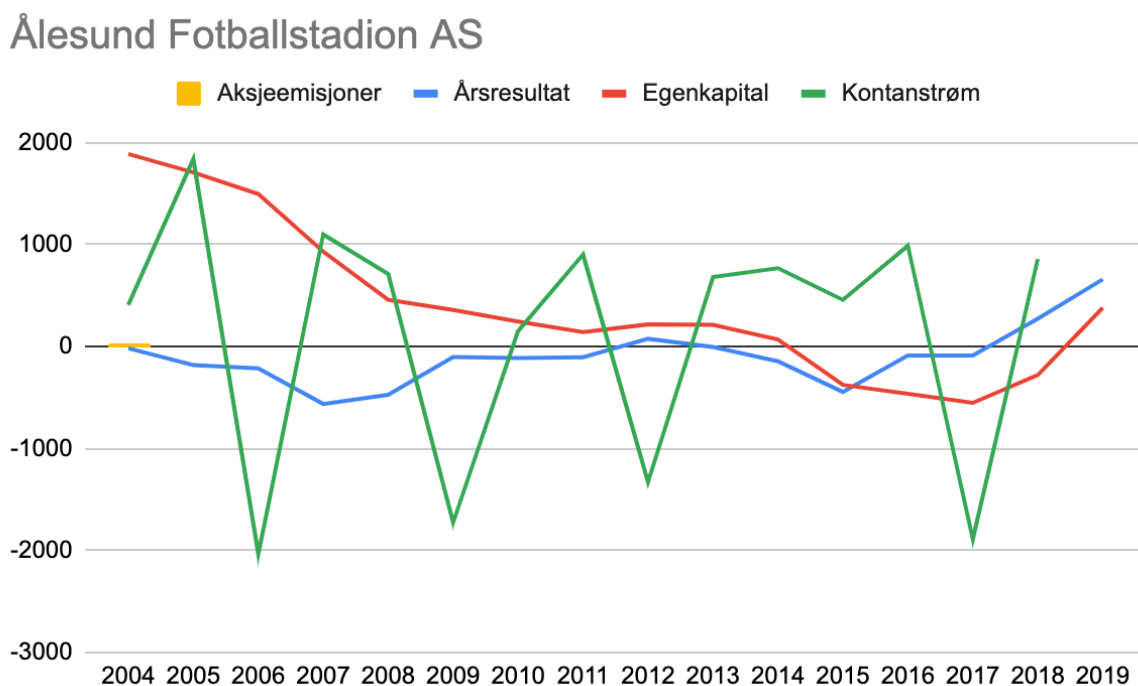

Figur 1: Ålesund Fotball AS

Selskapet ble opprettet i 1994 og er eid 37,5 % av Aalesunds Fotballklubb. Vi ser av figur 1 at selskapet hadde aksjeemisjoner i 2004, 2008 og 2014. Den første aksjeemisjon var i 2004, da NFF kom med tiltaket om at samarbeidende selskaper var konsolideringspliktige. I 2008 økte

egenkapitalen voldsomt og dette skyldes en aksjeemisjon på 15 millioner kroner, samt et overkursfond på tilsvarende beløp. Til tross for økning i egenkapitalen ser vi at årsresultatet for selskapet i de fleste år går i underskudd. Likviditeten er god i starten av 2000-tallet, men faller gradvis med årene og er spesielt svak de to siste årene. Kontantstrømmen varierer fra år til år, noe som kan medføre problemer knyttet til den svake likviditeten. Trender i årsresultat snudde litt fra 2013 hvor de har hatt en positiv utvikling og levert positive årsresultat siden 2016. Samtidig som årsresultatene har bedret seg har selskapet en negativ trend i finansierungsgrad og egenkapitalandelen (vedlegg 3). Egenkapitalandelen er fortsatt god, men det bør være av interesse å snu utviklingen.

Ålesund Fotballstadion AS

Figur 2: Ålesund Fotballstadion AS

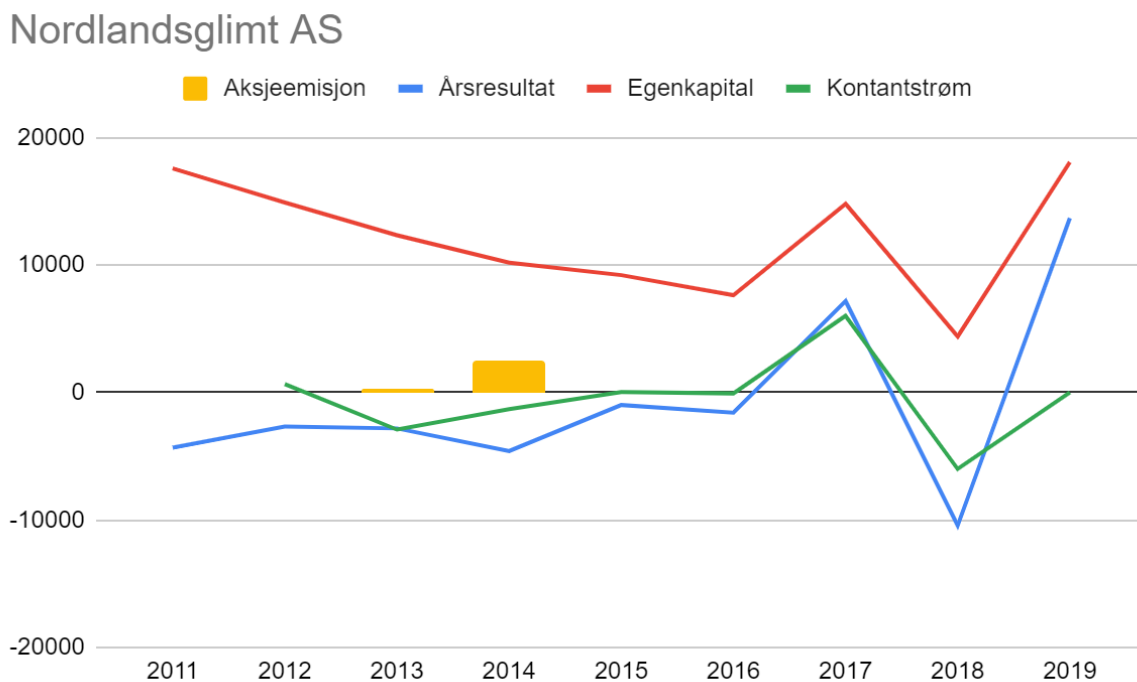
Ålesund Fotballstadion AS ble opprettet i 2004 og er et selskap som er 100% eid av klubben og på den måten blir konsolideringspliktig. Det har bare vært en liten aksjeemisjon her, gjennom et lite overkursfond på rundt 40 tusen kroner. Selskapet viser til stort sett negative årsresultater. I vedlegg 3 ser vi at det ikke finnes informasjon om likviditeten i mange år, men der det finnes er den meget solid. Selv om selskapet ikke har kortsiktig gjeld så ser vi at egenkapitalen også er fallende, noe som tyder på at de er mindre likvide de siste årene. Kontantstrømmen varierer voldsomt fra år til år, det betyr at de ikke har stabilitet i sine

inntekter og kostnader. Om trenden fortsetter så må det være behov for ekstern kapital for overlevelse av selskapet. Selskapet hadde flere år med negativ egenkapital, men har etter de siste års positive årsresultater opparbeidet seg en positiv egenkapital. Egenkapitalandelen har for flere år vært svak, men også her kan man ane en positiv trend. Ellers har selskapet en tilfredsstillende finansieringsgrad.

5.1.2 Fotballklubben Bodø/Glimt

Bodø/Glimt har to konsolideringspliktige selskaper som er Nordlandsglimt AS og Bodø Glimt Sport ASA. Hvor sistnevnte er oppløst, men gir oss innsikt i historiske tall og er derfor vurdert hensiktsmessig å inkludere. Det er ikke samme styret i klubb og aksjeselskap.

Nordlandsglimt AS

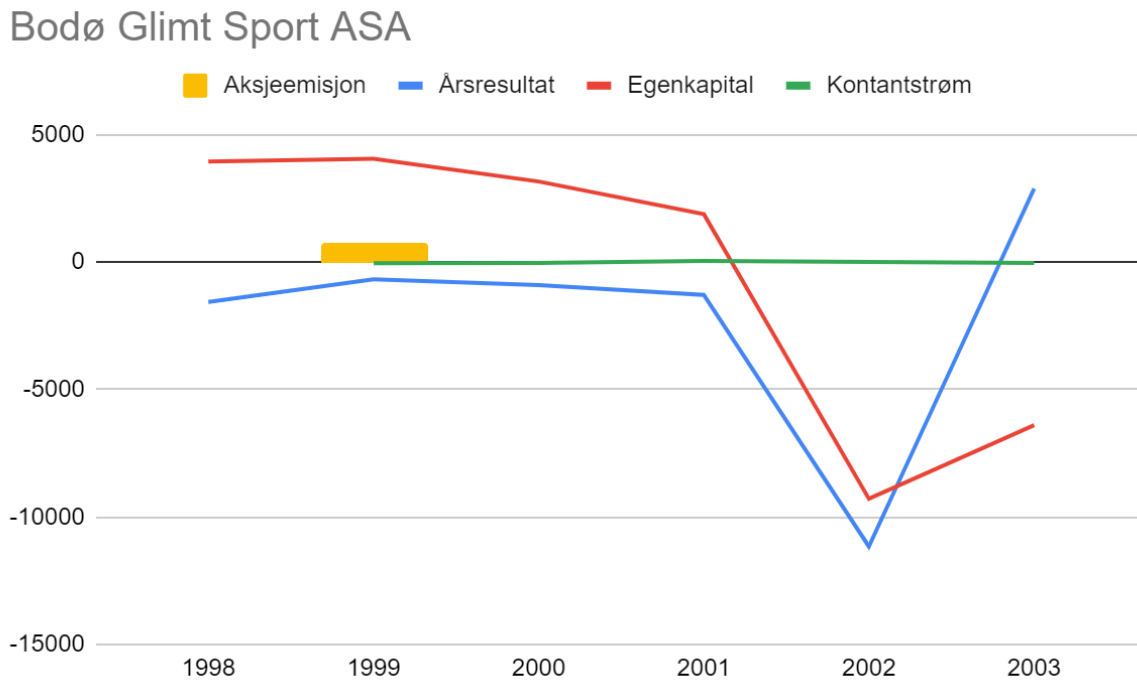

Figur 3: Nordlandsglimt AS

Nordlandsglimt ble opprettet i 2011 og siden har vi sett en positiv trend i årsresultatet med unntak av 2018. Det har kun vært en stor kapitalinnsprøytning i 2014 på 2,5 millioner kr som var med på å dekke det dårlige årsresultatet. Egenkapital har stort sett blitt redusert, med unntak av 2017 og 2019. Nordlandsglimt AS justerte i 2018 ned antall prosent de fikk fra spillersalg til 60%. Dette kan ha hatt innvirkning på årsresultatet og kontantstrømmen. Spillersalg på rundt 40 millioner kroner i 2019 har hatt stor innvirkning på det positive

resultatet dette året. Likviditeten til selskapet har vært fallende over årene, men tok seg opp igjen ved det store salget i 2019 som viser hvor avgjørende spillersalg kan være for disse selskapene. Vi ser lignende trend i egenkapitalandel i % og finansieringsgrad 1, hvor 2018 er et spesielt dårlig år (vedlegg 4).

Bodø Glimt Sport ASA

Figur 4: Bodø Glimt Sport ASA

Bodø Glimt Sport ASA som ble opprettet i 1997 og oppløst i 2004, viste en negativ trend i både årsresultat og egenkapital. De hadde en kapitalinnsprøytning i 1999, sannsynligvis for å hjelpe å dekke det negative årsresultatet de hadde vist. Kontantstrømmen holdt seg relativt stabil på lave nivåer, med en liten forbedring som henger sammen med likviditeten hvor de klarer å betjene sine forpliktelser bedre mot slutten. Finansieringsgraden er økende frem til 2001 hvor den så begynner å falle. Vi ser at også årsresultatet og egenkapitalen faller kort tid etter (vedlegg 4). Egenkapitalandel i % blir katastrofal i 2002 og 2003 og viser flere tusen prosent i minus.

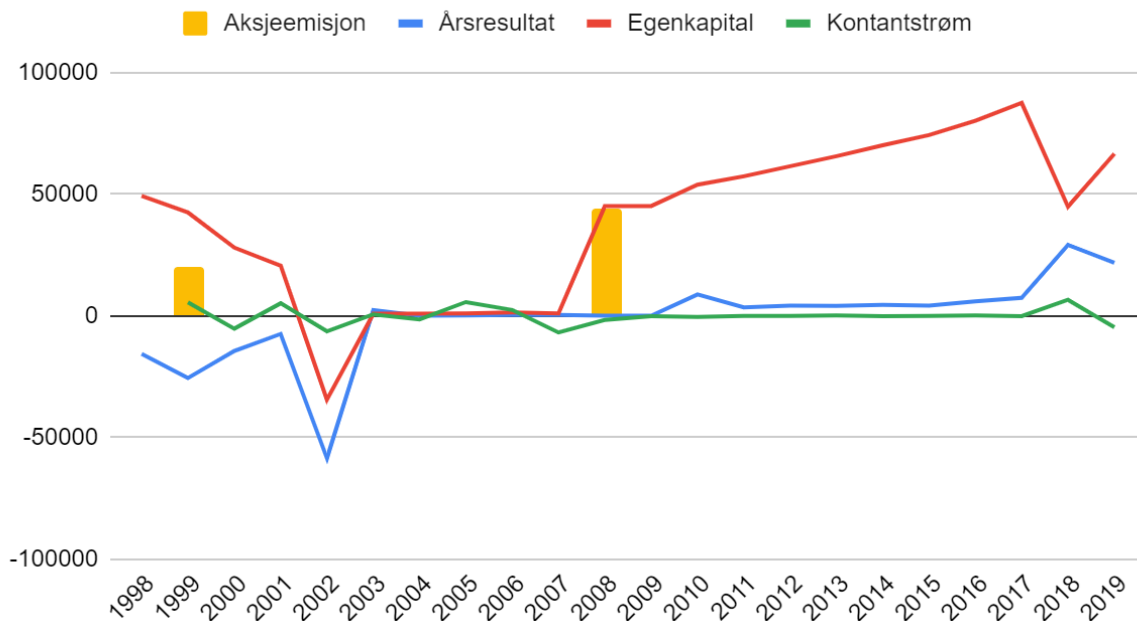
5.1.3 Sportsklubben Brann

Brann har kun ett konsolideringspliktig selskap, Brann Stadion AS. Det het tidligere Brann ASA og var veldig nær konkurs i 2002, hvor Handelsbanken til slutt reddet dem

(Natlandsmyr, 2019). I 2003 ble navnet byttet til Brann Stadion AS som har samme styreleder som klubben, samt to medlemmer til. I 2018 fusjonerte Brann Stadion AS sammen med Brann Supporter AS.

Brann Stadion AS

Brann Stadion AS

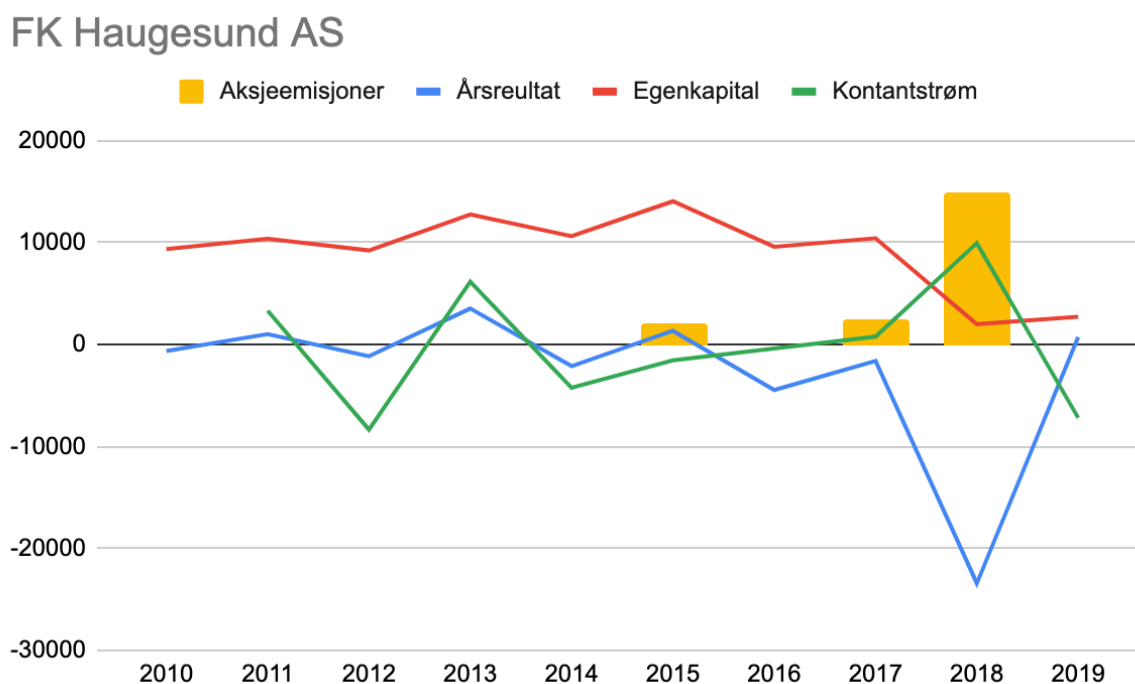
Figur 5: Brann Stadion AS

Brann Stadion AS ble opprettet i 1991, men har kun regnskapstall fra 1998 og fremover. Det første som skiller seg ut for Brann Stadion AS er kapitalinnsprøytingen i 1999 og 2008 på henholdsvis 20- og 44 millioner kroner. Begge satt inn for å hjelpe til med underskuddene i årsresultatene og forbedre egenkapitalen. Kontantstrømmen har holdt seg relativt stabil, og gir i tråd med likviditeten signal på at selskapet sliter litt. Finansieringsgraden har holdt seg stabil rundt 1,0 som er helt greit, men det kan bli et problem når den går over dette som den gjorde i 2006 (vedlegg 5). Egenkapitalandel i % har vært god nok i alle år med noen unntak som 2002 til 2007 hvor selskapet hadde problemer og mest sannsynlig ble reddet av aksjeemisjonen som skjedde i 2008.

5.1.4 FK Haugesund

FK Haugesund AS er det konsolideringspliktige selskapet for FK Haugesund. Daglig leder samt to ekstra medlemmer sitter i både styret i klubben og aksjeselskapet. Fotballklubben eier ingenting av aksjeselskapet.

FK Haugesund AS

Figur 6: FK Haugesund Fotball AS

Selskapet ble opprettet i 2009 og har hatt et samarbeid med klubben siden 2010. Under denne perioden har de hatt ikke vedtatte kapitalforhøyelser i 2015, 2017 og 2018. Disse ble omgjort til emisjoner året etter kapitalforhøyelsene, utenom for 2018 hvor kapitalforhøyelsen ble brukt til å redusere udekket tap. Utviklingen av årsresultat og egenkapital går hånd i hånd og vi ser at 2018 utmerker seg som et år hvor de gikk voldsomt i underskudd. Året etter klarer de likevel å komme seg på den positive siden for årsresultat, som er et veldig stort hopp. Grunnen til dette er at de klarer å øke inntektene sine med 20 millioner kroner. Likviditeten har vært fallende, men det kan se ut til at det er på bedringens vei de to siste årene. Kontantstrømmen svinger litt fra år til år noe som kan være veldig problematisk gitt selskapets svake likviditet (vedlegg 6).

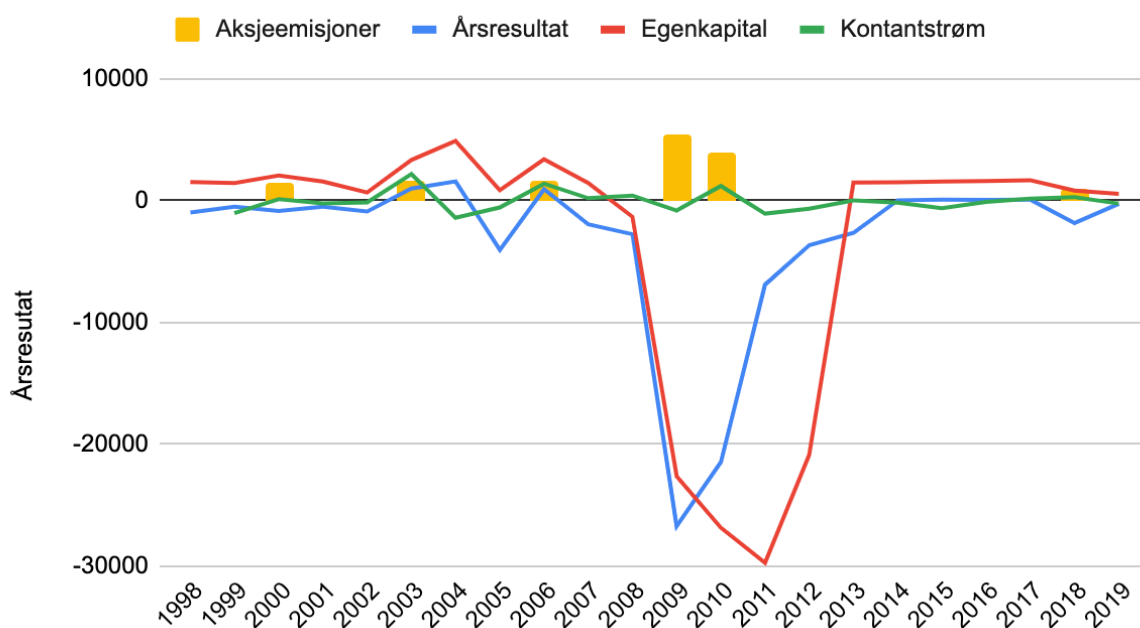
I 2021 ble det opprettet et nytt selskap i samme navn som skal ta over fotballvirksomheten til selskapet. Styreleder Kaldheim uttaler at dette skyldes en bunnskrappt økonomi, og peker på at gjelden vil bli liggende i det gamle selskapet (Kristiansen, 2021).

5.1.5 Fredrikstad Fotballklubb

Fredrikstad Fotballklubb har et konsolideringspliktig selskap som er Fredrikstad Fotballinvest AS, tidligere FFK Sport AS. Aksjeselskapets hensikt er å bedre klubbens sportslige prestasjoner ved å tilføre klubben økonomiske midler. Klubben og aksjeselskapet har ikke samme daglig leder.

Fredrikstad Fotballinvest AS

Fredrikstad Fotballinvest AS

Figur 7: Fredrikstad Fotballinvest AS

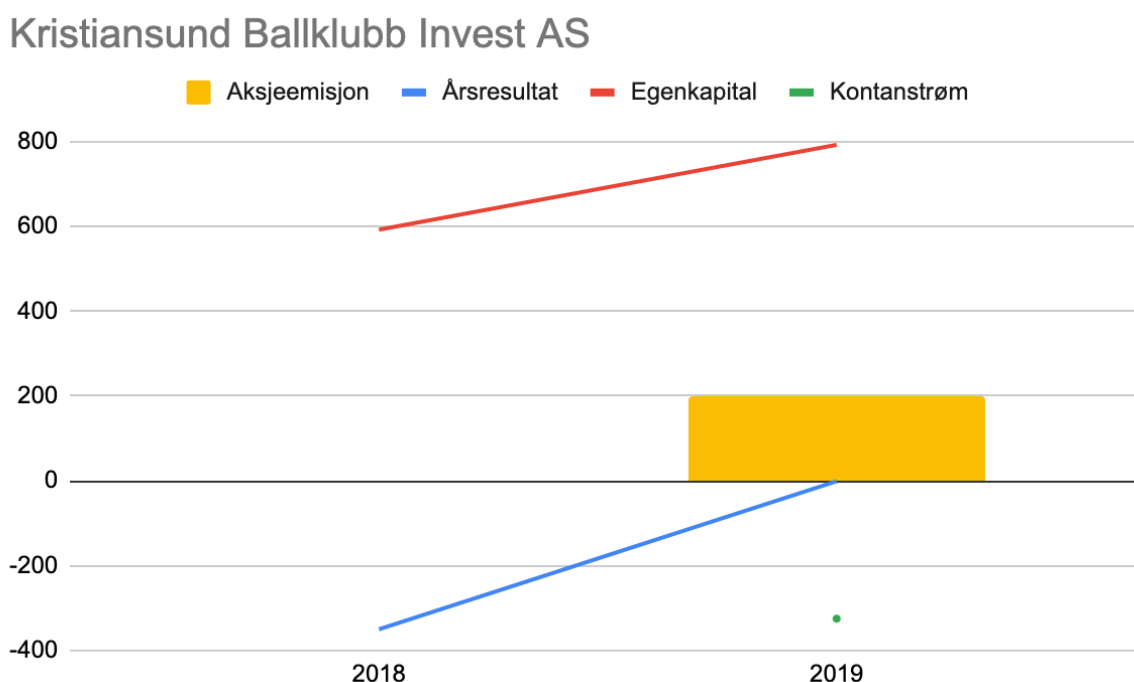
Fredrikstad Fotballinvest AS ble opprettet i 1997, under navnet Fredrikstad Fotballklubb Sport AS (FFK Sport AS). Selskapet endret navn i 2018, og gjennomførte en kapitalnedsettelse fra 18.7 millioner kroner til 250 tusen kroner, for dekning av tidligere tap. Til og med 2013 gikk selskapet med underskudd nærmest hvert eneste år, mens det fra og med 2014 har vært bedring å spore. Selskapet hadde i perioden 2008-2012 negativ egenkapital, til tross for flere emisjoner. I 2009 gjennomførte selskapet en refinansiering på 30 millioner kroner, hvor i overkant av 10 millioner kroner var gjeldsettergivelse. Dette

skyldes ifølge notene at selskapet praktisk talt var insolvent. I 2013 gikk eierne med på en gjeldsettergivelse på 25 millioner kroner for å unngå konkurs. Endringen i kontantstrømmen har generelt vært positiv de årene selskapet har hatt emisjoner, men det har også vært få svingninger som kan ses av figur 7. Egenkapitalandelen har stort sett vært god eller veldig god, sett bort ifra perioden 2005-2012 hvor den var kritisk svak (vedlegg 7). Det samme gjelder for både finansieringsgraden og likviditeten. De siste årene har derimot den finansielle situasjonen bedret seg i selskapet, med meget solid egenkapitalandel og likviditet.

5.1.6 Kristiansund Ballklubb

Kristiansund Ballklubb har et konsolideringspliktig selskap som er Kristiansund Ballklubb Invest AS. Aksjeselskapet er eid av 9 selskaper i lokalmiljøet. Samarbeidet ble inngått i 2018.

Kristiansund Ballklubb Invest AS

Figur 8: Kristiansund Ballklubb Invest AS

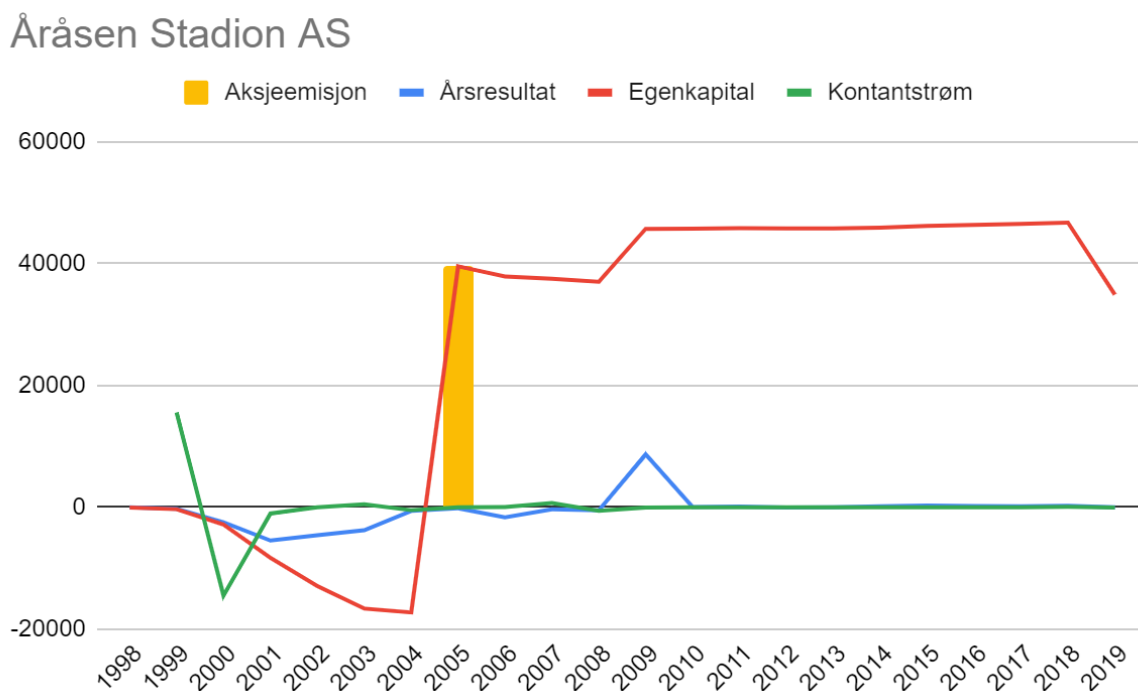
Kristiansund Ballklubb Invest AS (KBK Invest AS) ble opprettet i 2018 og inngikk samme år en samarbeidsavtale med Kristiansund Ballklubb (KBK) hvor selskapet får 15 prosent av overskuddet til KBK ved spillersalg, mot en sum på kr 1.2 millioner over tre år. Det har blitt

rapportert små underskudd i begge årene selskapet har eksistert. Egenkapitalen har økt i denne perioden grunnet en aksjeemisjon i 2019. Selskapet kan vise til god likviditet, og en meget solid egenkapitalandel, men det er umulig å kunne se noen trend eller utvikling ettersom KBK Invest AS er såpass nyoppstartet (vedlegg 8).

5.1.7 Lillestrøm Sportsklubb

Lillestrøm Sportsklubb har fire konsolideringspliktige selskaper som er Åråsen Stadion AS, Åråsen Eiendom AS, LSK-Hallen AS og Lillestrøm Sportsklubb AS. Flesteparten av aksjeselskapene ble opprettet i 1996-1999 med unntak av LSK-Hallen AS som ble opprettet i 2002. LSK-Hallen AS er også det eneste aksjeselskapet som har en annen daglig leder enn de andre selskapene.

Åråsen Stadion AS

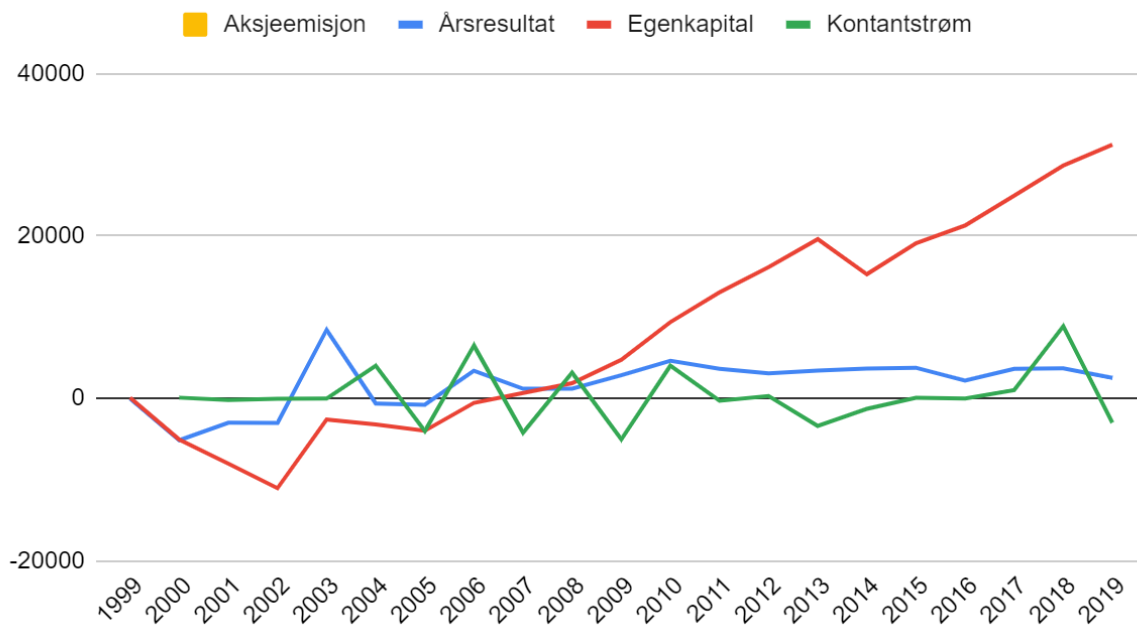
Figur 9: Åråsen Stadion AS

Åråsen Stadion AS ble opprettet i 1996 og viste en negativ trend i egenkapitalen fra 1998-2004 som vi ser i figur 9. En aksjeemisjon i 2005 reddet selskapet som hadde nådd et bunnpunkt. Finansieringsgraden var bekymringsverdig høy de første årene, men har stabilisert seg rundt 1,0 etter aksjeemisjonen. Vi ser samme trend i likviditeten. Kontantstrømmen gikk

fra å være veldig negativ til å stabilisere seg rundt 0, som kan indikere at det er lite kontanter som går inn og ut av selskapet (vedlegg 9). Årsresultatet er så vidt positivt, men dette holder til at selskapet ikke trenger å gjøre enda en emisjon. Egenkapitalandelen har vært veldig god de siste årene.

Åråsen Eiendom AS

Åråsen Eiendom AS

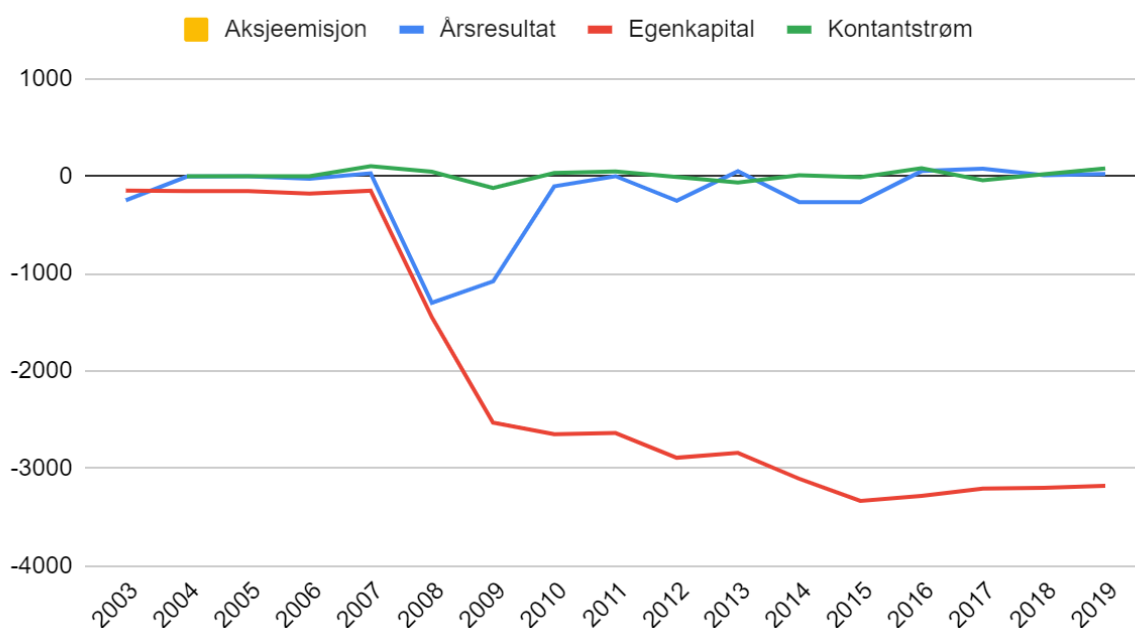

Figur 10: Åråsen Eiendom AS

Åråsen Eiendom AS ble opprettet i 1999, og har i sin leveperiode vist en positiv trend for egenkapitalen og for årsresultatet som stort sett har vært overskudd. Selskapet har ikke hatt noen form for aksjeemisjon. Kontantstrømmen har vært veldig ustabil, det betyr at selskapet ikke har stabilitet i hvor mye kontanter som kommer inn og går ut. Vi ser at dette gjenspeiles i likviditeten som også varierer og viser at selskapet til enhver tid er i usikkerhet på hvorvidt de kan betale sine forpliktelser. Egenkapitalandelen har gått fra å være ikke tilfredsstillende til over tid å være tilfredsstillende. Denne er fortsatt helt i nedre sjiktet og må bedres (vedlegg 9).

LSK-Hallen AS

LSK-Hallen AS

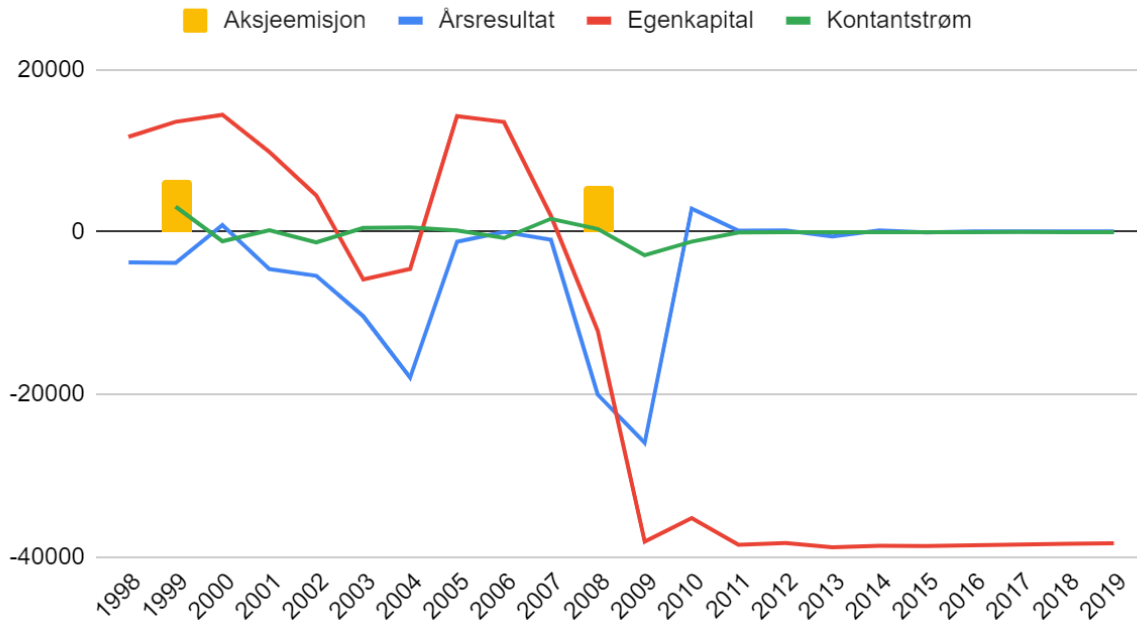

Figur 11: LSK-Hallen AS

LSK-Hallen AS ble opprettet i 2002, og er et selskap det bare har gått dårligere og dårligere med, helt siden 2003. Selskapet har hatt negativ egenkapital helt siden oppstarten. Selv om både likviditet og finansieringsgrad har vært gode i enkelte perioder, som i 2016, så er det helhetlige bildet at selskapet sliter (vedlegg 10). Selskapet har ikke hatt noen aksjeemisjoner og derfor følger egenkapitalen og årsresultat hverandre. Det er viktig å påpeke at revisor oppgir annet årsresultat i 2008 og 2010 enn det som forekommer i resultatregnskapet til selskapet. Det er også vurdert til høy risiko for konkurs av Proff Forvalt.

Lillestrøm Sportsklubb AS

Lillestrøm Sportsklubb AS

Figur 12: Lillestrøm Sportsklubb AS

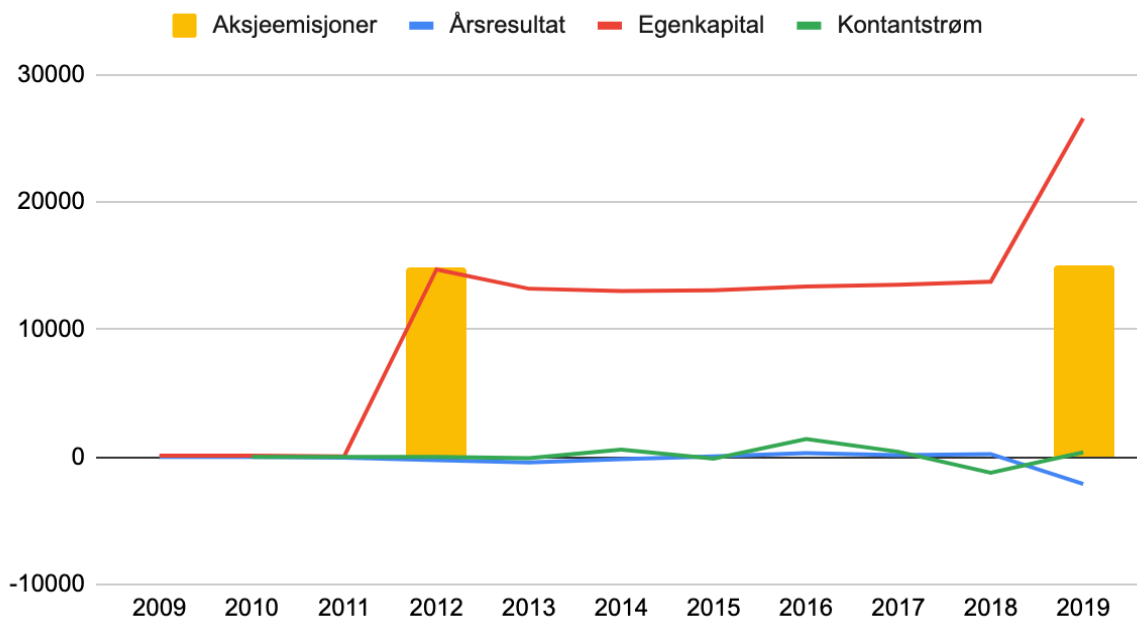
Årsresultatet til Lillestrøm Sportsklubb AS, som ble opprettet i 1997, har hatt en varierende utvikling og traff et bunnpunkt i 2009. De klarte å snu trenden igjen og har fått positive resultat nesten alle år etter. De dårlige årsresultatene førte til at egenkapitalen ble tapt i 2008, og den har vært negativ siden. Selskapet tok også et utbytte i 2007 på 10,6 millioner kroner som var med på å forsterke de dårlige tallene. En aksjeemisjon i 2008 på 5,8 millioner kroner reddet dem fra konkurs, men likviditeten, finansieringsgraden og kontantstrømmen indikerer at de fortsatt sliter økonomisk (vedlegg 10).

5.1.8 Mjøndalen Idrettsforening

Mjøndalen Idrettsforening har et konsolideringspliktig selskap som er MIF Eiendomsdrift AS. Aksjeselskapet har som formål å utvikle, forvalte og drifte idrettsanlegg og tilknyttet virksomhet på arenaer som eies av klubben.

MIF Eiendomsdrift AS

MIF Eiendomsdrift AS

Figur 13: MIF Eiendomsdrift AS

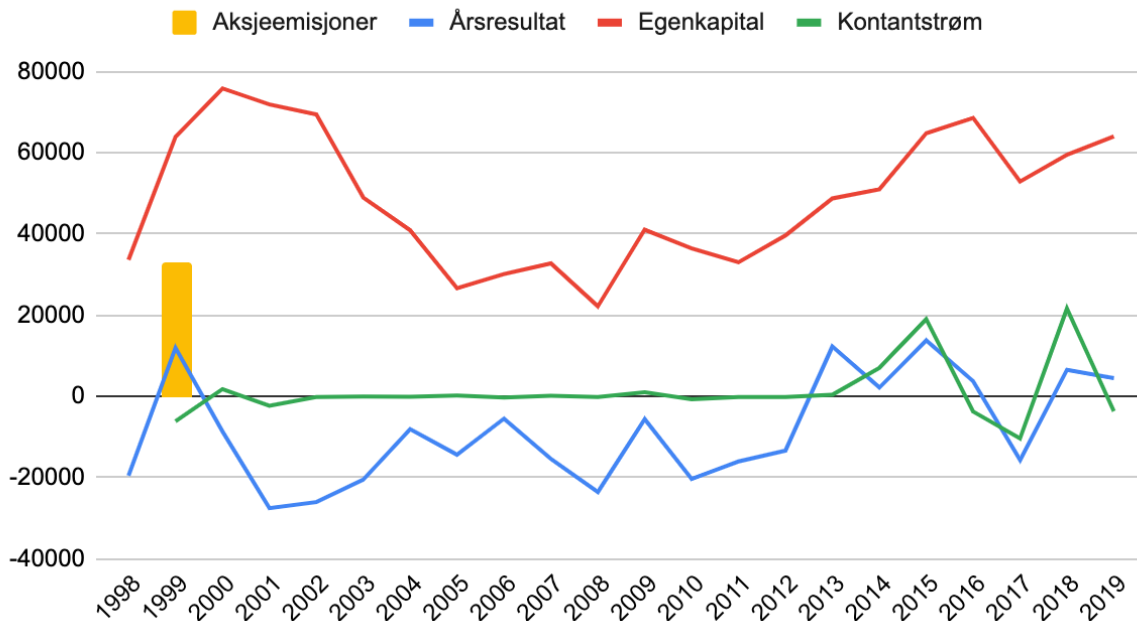
MIF Eiendomsdrift AS ble opprettet som et heleid datterselskap av Mjøndalen Idrettsforening i 2008. Selskapets årsresultater har variert fra år til år, men de har levert relativt små over- og underskudd. Selskapets egenkapital har økt mye, på grunn av to aksjeemisjoner som ble gjennomført i 2012 og 2019. Dette har ført til veldig solid egenkapitalandel, meget god likviditet og finansieringsgrad (vedlegg 11). Kontantstrømmen har variert fra år til år uten de helt store svingningene som man kan se av figur 13. I 2013 tok aksjonærene ut et utbytte på 1 million kroner, uten at det adresseres hvorfor i notene.

5.1.9 Molde Fotballklubb

Molde Fotballklubb som regnes som grunnlegger av dualmodellen har kun ett konsolideringspliktig selskap, Molde Fotball AS. Aksjeselskapet eier 100% av Supporter Shop Molde AS, men det er ikke inkludert her grunnet at det ble konsolideringspliktig i 2018. Molde Fotball AS eies $\frac{2}{3}$ av klubben og $\frac{1}{3}$ av Gjelsten Invest II AS. Det er ikke samme daglig leder i klubb og aksjeselskap, men et medlem sitter i begge styrever.

Molde Fotball AS

Molde Fotball AS

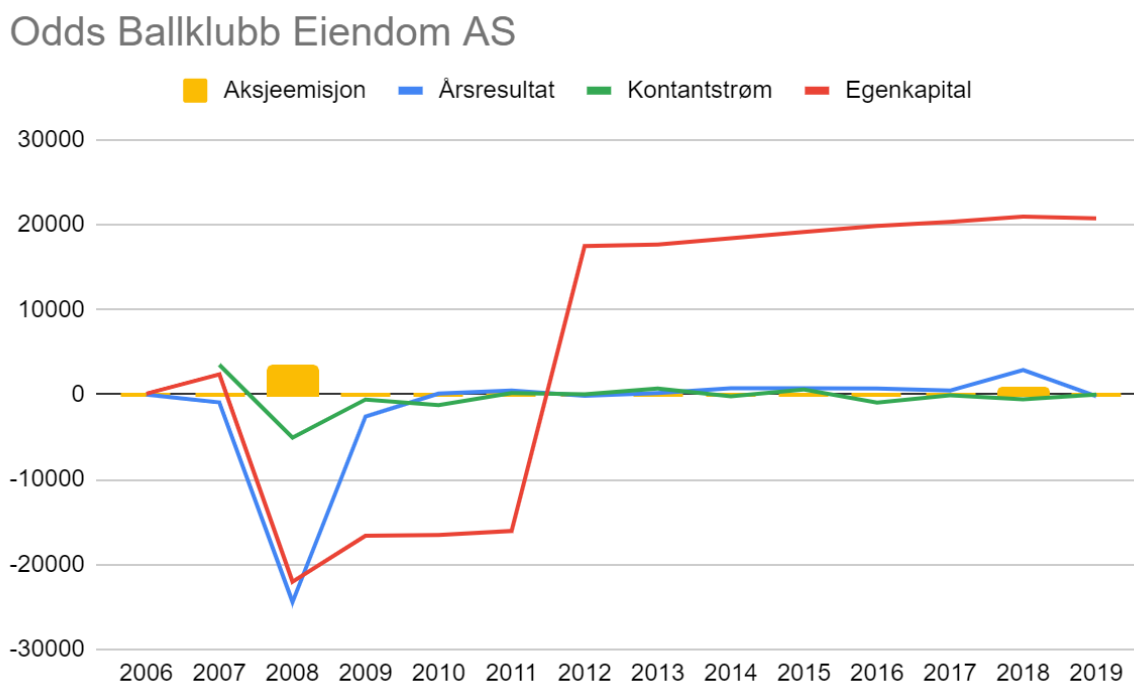
Figur 14: Molde Fotball AS

Molde Fotball AS ble stiftet i 1992 som det første samarbeidene aksjeselskapet tilknyttet norske fotballklubber. Aksjeselskapet har gått i underskudd de fleste årene, noe man kan se av figur 14, men figuren tyder også på en positiv utvikling. Egenkapitalen har økt med i overkant av 30 millioner kroner (vedlegg 12) fra 1998-2019, selv om det samlede resultatet i denne perioden har vært et underskudd på 184 millioner kroner. Det har bare vært en aksjeemisjon i selskapet, men Molde Fotball AS har mottatt konsernbidrag i flere år frem til 2012. Fra noteinformasjonen i regnskapene kommer det frem at Molde Fotball AS har mottatt i overkant av 118 millioner kroner før skatt i konsernbidrag fra Aker ASA, i perioden 2008-2012. I 2013 gikk aksjeselskapet fra å være heleid av Aker ASA, til å være eid $\frac{2}{3}$ av Stiftelsen Molde Fotballklubb og $\frac{1}{3}$ av Gjelsten Invest II AS. Etter endringen på eiersiden har tendensen vært en klar bedring i årsresultatene og også en bedring i likviditet (vedlegg 12). Likviditeten virker å være bedre i periodene hvor kontantstrømmen svinger mest. Ellers kan selskapet også vise til solid egenkapitalandel og finansierungsgrad.

5.1.10 Odds Ballklubb

Odds Ballklubb har et konsolideringspliktige selskap som er Odds Ballklubb Eiendom AS. I 2018 ble Grenland Fotball AS, som også hadde konsolideringsplikt, innfusjonert i selskapet. Selskapet er eid 100% av klubben. Det ble tatt utbytte fra begge aksjeselskapene som er unikt i denne bransjen.

Odds Ballklubb Eiendom AS

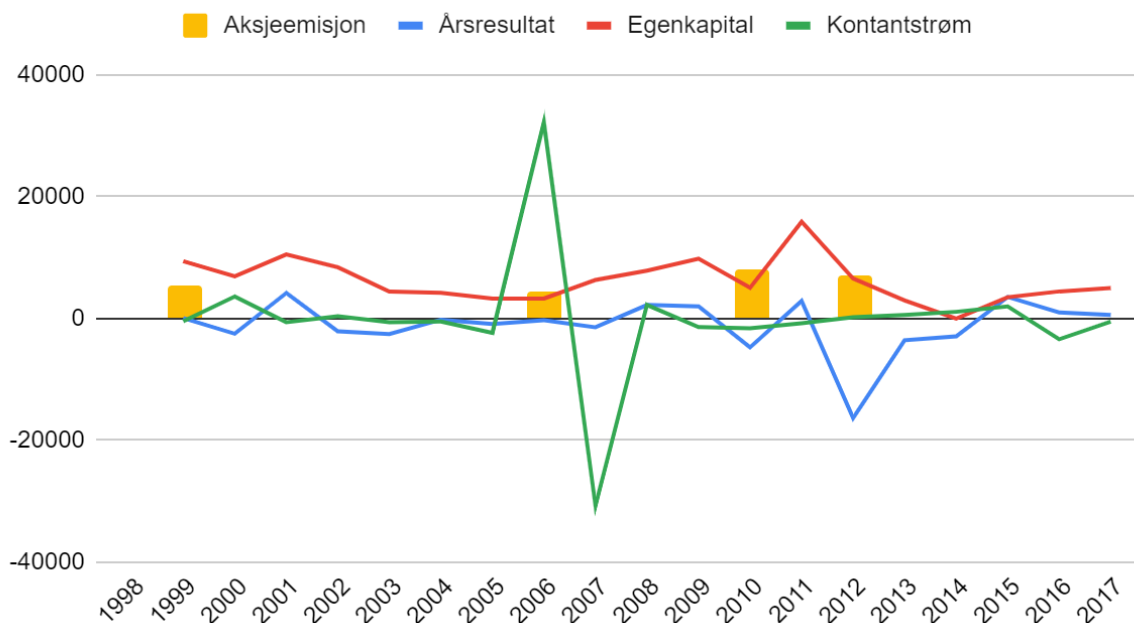

Figur 15: Odds Ballklubb Eiendom AS

Odds Ballklubb Eiendom AS ble opprettet i 2006. Årsresultatet har holdt seg ganske stabilt med unntak av det negative årsresultatet i 2008 som skyldes nedskrivning av driftsmidler/immaterielle eiendeler på 20 millioner kroner. Selskapet har samme år en aksjeemisjon på 3,2 millioner kroner. I 2009 har de en gjeldsettergivelse på 8 millioner kroner, og i 2012 en gjeldsettergivelse på 33,6 millioner kroner. Dette vises i den store endringen i egenkapital. Selskapet har alltid hatt god likviditet og hatt en positiv utvikling i egenkapitalandelen (vedlegg 13). Kontantstrømmen er de fleste år i minus og finansieringsgraden har holdt seg rundt 1,0. De innfusjonerte i 2018 Grenland Fotball AS og fikk dermed inn kapital på 611 tusen kroner. Samme år tok de et utbytte på 2,9 millioner kroner.

Grenland Fotball AS

Grenland Fotball AS

Figur 16: Grenland Fotball AS

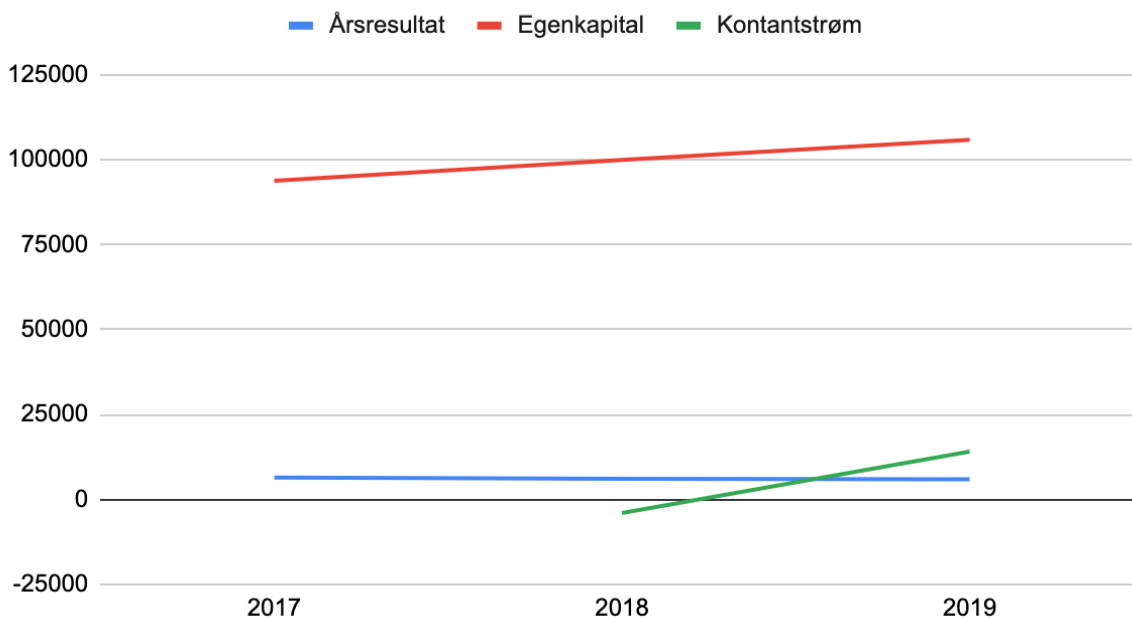
Grenland Fotball AS ble opprettet i 1996 og var konsolideringspliktig frem til 2017 ettersom selskapet var heleid av Odds Ballklubb. Selskapet har hatt flere aksjeemisjoner for å kunne overleve, og det har vært mange år med negativt årsresultat. Aksjeemisjonene har sørget for at de har sluppet å ha negativ egenkapital hvor 2010 og 2012 er de største tilskuddene på henholdsvis 8- og 7 millioner kroner. Finansieringsgraden til selskapet har vært god i alle år, selv om den var litt høy siste året. Likviditetsgraden har vært fallende med unntak av 2016, hvor de viser god likviditet. Egenkapitalandelen har også vært synkende med 2016 som unntak også her (vedlegg 13). I 2017 tok eierne ut et utbytte på 14 millioner kroner.

5.1.11 Rosenborg Ballklub

Rosenborg Ballklubb har fire konsolideringspliktige selskaper som er Lerkendal Stadion AS, Abrahallen AS, Rosenborg Sport AS og Rosenborg Arena AS. Samtidig var også gamle Lerkendal Stadion AS konsolideringspliktig frem til selskapet ble oppløst i 2017.

Lerkendal Stadion AS (Nye)

Lerkendal Stadion AS

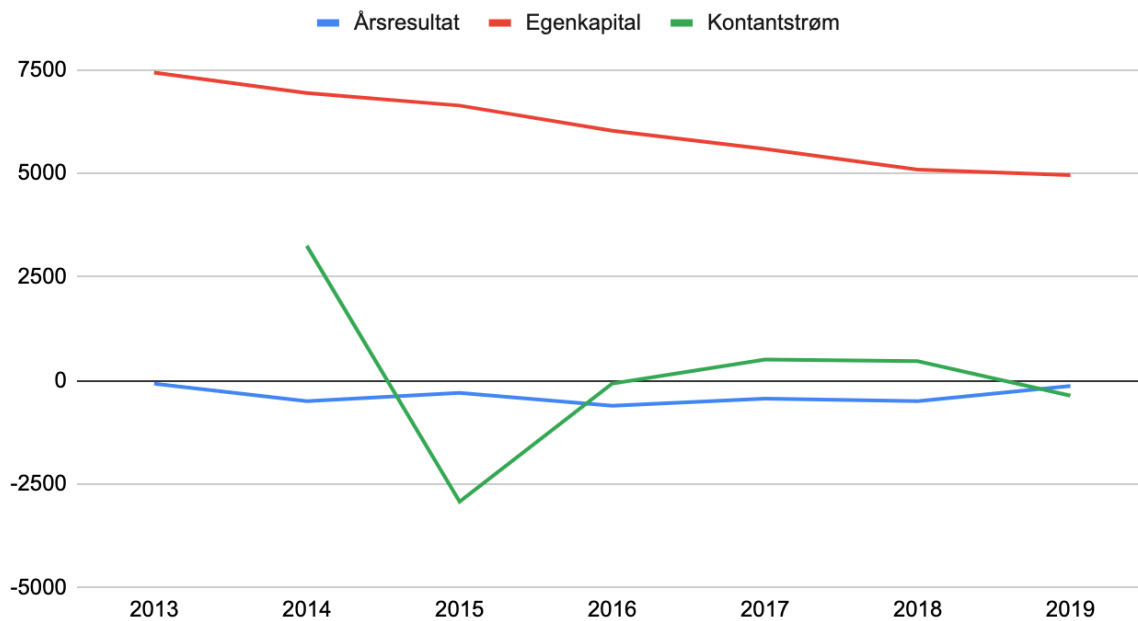

Figur 17: Lerkendal Stadion AS

Nye Lerkendal Stadion AS ble opprettet i 2017 da RBK Holding AS kjøpte de resterende aksjene i Lerkendal Stadion AS og de fusjonerte sammen. Selskapet har etter fusjonen vist til god egenkapital og likviditet, samt positive årsresultat hvert år (vedlegg 14). Dette har bidratt til å gradvis øke egenkapitalen og egenkapitalandelen (vedlegg 14). De to årene hvor man kan se endring i kontantstrøm så har denne svingt. Finansieringsgraden til selskapet er god og under 1.

Abrahallen AS

Abrahallen AS

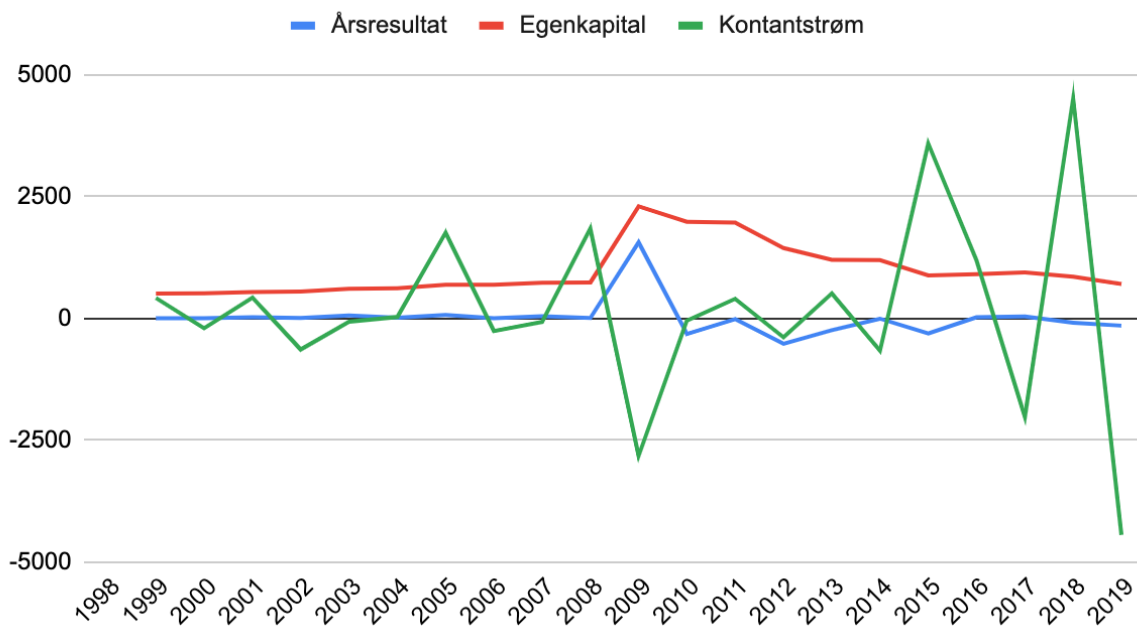

Figur 18: Abrahallen AS

Abrahallen AS ble opprettet i 2013 gjennom et samarbeid mellom Rosenborg BK og Malvik idrettslag, hvor RBK eier 66,7% av aksjene og Malvik resterende. Dette er en innendørs arena hvor inntektene i hovedsak kommer fra utleie. Disse er økende år for år selv om inntekter totalt er fallende. Dette fører til negative årsresultat og redusert egenkapital. Selskapet har vist til god likviditet i de årene det har vært aktivt og i årsrapporter rapporterer de også at de fortløpende betaler ned på gjelden sin. Kontantstrømmen har blitt mer stabil de siste årene. Selskapet har en stabil finansieringsgrad, sammen med god egenkapitalandel (vedlegg 14).

Rosenborg Sport AS

Rosenborg Sport AS

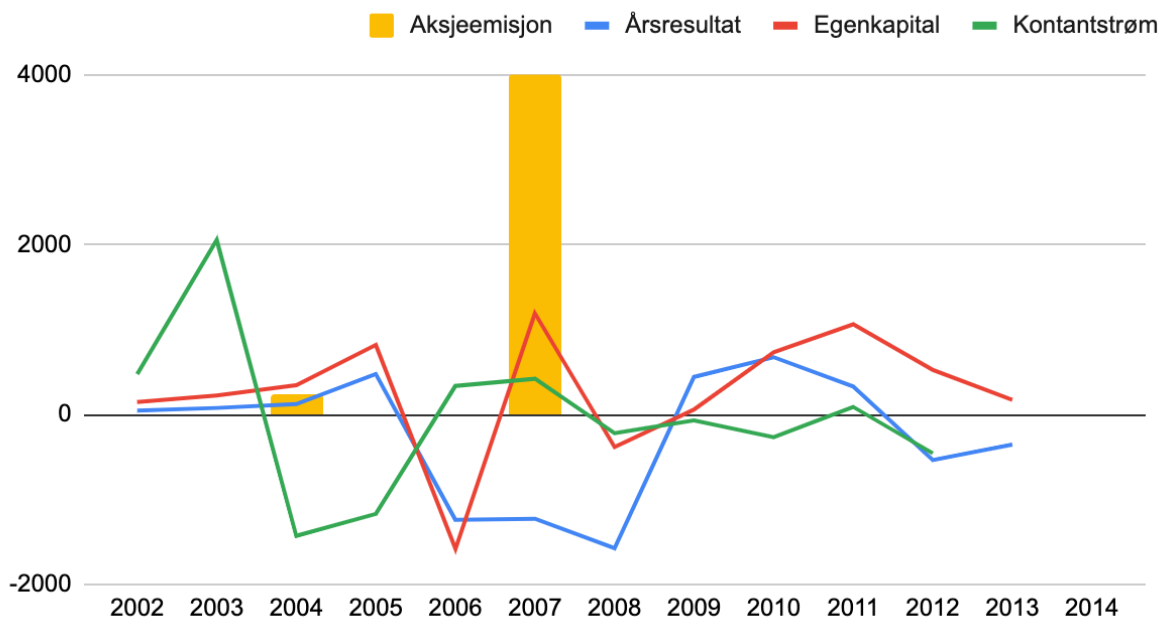

Figur 19: Rosenborg Sport AS

Rosenborg Sport AS ble opprettet i 1987 og har i alle disse årene hatt samme funksjon, hvor de har arbeidet med utvikling, salg og oppfølging av samarbeidsavtaler for Rosenborg Ballklub. I tillegg har de ansvar for arrangement i både hjemme og bortekamper i Europa. De utfører også IT-drift og administrasjon for RBK samt tilhørende selskaper. Selskapet årsresultat og egenkapital varierer mye fra år til år. Ut ifra årsresultatet så selger selskapet alle sine aksjer i Rosenborgklinikken AS i 2009 og får en gevinst på 3 millioner kroner etter det salget. Det kan være grunnen til at de får et så bra årsresultat dette året. De tar også opp et lån fra Rosenborg BK som de begynner å betale ned på i 2010 som kan forklare det store droppet i årsresultatet. Selskapet har en svak egenkapitalandel og finansieringsgrad som vil være betenkelig for styret (vedlegg 15). Det samme kan også sies om likviditetsgraden. Kontantstrømmen varierer voldsomt de siste årene, og gitt lav egenkapital og svak likviditet så kan selskapet få problemer med å betale sine kortsiktige forpliktelser.

Rosenborg Arena AS

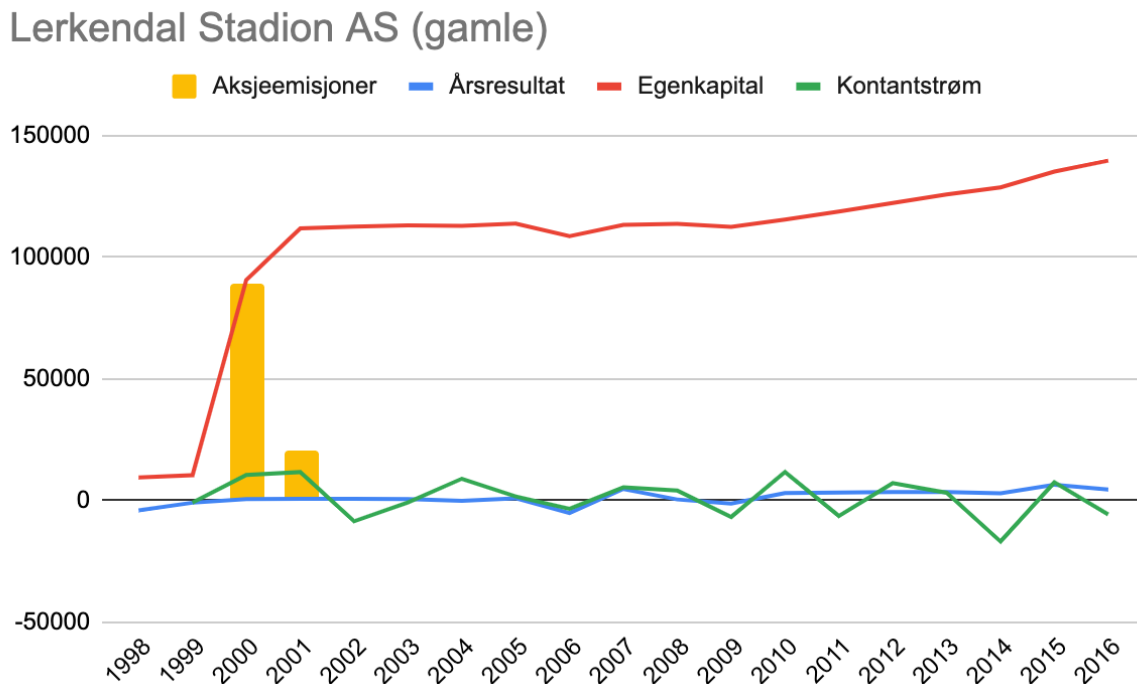
Rosenborg Arena AS

Figur 20: Rosenborg Arena AS

Rosenborg Arena AS ble opprettet som et heleid datterselskap av Rosenborg Ballklub i 2002, og var frem til selskapet ble kjøpt opp av Kvilhaugen Gård AS i 2014 en del av Rosenborg konsernet. Årsresultatene i denne perioden har vært veldig varierende slik man ser ut ifra figur 20. Selskapet gjennomførte en aksjeemisjon i 2007 på 4 millioner hvor 3,6 millioner kom fra et overkursfond. Selskapet hadde svak likviditet og svak egenkapitalandel i mange år (vedlegg 15).

Lerkendal Stadion AS (gamle)

Figur 21: Lerkendal Stadion AS (gamle)

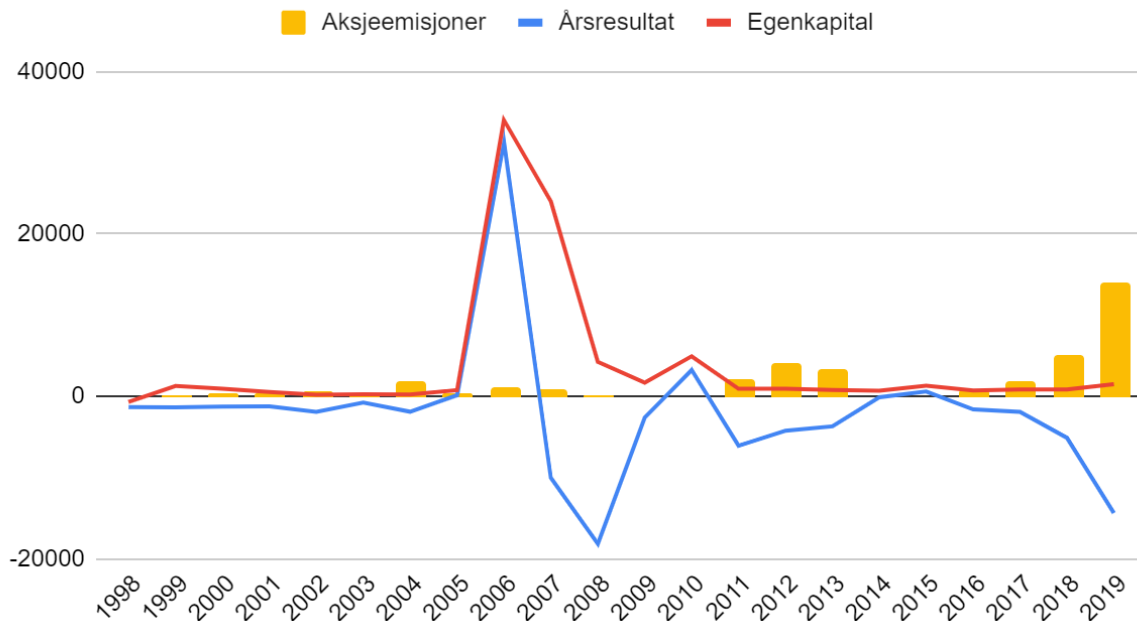
Lerkendal Stadion AS ble opprettet i 1997, med navn Lerkendal Eiendom AS, men endret navn i år 2000. Siden den gang har selskapet vært eid 58,5% av Rosenborg Ballklub, helt frem til fusjonen med nye Lerkendal Stadion AS i 2017. Figur 21 viser store aksjeemisjoner i 2000 og 2001 på like i underkant av 110 millioner kroner. Disse har bidratt til at selskapet har en høy egenkapital i påfølgende år. Videre hadde selskapet en veldig positiv likviditet og egenkapitalandel (vedlegg 16). Selskapet er nå oppløst etter fusjonen.

5.1.12 Sandefjord Fotball

Sandefjord Fotball har et konsolideringspliktig selskap som er Sandefjord Fotball AS. Klubben har ingen eierandeler i aksjeselskapet. Klubben eide tidligere (2008) aksjer i selskapet for å kunne få styreplasser.

Sandefjord Fotball AS

Sandefjord Fotball AS

Figur 22: Sandefjord Fotball AS

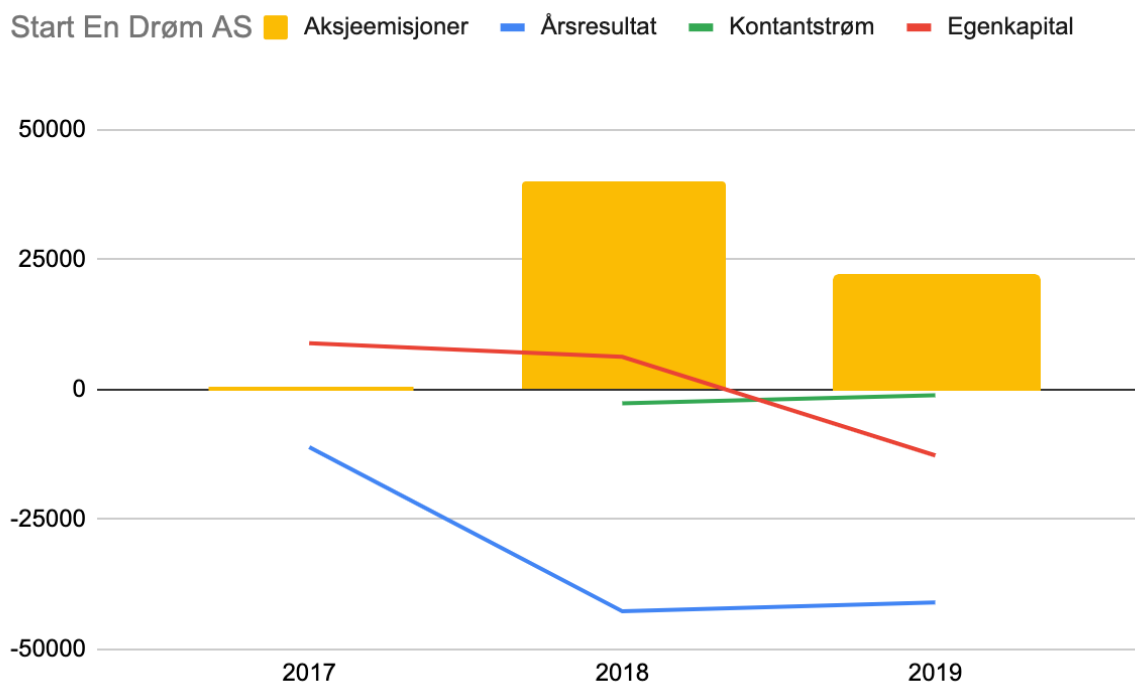
Aksjeselskapet ble opprettet i 1993, og inngikk en avtale med Sandefjord Fotball når klubben ble opprettet i 1998 som en sammenslåing mellom Sandefjord Ballklubb og Runar. Av figur 22 kan man se at klubbens årsresultater har svingt veldig, med en høy topp og noen dype daler. Egenkapitalen har holdt seg mer stabil grunnet nærmest årlige aksjeemisjoner. I 2019 foretok selskapet en refinansiering, hvor alle gamle aksjer ble nedskrevet til null, mens Pindsle Stadion AS skjøt inn 2 millioner kroner i ny aksjekapital og overkursfond på 12 millioner kroner. Selskapet oppgir i notene sine at det bare var en aksjonær som var villig til å stille med kapital og at dette var nødvendig for selskapet. Refinansieringen virker å ha hatt god innvirkning på egenkapitalandelen og likviditeten til selskapet (vedlegg 17). Finansieringsgraden har for de fleste år vært solid.

5.1.13 IK Start

IK Start har i perioden hatt fire konsolideringspliktige selskaper som er Start En Drøm AS, Start Fotball AS, Start Stadion AS og Start Toppfotball AS, hvor Start En Drøm AS er det eneste selskapet som fortsatt er en del av IK Starts konsoliderte regnskap. Start En Drøm AS har som funksjon å leie spillere og markedsrettigheter fra IK Start, mot å dekke netto

kostnader til drift av toppfotballavdelingen. IK Start og Start En Drøm AS har ikke samme styre.

Start En Drøm AS

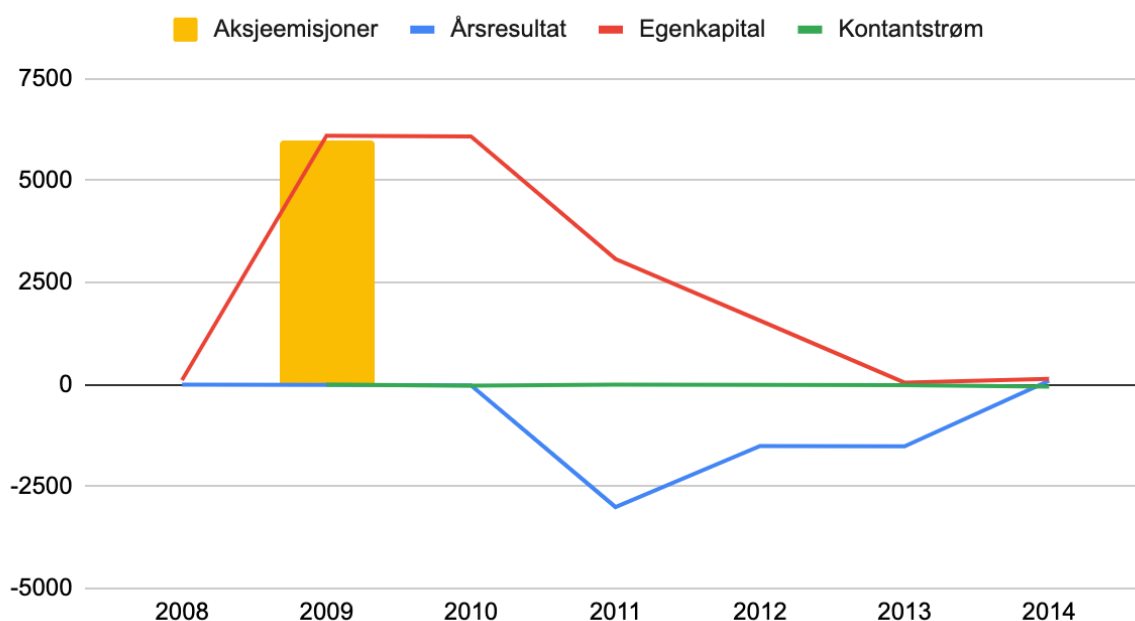

Figur 23: Start En Drøm AS

Start En Drøm AS ble opprettet i 2017, og inngikk samarbeidsavtale med IK Start samme år. Selskapet startet opp med en innskutt egenkapital på 20 millioner kroner. I løpet av perioden 2018-2019 økte den innskutte egenkapitalen med 62 millioner kroner gjennom emisjoner og overkursfond, men selskapet har likevel tapt all egenkapital. Dette skyldes store underskudd hvert år. I notene for 2019 kommer det frem at det er usikkerhet knyttet til videre drift av selskapet. Selskapet har negativ egenkapital og egenkapitalandel, ikke tilfredsstillende likviditetsgrad og finansieringsgrad som tilsier at en stor andel av de langsiktige midlene er finansiert gjennom kortsiktig gjeld (vedlegg 18).

Start Fotball AS

Start Fotball AS

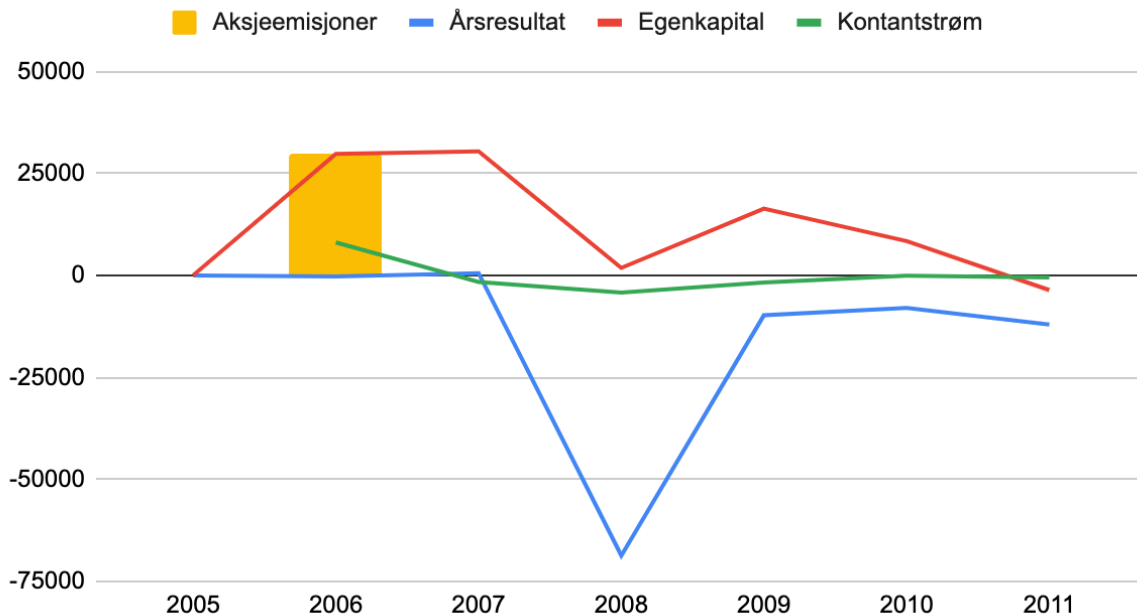

Figur 24: Start Fotball AS

I 2008 ble Start Fotball AS opprettet som et datterselskap av IK Start, med formål om drift av fotball og kommersiell utvikling av IK Start. Selskapet levert underskudd i samtlige år med unntak av 2014, men flere av disse årene var underskuddet lite. I 2009 ble det gjennomført en aksjeemisjon som sørget for at selskapet kunne dekke underskuddene helt frem til selskapet ble oppløst i 2014. Selskapet hadde veldig liten endring i kontantstrøm, samt veldig god likviditet og egenkapitalandel (vedlegg 18).

Start Stadion AS

Start Stadion AS

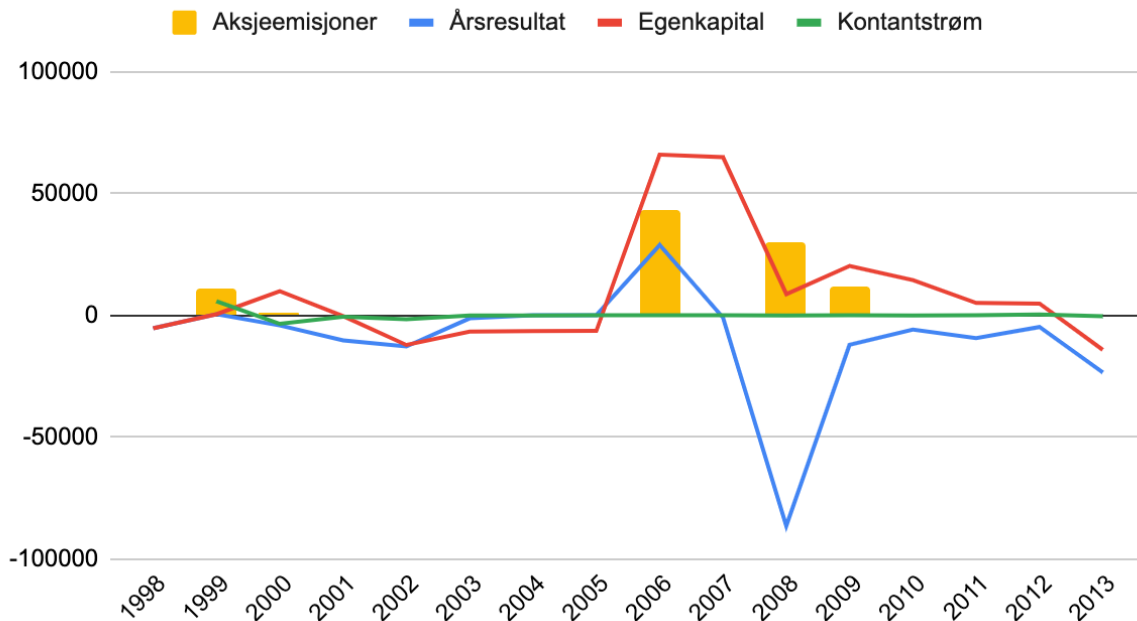

Figur 25: Start Stadion AS

Start Stadion AS ble opprettet i 2005 og var et heleid datterselskap av IK Start med formål å drive klubbens nye stadion og utleie til Start Toppfotball AS. Selskapet leverte stort sett bare underskudd, med 2008 som det desidert største. Selskapet foretok bare en aksjeemisjon i 2006, men fikk totalt like i underkant av 60 millioner kroner i gjeldsettergivelse, uten å spesifisere noe mer rundt dette i notene. I 2011 var egenkapitalen tapt, og selskapet ble begjært konkurs. I sin levetid hadde selskapet meget svak likviditet og egenkapitalandel, mens finansieringsgraden var mindre bekymringsverdig (vedlegg 19). De siste fem årene var også endringen i kontantstrøm negativ.

Start Toppfotball AS

Start Toppfotball AS

Figur 26: Start Toppfotball AS

Start Toppfotball AS ble opprettet i 1997 og hadde en samarbeidsavtale med IK Start frem til selskapet fikk ny eier og byttet navn til Spillerinvest AS i oktober 2013. I denne perioden leverte selskapet stort sett underskudd, hvor underskuddet i 2008 på 86 millioner kroner skiller seg ut. For å kunne tåle underskuddene hentet selskapet inn frisk kapital gjennom aksjeemisjoner og overkursfond i 1999, 2006, 2008 og 2009. Samtidig hadde selskapet gjeldsettergivelse, etter gjeld fra Kristiansand kommune og Sparebanken Sør på totalt kroner 20,8 millioner kroner i årene 2009, 2012 og 2013. Ekstern kapital har ikke hjulpet nok og de hadde negativ egenkapital i flere år etter emisjonene, også i 2013 da avtalen mellom klubb og AS ble oppsagt. For de fleste årene har likviditeten til selskapet vært meget svak, mens det har vært små endringer i kontantstrømmen (vedlegg 19). Egenkapitalandelen har variert voldsomt, og er stort sett god i de årene selskapet har hatt eller nettopp har hatt aksjeemisjoner, og svak eller negativ de resterende årene. Det samme kan i utgangspunktet sies om finansierungsgraden.

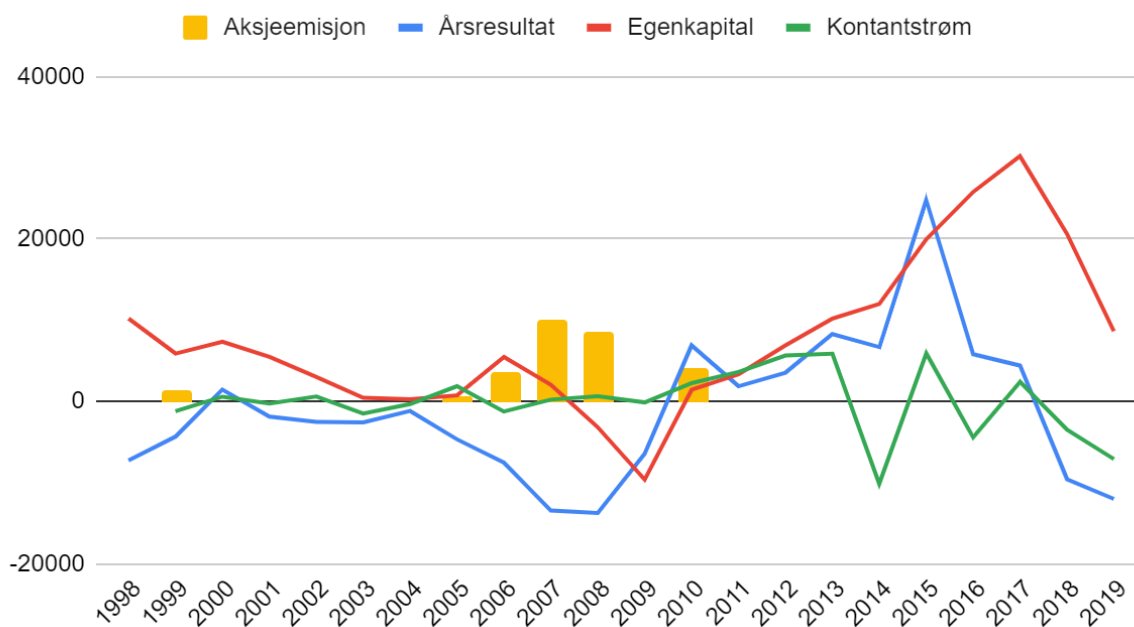
5.1.14 Strømsgodset Toppfotball

Strømsgodset Toppfotball har et konsolideringspliktig selskap som er Strømsgodset Fotball AS. Aksjeselskapet og klubben har slitt økonomisk og har blitt hjulpet mye av et ikke

konsolideringspliktig selskap kalt Drammenspatriotene AS. Disse hadde en avtale frem til 2020, hvor Blå Magi AS tok over.

Strømsgodset Fotball AS

Strømsgodset Fotball AS

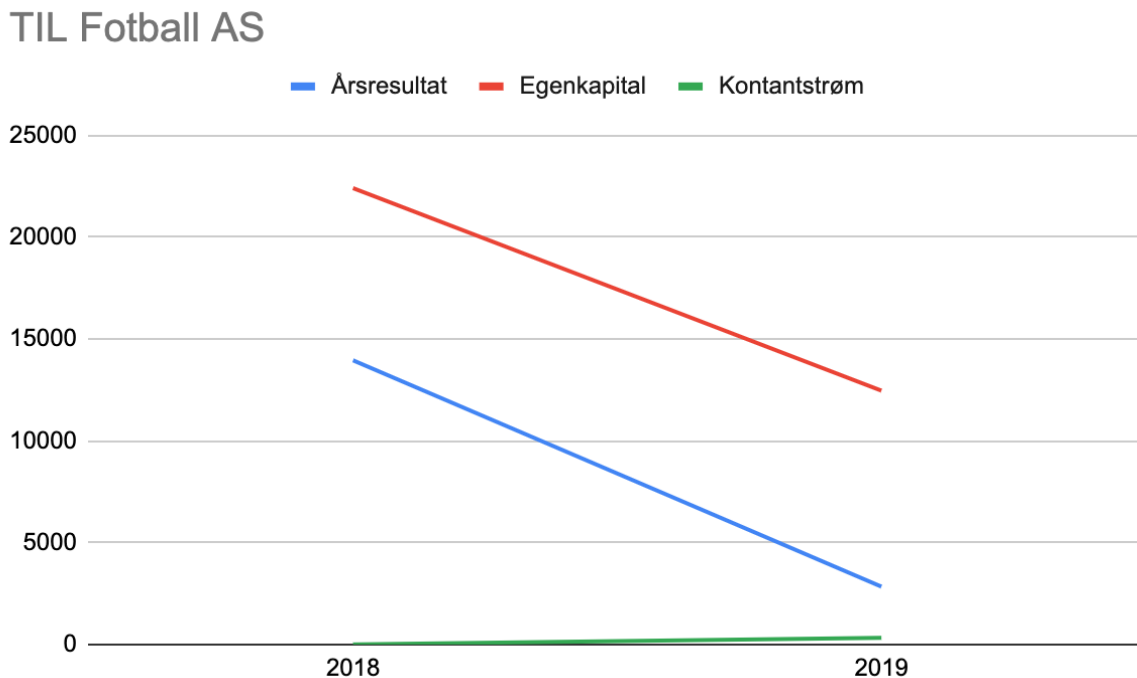
Figur 27: Strømsgodset Fotball AS

Strømsgodset Fotball AS ble opprettet i 1989, og er et selskap som har slitt mye og krevd mange aksjeemisjoner for å overleve. Dette har vært kapitalinnsprøytning fra Drammenspatriotene AS som må nevnes selv om de ikke er konsolideringspliktige. Spesielt i 2005 var selskapet på randen av konkurs (Johnsen, 2016). Påfølgende år ble det investert omtrent 22 millioner kroner inn i selskapet. Andre nøkkeltall har fulgt det som har skjedd hvor det har startet bra og gått dårligere frem til 2005 hvor det igjen snur mot det positive. Selskapet avsatte 5 millioner kroner i konsernbidrag i 2013 som ble økt til 16,8 millioner kroner i 2015. Nøkkeltallene de siste årene viser at selskapet er i god forfatning (vedlegg 20) selv om vi så et dropp i 2019 som de selv begrunner med investering i spillertroppen som går fra eldst til yngst i Eliteserien.

5.1.15 Tromsø Idrettslag

Tromsø Idrettslag har tre konsolideringspliktige selskap som er TIL Fotball AS, Bjerkakerhallen AS og Alfheim Stadion II AS. Vi har også inkludert tidligere TIL Fotball AS som inneholder viktige historiske tall. TIL Fotball AS og klubben har nesten identiske styrever.

TIL Fotball AS

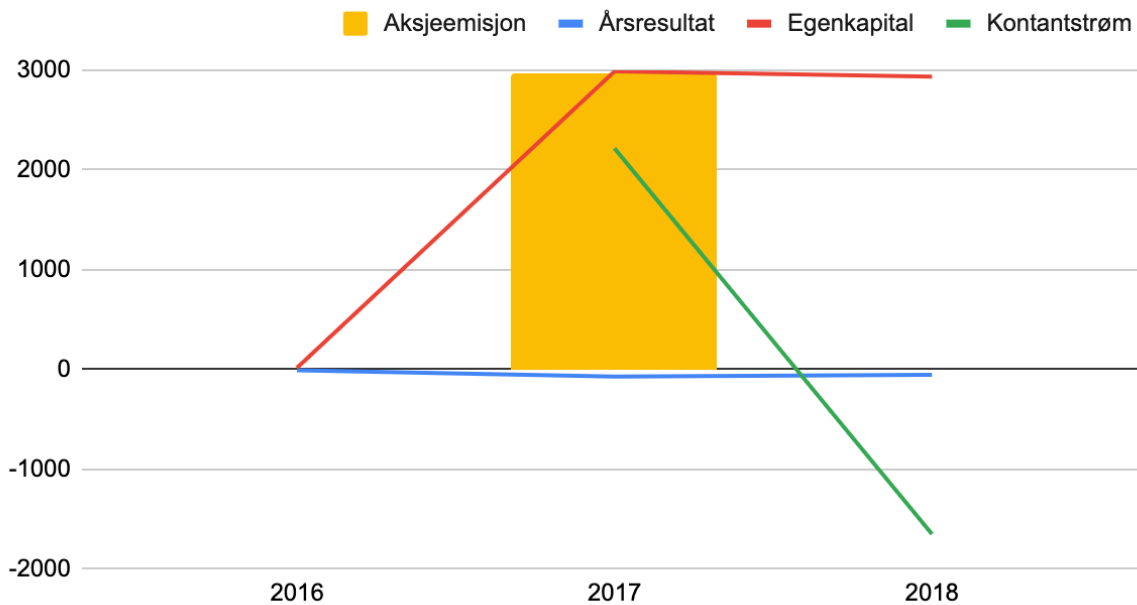

Figur 28: TIL Fotball AS

TIL Fotball AS ble opprettet i 2009 med navn TIL Holding AS, men ble ikke konsolideringspliktig før i 2018 da Tromsø IL mottok aksjegaver og ble majoritetsseier i selskapet. I 2019 fusjonerte TIL Holding AS sammen med datterselskapet TIL Fotball AS (gamle), og endret navn til TIL Fotball AS. Selskapet har levert positive resultater i de årene selskapet har vært konsolideringspliktige, men likevel fallende. Selv om årsresultatet var positivt, har egenkapitalen falt for 2019 grunnet fusjonen. Likviditeten ble mye svakere for 2019 grunnet en stor økning i kortsiktig gjeld, mens det var liten endring i kontantstrøm (vedlegg 21). Generelt leverte selskapet dårligere resultater for 2019, kontra 2018 på alle våre parametere.

Bjerkakerhallen AS

Bjerkakerhallen AS

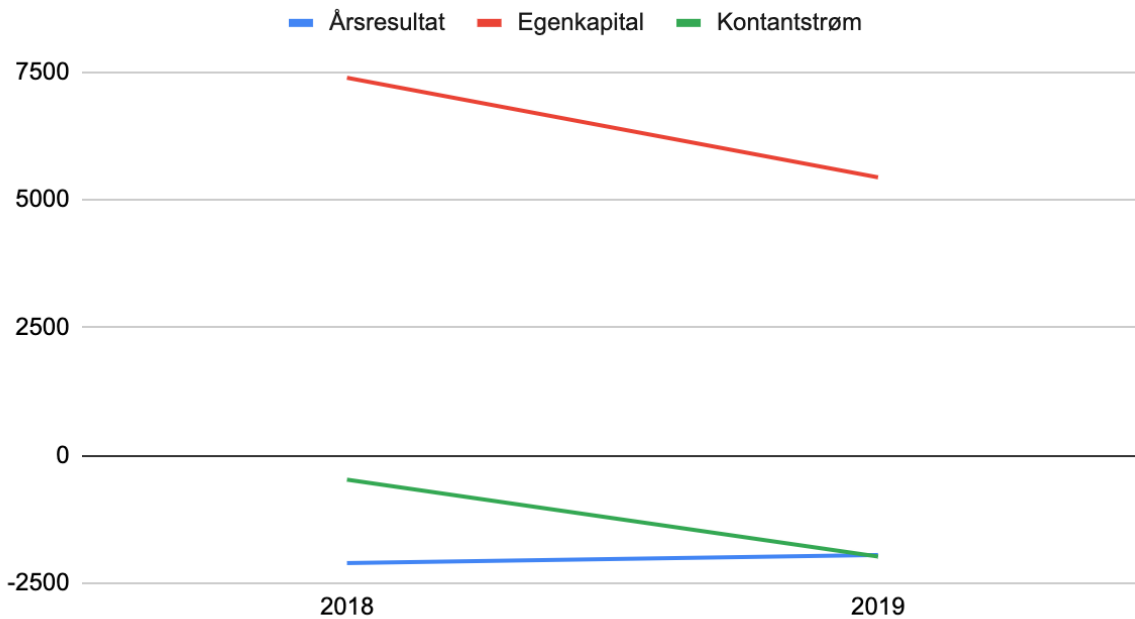

Figur 29: Bjerkakerhallen AS

Bjerkakerhallen ble opprettet i 2016 som et heleid datterselskap av Tromsø Idrettslag. Selskapet er fortsatt en del av konsernet til Tromsø IL, men er ikke konsolideringspliktig for 2019 ifølge klubbens årsberetning, grunnet at hallen er under bygging (Tromsø Idrettslag, 2020). Selskapet kan vise til lave underskudd, mens egenkapitalen har økt mye grunnet en aksjeemisjon og overkursfond på like i underkant av 3 millioner kroner. Denne emisjonen har ført til en meget solid egenkapitalandel i selskapet og meget god likviditet. Emisjonen førte også med seg en positiv kontantstrøm for 2017. Trenden for finansieringsgrad 1 er positiv, selv om langsiktig gjeld ikke oppgis i regnskapet for 2018. Vedlegg 21 viser at selskapet hadde et svakt første år før de viser til virkelig gode tall for de to påfølgende årene.

Alfheim Stadion II AS

Alfheim Stadion II AS

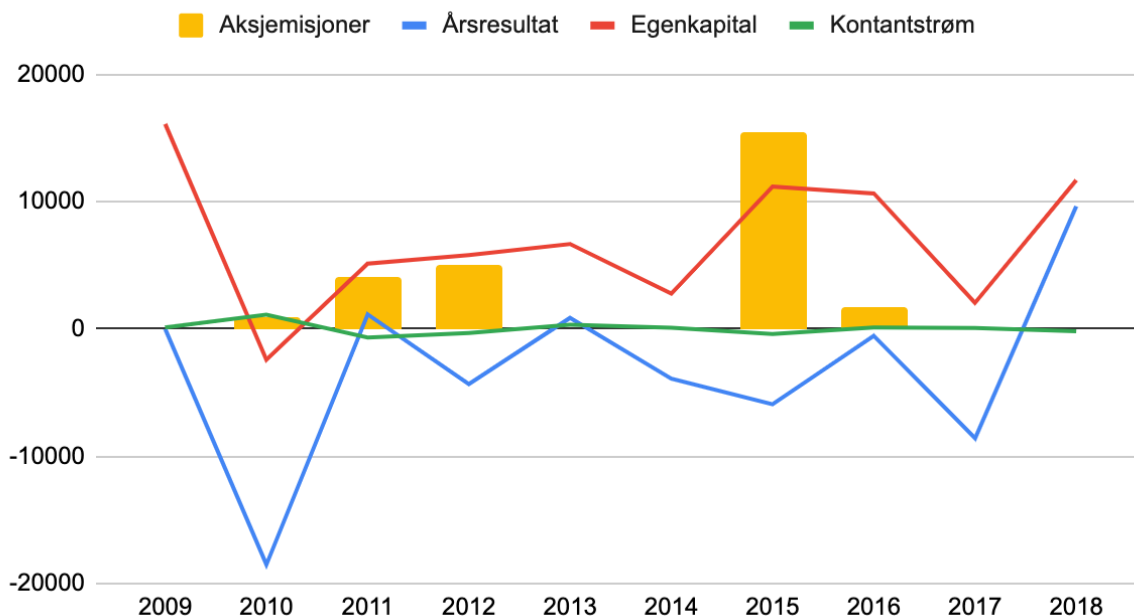

Figur 30: Alfheim Stadion II AS

Alfheim Stadion II AS ble opprettet i 1989, men ble ikke konsolideringspliktig for Tromsø IL, før selskapet ble en del av konsernet i 2018, gjennom en aksjegave til klubben. For de årene selskapet har vært konsolideringspliktig har resultatet vært negativt, og egenkapitalen har blitt redusert. Dette har også vært trenden før selskapet ble en del av Tromsø ILs konsern. Selskapet har svak likviditet og sett i lys av negative endringer i kontantstrømmen så kan dette by på problemer for selskapet (vedlegg 22). Egenkapitalandelen er fallende, og finansierungsgraden har vært relativt stabil.

TIL Fotball AS (Oppløst)

TIL Fotball AS (Oppløst)

Figur 31: TIL Fotball AS (oppløst)

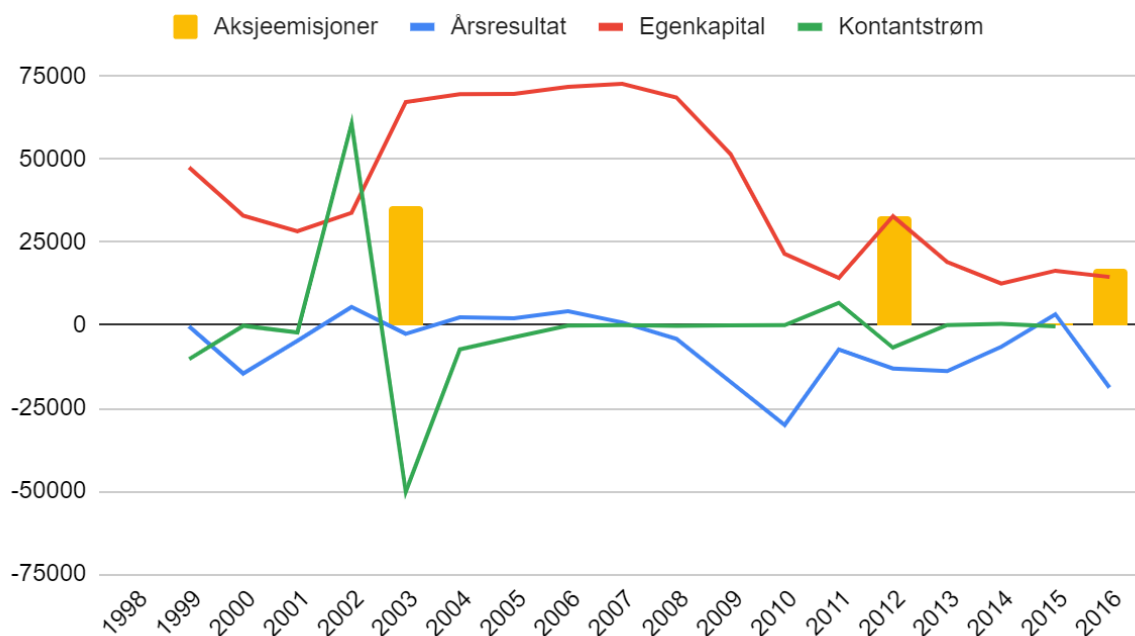
TIL Fotball AS ble opprettet i 2009, og fungerte som Tromsø Idrettslags samarbeidende aksjeselskap frem til fusjonen med TIL Holding AS i 2019. Selskapet leverte stort sett underskudd, og det har trengtes aksjeemisjoner og annen innskutt egenkapital for å holde egenkapitalen positiv. Samtidig som selskapet har økt kapitalen fra emisjoner, så har også selskapet nesten årlig inntektsført gaver fra investorer på mellom 4-12 millioner kroner. Selskapet hadde i perioden noe varierende, men stort sett svak likviditet, mens det var liten endring i kontantstrøm fra år til år (vedlegg 22). Egenkapitalandelen var stort sett god selv om den varierte mye i enkelte perioder, mens finansieringsgraden var veldig ustabil.

5.1.16 Viking Fotballklubb

Viking har i løpet av perioden hatt tre konsolideringspliktige selskap som er Viking Stadion AS, Viking Fotball AS og Vikinghallen AS. Viking Fotball AS eide 100% av aksjene i Viking Stadion AS frem til 2017. Viking Fotball AS betaler lønningene til alle spillere, trenere og støtteapparat fra A-lag til G-16.

Viking Stadion AS

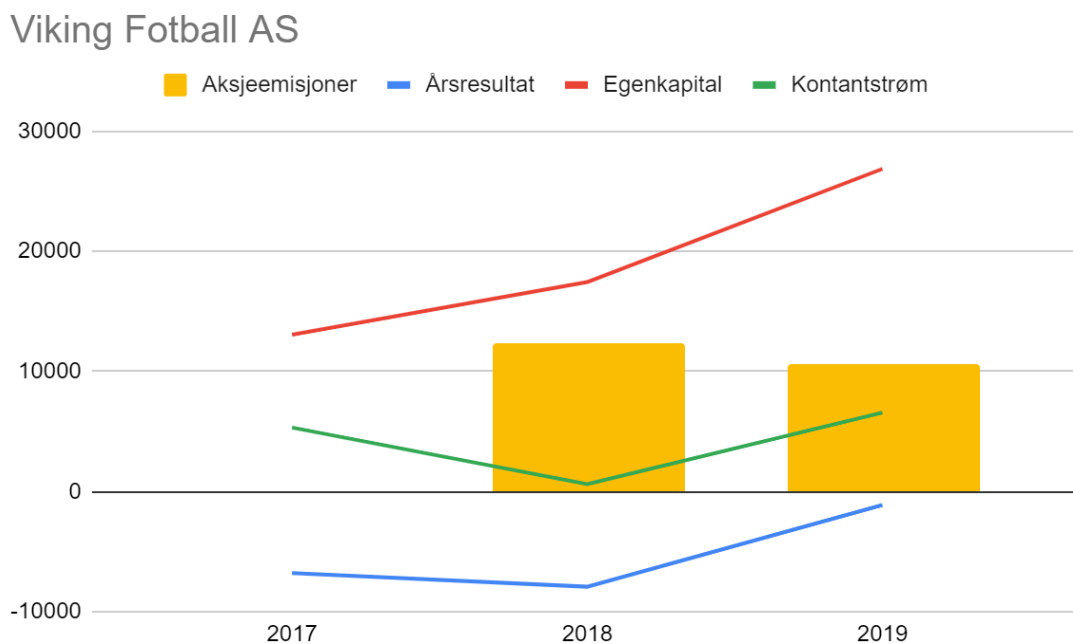
Viking Stadion AS

Figur 32: Viking Stadion AS

Viking Stadion AS ble opprettet i 1998 og har tidligere gått under navnet Viking Fotball ASA. Selskapet fungerte som Viking Fotballklubb's samarbeidende aksjeselskap frem til 2017 da selskapet solgte fotballvirksomheten sin til Viking Fotball AS. Etter denne transaksjonen ble selskapet et heleid datterselskap tilhørende Viking Fotball AS. Som i flere andre aksjeselskap så ser vi at de har klart å bedre sin egenkapital ved hjelp av emisjoner i både 2003, 2012, 2013 og 2016. Aksjeselskapet opplyser også i notene om støtte på kroner 50 millioner kroner fra utbyggingen av stadion. Årsresultatene har holdt seg relativt stabile før FFPR og FOS kom i henholdsvis 2010 og 2009. Når det kommer til likviditet så ser vi av vedlegg 23 at den er fallende med årene og at selskapet sliter mer og mer med betalingsevnen. I rapporten for 2013 kommenterer de at emisjonen i 2012 var helt nødvendig for overlevelsen deres. Det er ingen kommentarer rundt emisjonen i notene for 2016. Største delen av egenkapitalen kommer fra overkursfond på til sammen 56 millioner kroner fra år 2000 til 2003. Selskapets egenkapitalandel er i likhet med egenkapitalen fallende. Selskapet har også de fleste år slitt med høy finansieringsgrad (vedlegg 23).

Viking Fotball AS

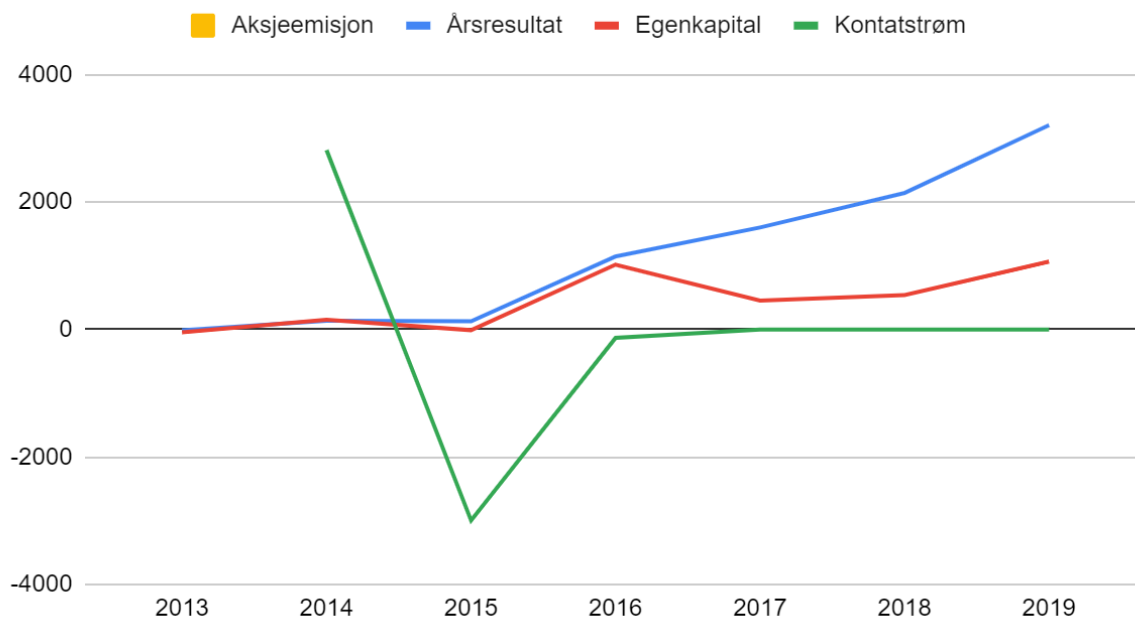

Figur 33: Viking Fotball AS

Viking Fotball AS ble opprettet i 2016 under navnet Viking Fotball Holding AS, med formål å kjøpe rettighetene knyttet til fotballvirksomheten i Viking Stadion AS. Etter oppkjøpet ble en samarbeidsavtale inngått med Viking FK, og Viking Stadion AS ligger som et heleid datterselskap. Selskapet har hatt aksjeemisjoner i både 2018 og 2019 og har gjennom disse emisjonene økt aksjekapitalen med ca. 23 millioner kroner. Emisjonene er derfor i hovedsak årsaken bak stigningen for egenkapitalen i figur 33. Aksjeselskapet opplyste i 2017 om usikkerhet rundt fortsatt drift, og at konsernet var i en utfordrende likviditetssituasjon, men denne situasjonen har også bedret seg som følge av aksjeemisjonene (vedlegg 23). Selskapet har også fått bedret finansieringsgrad og har en veldig positiv egenkapitalandel.

Vikingshallen AS

Vikingshallen AS

Figur 34: Vikingshallen AS

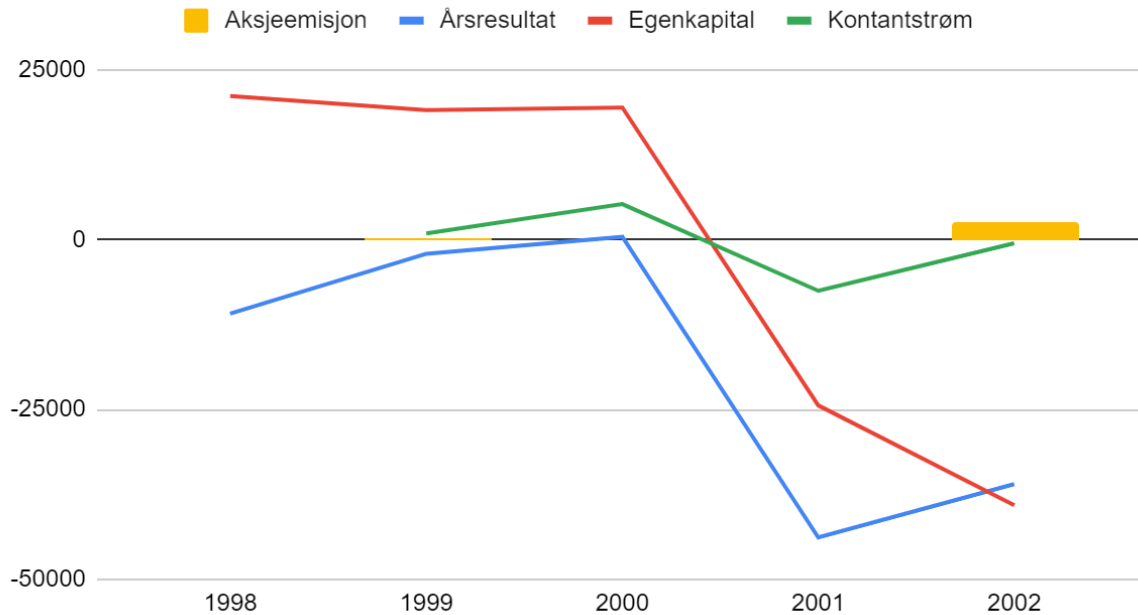
Vikingshallen AS ble opprettet i 2013 som et heleid datterselskap av Viking Fotballklubb. I løpet av selskapets syv år lange levetid har resultatene stort sett vært positive, og egenkapitalen har tidoblet seg fra den innskutte egenkapitalen ved oppstart. Til tross for positive resultater har selskapet en negativ utvikling når det kommer til likviditeten som må adresseres, mens endringen i kontantstrøm varierer veldig de første årene før den har blitt mer stabil (vedlegg 24). Selskapets egenkapitalandel er veldig svak, men trenden tyder på bedring de neste årene.

5.1.17 Vålerenga Fotballklubb

Vålerenga Fotballklubb har tre konsolideringspliktige selskap som er Vålerenga Fotball AS, Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS og Vålerenga Stadion AS. Tidligere hadde de Vålerenga Fotball ASA, men dette ble slått konkurs grunnet alt for stor gjeld. Vålerenga Fotball AS ble da en erstatning for det gamle selskapet og beholdt samme daglig leder.

Vålerenga Fotball ASA

Vålerenga Fotball ASA

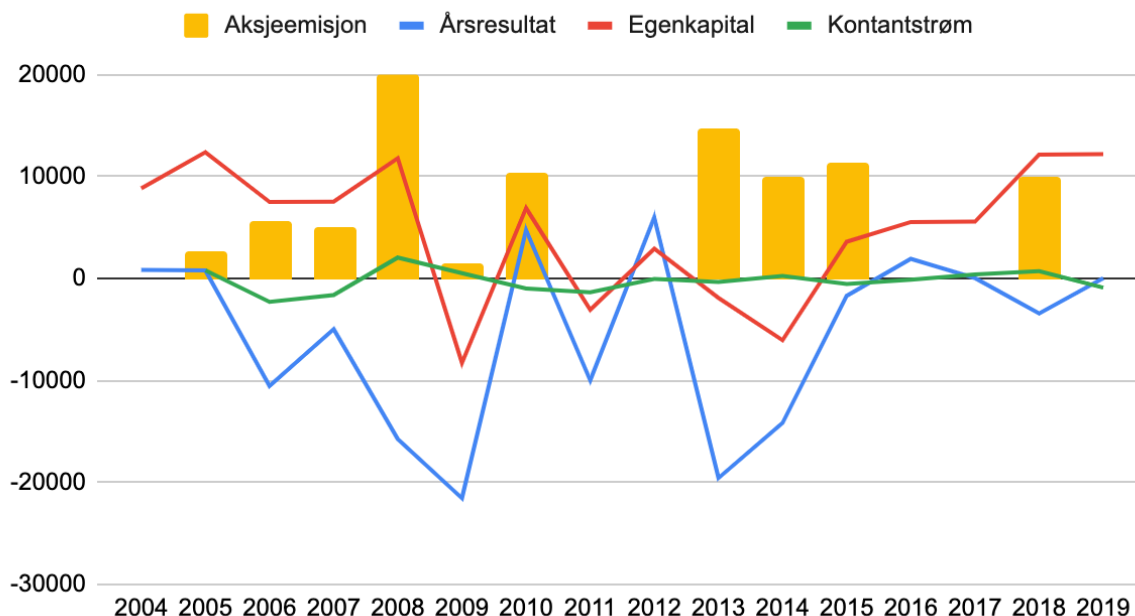

Figur 35: Vålerenga Fotball ASA

Vålerenga Fotball ASA ble opprettet i 1995, og fungerte som klubbens samarbeidende aksjeselskap frem til 2003, før selskapet ble slått konkurs i 2004. Nærmest samtlige av årsresultatene var negative fra 1998 og egenkapitalen ble tapt i 2001. Aksjeemisjonen i 2002 var ikke nok for å dekke de negative årsresultatene. De to siste regnskapsårene viste selskapet veldig svak likviditet, samt negativ finansieringsgrad, egenkapitalandel og kontantstrøm (vedlegg 25).

Vålerenga Fotball AS

Vålerenga Fotball AS

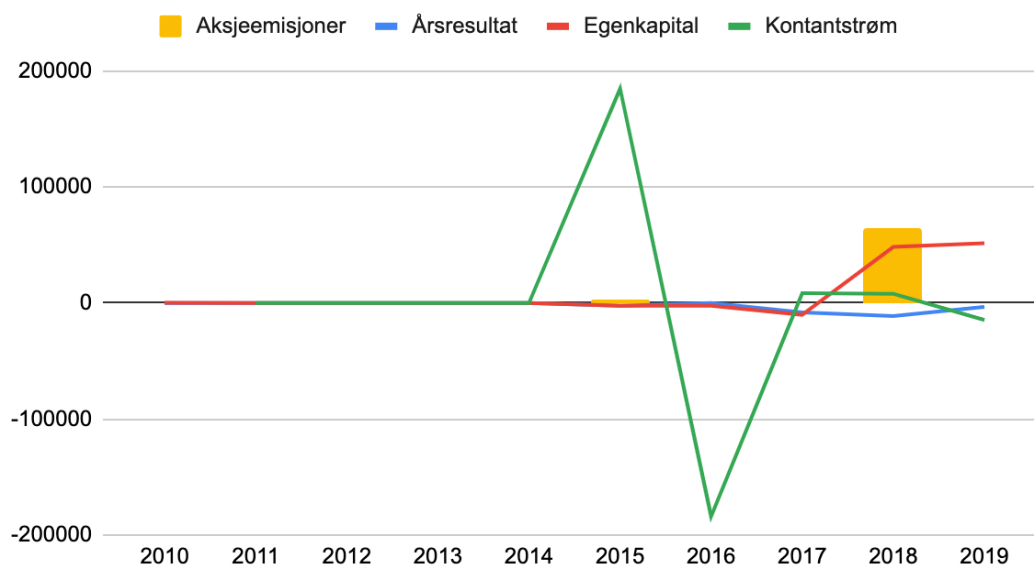

Figur 36: Vålerenga Fotball AS

Vålerenga Fotball AS ble opprettet i 2004 og overtok som Vålerenga Fotballs samarbeidende aksjeselskap etter at Vålerenga Fotball ASA gikk konkurs. Etter opprettelsen av selskapet har årsresultat variert mye, selv om det de fleste år blir rapportert underskudd. Dette har medført at egenkapitalen har vært negativ for flere år. Selskapet har gjennomført aksjeemisjoner i 10 av 16 år for å kunne dekke for underskuddene, og skriver selv i notene sine i 2018 at de er avhengig av driftstilskudd fra deres aksjonær. De siste årene har selskapet litt mer stabile årsresultater og egenkapitalen er i ferd med å bygge seg opp, noe som har ført til en solid egenkapitalandel. Likviditeten har vært svak de fleste år, men også her kan man ane en positiv trend (vedlegg 25). Kontantstrømmen har også blitt jevnere og det samme gjelder for finansierungsgraden som har krøpet ned til 0,9.

Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS

Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS

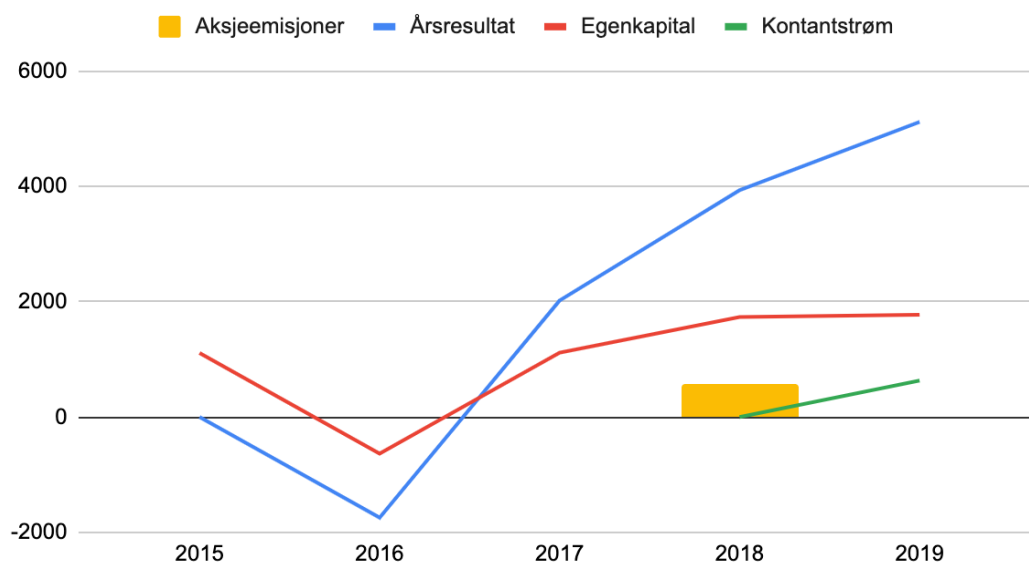

Figur 37: Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS

Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS (VKIP AS) ble opprettet i 2010 som et heleid datterselskap av Vålerenga Fotball. Frem til 2015 var det veldig små finansielle endringer og selskapet var helt uten inntekt. I 2015 ble det gjennomført en fisjon hvor Vålerenga Stadion AS ble skilt ut. Etter fisjonen fikk selskapet lån av Vålerenga Stadion AS på 247 millioner kroner. Dette er årsaken til at kontantstrømmen svinger så voldsomt mellom 2015 og 2016 i figur 37. Som følge av fisjonen ble egenkapitalen tapt, til tross for en emisjon på i overkant av 2 millioner kroner. Egenkapitalen var negativ frem til 2018 da en ny emisjon på 64 millioner kroner ble gjennomført. Selskapet mottok også konsernbidrag på 12 millioner kroner totalt mellom 2018 og 2019. Den økonomiske situasjonen i selskapet var svak frem til emisjonen i 2018. Trenden er positiv for selskapet, men likviditeten er fortsatt svak og egenkapitalandelen er heller ikke veldig høy (vedlegg 26).

Vålerenga Stadion AS

Vålerenga Stadion AS

Figur 38: Vålerenga Stadion AS

Vålerenga Stadion AS ble opprettet i 2015 etter en fisjon i VKIP AS. Selskapet er heleid av Vålerenga Fotball. Den økonomiske trenden i selskapet er positiv med stadig økende årsresultat og egenkapital. I 2016 var egenkapitalen negativ, men har bygget seg opp siden da, gjennom positive årsresultater og en emisjon. Deler av selskapets overskudd har blitt gitt som konsernbidrag til VKIP AS. Selskapet kan vise til en trygg finansieringsgrad, og tilfredsstillende likviditet og egenkapitalandel. Det mangler data for å kunne beregne endringen i kontantstrøm fra 2015 til 2017, men endringen har vært positiv fra 2018 til 2019 (vedlegg 26).

5.2 Oppsummering av empiri

I tabell 4 nedenfor har vi de samlede årsresultatene til alle de konsolideringspliktige aksjeselskapene som vi har valgt ut i denne forskningen. Funnene gir et innblikk i hvordan årsresultatet har endret seg år for år. Vi har også i kolonnen nest lengst til høyre i tabellen det gjennomsnittlige årsresultatet til selskapene. Dette har vi gjort ved å dele det samlede årsresultatet på antall aktive selskaper for dette året. Ytterst til høyre i tabell 4 har vi inkludert medianen til selskapene for hvert år.

Tabell 4: Samlet resultat

År	Antall Selskaper	Samlet resultat	Gjennomsnittlig resultat	Median
1998	14	-66139	-4724	-2649
1999	16	-31099	-1944	-799
2000	16	-44466	-2779	-881
2001	16	-108107	-6757	-2556
2002	17	-164720	-9689	-3006
2003	17	-24653	-1450	-215
2004	17	-26443	-1555	-84
2005	19	-21598	-1137	0
2006	20	34273	1714	-120
2007	20	-45445	-2272	-746
2008	21	-278133	-13244	-2048
2009	23	-132292	-5752	-2564
2010	25	-66971	-2679	0
2011	26	-75005	-2885	-33
2012	25	-40723	-1629	-253
2013	27	-41453	-1535	-44
2014	25	-11148	-446	0
2015	25	45946	1838	51
2016	26	-2007	-77	71
2017	27	-10619	-393	75
2018	29	-40076	-1382	8
2019	27	-16734	-620	39
Totalt		-1167612	-2700	-716

Som vi ser av tabell 4, leverer de konsolideringspliktige aksjeselskapene positive resultater i bare 2 av 22 år. Disse to årene er i 2006 og 2015. Ut ifra tabellen kan vi se en trend i at resultatene begynner å bli bedre fra og med 2003 frem til 2008, og fra 2009 og frem til 2019. De årene som skiller seg mest ut med negativt fortegn er i perioden mellom 2001-2002 og 2008-2009. Hvis man kikker litt bak tallene så vil man se at Vålerenga Fotball ASA utgjør en stor del av det samlede underskuddet i 2001 og 2002, med underskudd på henholdsvis 44 millioner kroner og 36 millioner kroner, og det samme gjelder for Brann Stadion AS i 2002 med underskudd på 58,5 millioner kroner. I 2008 utgjorde IK Start sine to selskap Start Stadion AS og Start Toppfotball AS over halvparten av det samlede underskuddet. Disse eksemplene viser at funnene kan være litt misvisende og at ekstremverdier preger de samlede resultatene i stor grad. På bakgrunn av dette har vi inkludert medianen. Medianen til selskapene viser samme trend som årsresultat i form av at medianen blir positiv de siste årene, mens den aldri var positiv før 2015. Dette indikerer at det ikke bare er ekstremverdier som har bidratt til bedre resultater de siste årene.

Av tabell 4 ser vi også en tydelig økning i antall aksjeselskaper. I perioden har det forekommet en dobling i antall selskaper. Det har gradvis blitt flere og flere selskaper, og flere av klubbene skiller ut stadion rettighetene i et eget selskap. I realiteten har økningen i konsolideringspliktige klubber økt betraktelig som følge av nye retningslinjer fra NFF mellom 2013-2018 som krever at datterselskap av de konsolideringspliktige selskapene også skal inngå i det konsoliderte regnskapet til NFF, men disse har blitt utelatt i denne forskningen.

I tabell 5 har vi samlet de gjennomsnittlige nøkkeltallene til aksjeselskapene for hvert år innenfor den avgrensede perioden vår. Dette har blitt gjort gjennom å summere antall nøkkeltall for hvert år, for deretter å dividere dette på antall aktive selskaper dette året. For å unngå at modellen blir intetsigende har vi valgt å fjerne ekstremverdier slik at tallene blir mer representative for den økonomiske situasjonen til alle selskapene.

Tabell 5: Samlede nøkkeltall

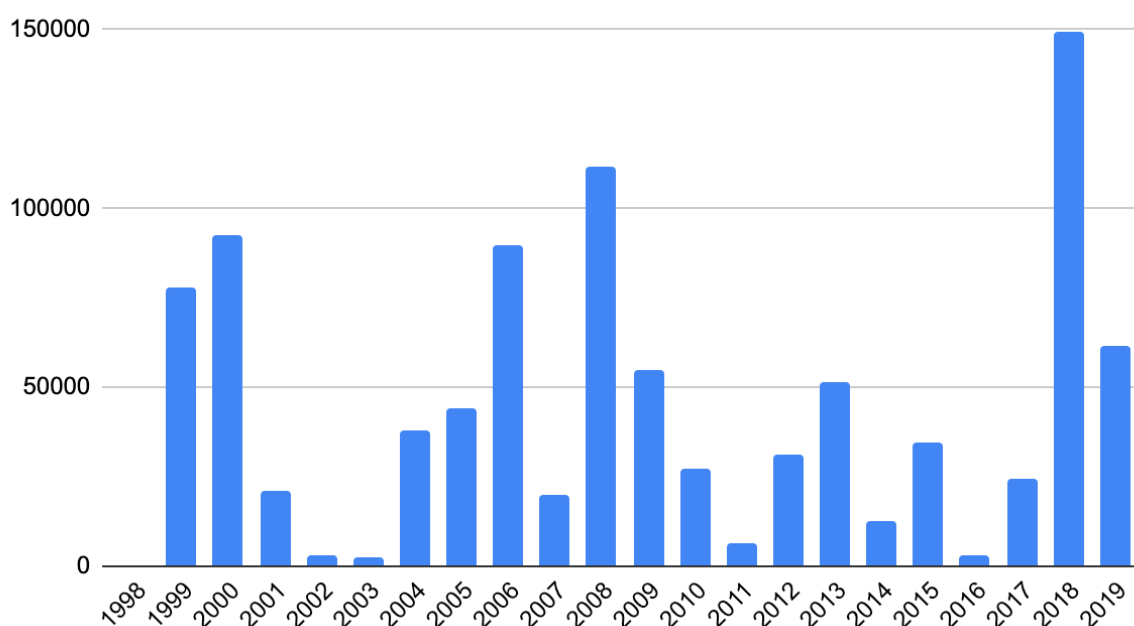
År	Egenkapitalandel	Finansieringsgrad 1	Likviditetsgrad 2
1998	56.03	0.41	1.91
1999	67.17	0.79	1.65
2000	53.69	0.98	1.98
2001	39.56	0.75	2.27
2002	22.36	0.78	1.40
2003	22.97	0.55	1.12
2004	21.02	0.88	1.31
2005	22.67	0.92	1.15
2006	25.79	1.06	1.90
2007	19.85	1.08	1.53
2008	16.10	0.81	0.79
2009	13.91	0.75	1.68
2010	25.90	1.02	1.32
2011	25.98	0.98	2.10
2012	34.78	0.97	1.78
2013	32.15	0.79	1.87
2014	29.85	0.82	1.95
2015	30.14	0.92	1.77
2016	32.59	1.01	2.24
2017	31.85	1.08	1.75
2018	33.07	0.99	1.79
2019	29.85	1.07	2.18
Gjennomsnitt	31.24	0.88	1.70

For den samlede gjennomsnittlige egenkapitalandelen har vi fjernet selskaper med egenkapitalandel på mindre enn -100 prosent. Trenden for egenkapitalandelen etter korrigering var fallende fra 1998 til og med 2009, men det har vært gradvis bedring etter dette. Fra og med 2012 har egenkapitalandelen vært relativt stabil på rundt 30-35 prosent. Ved finansieringsgraden fjernet vi alle verdier lavere enn -3, og høyere enn 3. Av tabell 5 ser vi at finansieringsgrad 1 for de fleste årene er på under 1, men i noen tilfeller kryper over. Det er vanskelig å kunne se en tydelig trend på finansieringsgraden, men for de siste 4 årene var finansieringsgraden over 1 ved 3 tilfeller. Dette kan tyde på at finansieringsgraden har forverret seg de siste årene og som vil bety at en større andel av de langsiktige midlene har blitt finansiert med kortsiktig gjeld. For likviditetsgrad 2 fjernet vi alle verdier på 15 eller over. Selv om vi fjernet disse ekstremverdiene sitter vi igjen med en samlet gjennomsnittlig likviditetsgrad 2 som er på over 1 for alle år bortsett fra 2008. Også for likviditeten er det vanskelig å se noen trend, men dataene tyder på svakere likviditet etter 2001 og frem til 2008, og en bedring i likviditeten fra og med 2009.

I figur 39 under har vi samlet alle emisjoner fra alle selskapene og summert sammen for hvert år fra 1998 til 2019. I denne perioden har de 17 klubbene vi har oversikt over hentet inn 957 millioner kroner gjennom aksjeemisjoner og overkursfond. Det er vanskelig å se en trend eller utvikling, annet enn at variasjonen er stor fra år til år. Selskapene fikk inn mest kapital

gjennom emisjon i 2018, mens det var minst i 2002, 2003 og 2016.

Totale aksjeemisjoner

Figur 39: Totale aksjeemisjoner

6. Analyse av funn

I dette kapittelet vil vi analysere utviklingen til selskap med fokus på funnene i empirien. Vi vil drøfte den finansielle utviklingen for selskapene og diskutere trendene som utmerker seg. Samtidig vil vi drøfte funnene våre i lys av teoriene presentert i kapittel 3. Analysen starter dermed med en regnskapsanalyse, før vi diskuterer funnene knyttet opp mot soft budeting, og avslutter med å drøfte insentiver for earnings management.

6.1 Regnskapsanalyse

De finansielle reguleringsystemene gjør at regnskapskravene til de konsolideringspliktige aksjeselskapene over årene har fått flere og flere retningslinjer de må forholde seg til. Først kom klubbblisensen i 2004 som gjorde at de voldsomme negative resultatene ikke kunne fortsette om man ønsket å fortsette å delta i NFFs turneringer. FOS ble så utviklet i 2009 ut fra dette reguleringsverktøyet og var spesielt designet for Norge. Videre ble det utviklet et finansielt reguleringsverktøy som ble kalt for FFPR som ytterligere skulle stramme inn på

økonomien i fotball Europa. Dette gjør at det hele veien blir strengere krav til hvordan aksjeselskapene kan drives og hvilke tall de er nødt til å vise for å få lov til å delta i turneringer og for å unngå sanksjoner.

Vi vil først presentere utviklingen totalt sett for alle klubbene, deretter vil vi se på enkelte år og hendelser og se hvordan disse har påvirket regnskapstallene. Flere av klubbene har skilt ut enkelte funksjoner som stadion og eiendom i et eget aksjeselskap og vi vil se om vi kan se andre trender for disse selskapene. Selv om vi har inkludert tallene vi fikk tak i fra 1998-2006 så vil vi anse som disse av litt dårligere kvalitet ettersom vi ikke hadde tilgang på fulle regnskap for denne perioden. Vi fikk dermed ikke noteinformasjon rundt aksjeemisjonene og hvorfor disse ble utstedt.

Gjennomsnittlig årsresultat i tabell 4, viser at selskapene i starten hadde en negativ trend hvor underskuddet økte og tapene ble større. I 2004 kom kravet om klubbisens som gjorde at selskapene var nødt til å stramme inn på økonomien sin. Dette ser ut som førte til en kortsiktig bedring i tallene i disse årene. Reguleringen virket ikke å være nok og igjen ble det en negativ trend som vi så tidligere. Denne toppet seg i 2008 hvor selskapene i gjennomsnitt tapte 13,2 millioner kroner dette året. I 2009 kom det enda flere reguleringer med FOS systemet, og selskapene ble igjen nødt til å stramme inn. Året etter introduserer også UEFA FFPR som gjør at de finansielle kravene blir enda viktigere å opprettholde for å få lov til å spille i turneringene ute i Europa. Det er verdt å merke seg at det også kom sanksjoner med FOS som gjorde at det ble en dobbelt straff ved brudd. Funnene antyder at reguleringssystemene har vært positive for aksjeselskapene for å unngå store negative årsresultat hvert år.

I tabell 4 ser vi utviklingen av det gjennomsnittlige årsresultatet til alle aksjeselskapene samlet. Tallene viser grunn til bekymring ettersom det kun var i 2006 og 2015 at det samlede resultatet var positivt. I 2006 ser vi at enkeltelskaper sitt resultat sørger for at det samlet sett endte positivt. Sandefjord Fotball AS og Start Toppfotball AS har et samlet resultat på 60 millioner kroner, om vi tar med alle de andre klubbene så ender vi på 34,2 millioner kroner. Uten disse to selskapene ville det igjen vært et negativt årsresultat totalt for selskapene på - 25,8 millioner kroner, som viser oss hvor mye enkelte år har å si for det totale regnskapet. Sandefjord Fotball AS fikk inn 39,4 millioner kroner utenfor det som var selskapets drift. Dette førte til at årsresultatet deres endte så godt som det gjorde. Ettersom vi ikke har tilgang på det fulle regnskapet for dette året så kan vi ikke vite hva disse inntektene kommer fra. For

Start Toppfotball AS så stammer det 36 millioner kroner fra finansinntekter, men på grunn av manglende årsregnskap før 2007 er det vanskelig å si noe om hvor inntektene kommer fra. I 2015 ser vi igjen et samlet årsresultat som er positivt, denne gangen er det flere selskaper som bidrar, men med litt mindre summer hver. Viking Stadion AS, Åråsen Eiendom AS, Lerkendal Stadion AS (gammel), Brann Stadion AS, Molde Fotball AS og Strømsgodset Fotball AS er bidragsyttere her. Det som skiller seg ut dette året er at 4 av 6 er stadion-/eiendomsselskaper. Disse selskapene har klart dette ved å ha en stabil positiv økning i driftsinntektene sine, redusere driftskostnadene eller holde nivået konstant og tatt med seg gode resultater fra tidligere år videre. Molde Fotball AS viser i sitt regnskap at hovedgrunnen til det gode resultatet skyldtes at de har klarte å redusere annen driftskostnad med 15 millioner kroner. De henviser videre til note 2 og 11, men ingenting i disse notene viser til denne reduksjonen i kostnadene og vi kan derfor ikke med sikkerhet vite grunnen til dette årsresultatet. Strømsgodset Toppfotball AS dobler finansinntektene sine dette året, og i notene sine viser de til en inntekt på 33 millioner kroner som kommer fra videresalg av finansielle rettigheter. Strømsgodset Toppfotball AS har de finansielle rettighetene til spillerstallen tilknyttet Strømsgodset Toppfotball, og dette er de finansielle rettighetene de selger en del av for å oppnå et godt årsresultat.

I våre funn ser vi at Aalesund, Brann, Lillestrøm, Mjøndalen, Odd, Rosenborg, Start, Tromsø, Viking og Vålerenga har skilt ut egne aksjeselskap til sine eiendommer eller stadion. De aller fleste av disse selskapene viser til meget god egenkapital, men det har vært fordi de har inngått aksjeemisjoner i dårlige tider. Årsresultatene har jevnt over hverken vært veldig positive eller veldig negative, de holder seg relativt stabilt. Om vi analyserer tallene bak så ser vi at de klarer å holde både driftsinntekter og driftskostnader relativt stabile uten at det er enkelttilfeller som gjør at det blir veldig positivt eller veldig negativt. Vi ser et unntak hos Odds Ballklubb Eiendom AS, hvor de var nødt til å nedskrive driftsmidler og immaterielle eiendeler for 20 millioner kroner som førte til et negativt årsresultat i 2008.

Av tabell 4 og 5 ser vi at utviklingen for både årsresultat og egenkapitalandel er positiv etter 2009 da FOS ble innført i norsk fotball. Samtidig som det samlede underskuddet i denne perioden har blitt redusert, har det blitt flere aktive selskaper som også bedrer det gjennomsnittlige resultatet til aksjeselskapene. Egenkapitalandelen har også en positiv utvikling etter 2009, selv om selskapene var på sitt mest solide på slutten av 90-tallet. Hvorvidt denne positive utviklingen skyldes FOS er derimot vanskelig å konkludere med.

Som nevnt så tyder tallene på en bedring etter 2009, men dette kan også ses i sammenheng med finanskrisen i 2008. Både årsresultatet og egenkapitalandel er på sitt laveste i 2008-2009 og i så måte er det naturlig at utviklingen har vært positiv i årene etter i tråd med konjunktoren i norsk økonomi. Sannsynligvis vil det være en kombinasjon av FOS og finanskrisen som har sørget for en bedring etter 2009. Den gjennomsnittlige egenkapitalandelen, som siden 2012 har vært på ca. 30 prosent, er sammen med likviditetsgrad 1 de viktigste parameterne i FOS. Dersom man oppnår en egenkapitalandel på 30 prosent eller bedre i det konsoliderte regnskapet som leveres til NFF vil man oppnå nok poeng til å havne i oransje sone. Derfor er det interessant at den gjennomsnittlige egenkapitalandelen til selskapene er høyere enn i årene før FOS og finanskrisen, og dette kan tyde på den positive utviklingen til en viss grad kan tilskrives innføringen av FOS. Samtidig vil egenkapitalandelen være enkel å styrke gjennom emisjoner og konsernbidrag fra investorer. Funnene i figur 40 tyder på at det ikke har vært noen særlig nedgang i innskutt kapital til tross for at den økonomiske situasjonen kan se ut til å ha bedret seg. Børtveit & Byberg (2019) fant i sin masteroppgave at klubbene ble mer bevisst på å styrke egenkapitalen og likviditeten etter innføringen av FOS. Dette er i tråd med funnene våre som tyder på en bedret egenkapitalandel.

I tabell 5 ser vi utviklingen til gjennomsnittlige LG2 for aksjeselskapene. Kristoffersen (2019) viser til at denne verdien bør være større enn 1, og dette er tilfellet for selskapene i alle år med unntak av 2008. Selv uten ekstremverdiene så har selskapene i dette året klart å komme under 1. Likviditetsgraden forteller kun om betalingsevnen på det gitte tidspunktet, så det kan derfor hende at disse selskapene hadde planlagt å få inn kapital eller at betalingsfristen var langt frem i tid her. Dette kan være faktorer som gjør at de viser til dårligere tall, og det er derfor viktigere å se på utviklingen på et slikt nøkkeltall fremfor en måling på et bestemt tidspunkt. LG2 er valgt fordi disse selskapene har lite til ingen varelager og derfor er LG2 bedre egnet enn LG1. Det kan være verdt å nevne at disse tallene blir veldig like for disse selskapene og vi ser flere år at forskjellen på LG1 og LG2 er lik null. LG2 tar for seg omløpsmidler som kan gjøres likvide via enkle transaksjoner. Selskapet kan altså få finansielle midler fort med disse omløpsmidlene. Tabell 5 viser på starten av 2000-tallet at selskapene hadde noe lavere likviditet, selv om de klarte å holde seg over 1-tallet. Finanskrisen som startet i slutten av 2008 kan ha hatt innvirkning på den lave likviditeten i dette året som gjorde at selskapene kan ha hatt behov for refinansiering. Utenom dette så har den gjennomsnittlige likviditeten til selskapene vært god. Enkelte selskaper skiller seg ut når det kommer til likviditeten, hvor

Åråsen Stadion AS har hatt veldig god likviditet i alle år etter 2006. LG2 var så god at mange av disse tallene er utelatt i tabellen grunnet at de er regnet som ekstremverdier. Motsatt av dette er Ålesund Fotball AS som siden 2005 ikke har klart å få LG2 over 1.

Generelt har det vært en positiv utvikling i selskapenes likviditet i tråd med Børtveit & Byberg (2019) sine funn om at man etter innføringen av FOS var blitt mer bevisste på å styrke likviditeten og en av deres informanter uttalte at de unngår å bruke av likviditeten ettersom dette kan påvirke hvorvidt de fortsatt vil befinne seg i grønn sone ved neste rapportering. Dette er et tydelig eksempel hvor innføringen av FOS har hatt en effekt på aktørene som er ansvarlige for økonomien i selskapene.

Finansieringsgrad 1 er interessant, da dette er et tall som ikke har noe å si for hvilken kategori i FOS selskapene havner i. Dette kan bety at tallene viser et mer “virkelig” bilde av selskapenes finansielle situasjon. Selskapene har derfor ingen insentiver for å vise til gode tall her, og det er derfor mer sannsynlig at vi får presentert tallene slik som de i realiteten er. Tallet forteller oss om samspillet mellom kapitalanskaffelsen og kapitalanvendelsen. Finansieringsgrad 1 bør være under 1 og forteller oss spesifikt i hvor stor grad anleggsmidler er finansiert med egenkapital og langsiktig gjeld (Kristoffersen, 2019). For disse selskapene kan det for eksempel være hvordan spillerrettigheter er finansiert, selv om ikke alle selskapene har spillerrettigheter.

Selskapene viser til god finansieringsgrad under 1 for de aller fleste år i perioden. Dette gir oss indikasjoner på at selskapene har god kontroll på finansieringen, men det er viktig å huske på at dette er en gjennomsnittstabell (tabell 5). Sandefjord Fotball AS har i alle år vist til en god finansieringsgrad 1 som er nærmere 0, mens i andre enden har vi Ålesund Fotball AS som stabilt holder seg rundt 2 tallet. Samtidig har den gjennomsnittlige finansieringsgraden økt litt de siste årene og vært over 1 tre av de siste fire årene. Dette nøkkeltallet viser en litt annen trend enn likviditetsgrad 2 og egenkapitalandelen som har hatt en positiv utvikling etter FOS. Dette kan selvfølgelig være tilfeldig, men det kan også skyldes at selskapene er mer opptatt av å styrke de nøkkeltallene som de blir målt på for å kunne se mer økonomisk “sunne” ut uten at dette egentlig er tilfelle.

6.2 Avhengighet av investorer

Det er mange av selskapene som i flere år viser til negative årsresultater, noe som igjen fører til at egenkapitalen blir redusert. Samtidig øker egenkapitalen i flere år hvor årsresultatet er negativt. I de fleste av disse tilfellene skyldes dette aksjeemisjoner eller annen innskutt egenkapital, for å få egenkapitalen opp igjen. NFF har et krav om at den konsoliderte egenkapitalen skal være positiv (NFF, 2020). Samtlige klubber har aksjeselskap hvor det har blitt registrert emisjoner i perioden fra 1998 til 2019. Dette gjør at de ser mer robuste ut når de skal levere inn sine rapporter. Figur 40 viser hvor store summer som sprøytes inn i aksjeselskapene gjennom emisjoner, og over hele perioden er dette beløpet på 957 millioner kroner. Flere selskaper har også styrket egenkapitalen gjennom konsernbidrag. Dette er spesielt tydelig for Molde Fotball AS hvor det har vært konsernbidrag på over 118 millioner kroner over perioden 2008-2012. Regnskapstallene fra før 2008 tyder på at de har mottatt konsernbidrag over lengre tid, men ettersom det ikke er tilgjengelig årsregnskap med noteinformasjon kan vi ikke med 100% sikkerhet slå fast at det kommer fra konsernbidrag. Det som derimot er sikkert, er at selskapet har innhentet frisk kapital for å dekke negative årsresultat også før 2008. I tillegg så mottar selskapene gaver og gunstige sponsoravtaler, så det reelle bidraget til investorer er mye høyere enn 957 millioner. Den generelle trenden for de konsolideringspliktige aksjeselskapene i norsk fotball er at de har hatt eller fortsatt har negativt årsresultat. Samlet sett har de fleste konsolideringspliktige selskapene til klubbene hatt underskudd for perioden 1998-2019. Allikevel kommer det inn mange millioner i frisk kapital fra investorer. Disse selskapene oser alt annet enn trygge og sikre investeringer, så hva er det som fører til at investorer til stadighet åpner lommeboken? Dette kan ses i lys av det Kornai (1986) kalte soft budgeting.

I tråd med funnene til Storm & Nielsen (2012) ser vi tendenser til at aksjeselskapene er villig til å ta store finansielle risikoer for at klubbene skal kunne være mest mulig konkurransedyktige. Når selskapene får økonomiske problemer finnes det flere potensielle investorer som er villig til å stille opp med kapital. Viking Fotball AS skrev i 2017 om problemer med likviditeten for konsernet. Etter dette har konsernet hatt to aksjeemisjoner og mottatt et tilskudd fra Stavanger Kommune på 50 millioner kroner. Dette er bare ett av mange eksempler, men alle klubbene har mottatt kapital fra investorer gjennom deres aksjeselskaper. Dette gir klubbene mulighet til å ta store sjanser gjennom sine aksjeselskaper. Fotballklubber

har heller ikke profittmaksimering som mål i motsetning til “vanlige” selskaper, men heller å oppnå best mulig sportslige resultater (Storm & Nielsen, 2012). Dette kan forklare hvorfor aksjeselskapene tar såpass stor risiko og leverer negative resultater år etter år. Dersom investorer hele tiden bidrar når det oppstår problemer, reduseres risikoen hos aksjeselskapene. Investorene bidrar ikke bare når klubbene har problemer, men frigjør også midler til aksjeselskapene slik at klubbene kan øke satsingen. Storm & Nielsen (2012) forklarer at investorer er villig til å stille opp fordi de har en emosjonell tilknytning til klubben, noe som stemmer overens med våre funn. Flere av investorene er kapitalsterke supportere som ikke forventer å få investeringen som blir gjort tilbake (Johnsen, 2015). Det er ytterst sjeldent at det blir tatt ut utbytte fra aksjeselskapene, og i så måte kan investeringene nesten ses på som gaver.

Artikkelen til Storm & Nielsen (2012) fokuserer som nevnt på klubbene i de største ligaene i Europa, hvor klubbene organiseres på en helt annen måte enn i Norge. I de fleste ligaene i Europa skilles ikke aksjeselskapet ut fra klubben slik som i dualmodellen. Så dersom det oppstår økonomiske problemer vil klubbens eksistens være i fare. I så måte er dualmodellen annerledes. Dersom de tilhørende aksjeselskapene går konkurs, vil fortsatt klubben kunne bestå. Etersom disse aksjeselskapenes primære mål er å finansiere satsingen til klubben vil dette kunne føre til økt satsning der det tas enda større risiko. Dette kan i teorien også ha motsatt effekt der investorer med tilknytning til klubben ikke vil gå inn og redde aksjeselskapet ettersom klubben ikke nødvendigvis blir rammet. I realiteten er klubbene såpass avhengig av disse aksjeselskapene at dersom de går konkurs vil dette i de fleste tilfeller få store konsekvenser for klubben. Her finnes det selvfølgelig unntak, men det var dette som skjedde når Lyn gikk konkurs i 2010. Investoren Atle Brynstad sine selskaper fikk problemer og dermed uteble frisk kapital inn Lyn AS. Da aksjeselskapet gikk konkurs hadde ikke klubben mulighet til å betjene de høye kostnadene og gikk selv konkurs (Johnsen, 2015). Lyn måtte dermed trekke laget fra Eliteserien og tok over andrelagets plass i fjerdedivisjon, og har enda ikke klart å ta steget opp til landets tre øverste divisjoner. Dette understreker risikoen ved å være så avhengige av ekstern kapital fra investorer og sponsorer.

6.3 NFF sine retningslinjer/Earnings management

Over de siste 20 årene så ser vi at det har kommet flere og flere retningslinjer og regler som klubbene må forholde seg til. For de fleste klubber og tilhørende aksjeselskaper er det

hovedsakelig NFF sin konsolideringsplikt i 2004 og FOS som ble innført i 2009 som styrer hvordan den økonomiske situasjonen skal se ut. Store klubber som ofte er ute i Europa som Molde og Rosenborg må også ta hensyn til reglene UEFA har for FFPR. Det er kritisk for klubbene og aksjeselskapene å oppfylle disse kravene, for mislighold kan føre til at de ikke kan delta i seriespillet, miste poeng eller få større bøter (NFF, 2018, §2-7). Dette gir dem insentiver til å drive med earnings management, fordi de negative konsekvensene fører til at de også mister store inntektskilder samt betaling av bøter. Når du først havner på et nivå hvor det blir sanksjoner, så følger det som ringvirkning med enda flere dårlige konsekvenser av dette. Flere tidligere masteroppgaver viser at klubbene med tilhørende aksjeselskaper har et mye større reelt underskudd enn det som kommer frem i konsolideringspliktig rapport (Wilhelmsen, 2013; Flaa, 2010). Det er fordi det har vært eller er selskaper rundt aksjeselskapene som hjelper til med ting som for eksempel spillerinvestering. Dette gjør at de kan legge kostnader ut i disse selskapene og derfor ikke trenger å vise at de har et så stort underskudd som det vises til i rapportene deres. Dette er et klassisk eksempel på earnings management hvor de har mulighet til å skjule kostnader og gjør dette fordi det lønner seg for dem.

Dimitropoulos (2016) undersøkte klubber både i Norge og ute i Europa mellom 2008-2014. Han viser til målene som blir satt for klubben og presenterer tidlig at det kan være konflikt mellom målet om sportslig suksess og økonomisk bærekraft. Dette gjør at klubbene og aksjeselskapene rundt er mer villig til å drive med EM for å se mer robuste ut. Spesielt etter at det kommer reguleringer fra UEFA. I tilfellet Dimitropoulos (2016) undersøkte, ser han at det er en økning av EM for klubbene, etter innføring av FFPR. I denne oppgaven kan dette sammenlignes med innføringen av FOS. Vi ser i våre funn at vi ved flere tilfeller får en økning i tallene rundt 2009 når FOS ble presentert. Flere av selskapene har i 2009 fått en massiv oppgang i årsresultat og egenkapital, og den generelle trenden etter 2009 er også positiv. Insentivene for selskapene er helt klare. De trenger å få godkjent regnskapene sine for at klubben skal kunne få delta i ligaen.

7. Konklusjon

Økonomien i fotball Norge har over lengre tid blitt pratet om med negativ konnotasjon. Flere av klubbene og aksjeselskapene har hatt store økonomiske problemer, som har ledet til at flere

av selskapene har blitt oppløst eller blitt erklært konkurs. På tross av økonomiske utfordringer er det bare en klubb på toppnivå som har gått konkurs, Lyn 1896 Fotballklubb i 2010. Dette skyldes i stor grad den særnorske dualmodellen, som skiller seg ut fra klubbdriften i Europa og resten av verden. Lyn havnet i en posisjon hvor de ble altfor avhengig av sin eksterne samarbeidspartner, og når det gikk dårlig med investoren så gikk det utover klubben. På bakgrunn av dette har det vært interessant å skaffe seg et bedre innblikk i den norske fotballøkonomien gjennom disse aksjeselskapene for å se hvordan utviklingen har vært og hvorvidt klubbene og aksjeselskapene har lært av det som skjedde med Lyn.

NFF og UEFA innførte klubblisensen i 2004 som var en form for reguleringsystem. Det gir en liten positiv effekt på årsresultat, men det er vanskelig å si hvorvidt det hadde noen innvirkning på nøkkeltall som finansieringsgrad 1, likviditetsgrad og egenkapitalandel i %. NFF fant det uansett nødvendig å innføre ytterligere reguleringer, som ledet til FOS i 2009. Våre funn bærer preg av at den økonomiske situasjonen har bedret seg etter 2008. Dette kan det være flere grunner til, men ettersom 2008 er et år som skiller seg ut med negativt fortegn, er det overveiende sannsynlig at finanskrisen har hatt en innvirkning. Samtidig har trenden vært positiv i flere år etter 2008-2009 hvor både årsresultat, egenkapitalandelen og likviditeten til selskapene har bedret seg. At likviditeten og egenkapitalen har bedret seg er interessant ettersom funnene til Børtveit & Byberg (2019) sier at klubbene og selskapene ble mer opptatt av å styrke likviditeten og egenkapitalen etter innføringen av FOS. Samtidig tyder våre funn på at finansieringsgrad 1 ikke har bedret seg i løpet av perioden vår fra 1998-2019. Dette er et nøkkeltall som ikke inngår som et av nøkkeltallene i FOS, som NFF bruker for å vurdere klubblisens i norsk fotball. Dette åpner for diskusjonen om hvorvidt den økonomiske situasjonen virkelig har bedret seg eller om selskapene er mer opptatt av å styrke nøkkeltallene som måles i FOS. Som er nødvendig for å kunne få lov til å delta i ligaer og turneringer.

Til tross for en tilsynelatende økonomisk bedring, tyder funnene våre på at eksterne parter fortsetter å investere omtrent like mye kapital i selskapene. Dette gjøres ikke bare for å redde selskapene fra å gå konkurs, men også for å kunne styrke den sportslige satsingen til klubben. I tråd med fangens dilemma vil frykten for å havne i bakleksa være stor, og man er villig til å satse for å konkurrere på bedre vilkår. Det samlede resultatet til klubbenes aksjeselskaper har vært negativt hvert år mellom 1998 og 2019, med unntak av 2006 og 2015. De fleste av disse vet at de har investorer i ryggen som er villig til å dekke underskuddet, noe som gir insentiv til

å ta økt risiko. Som Storm & Nielsen (2012) diskuterer i sin artikkel er investorene villig til å redde eller gi støtte til klubben på grunn av en emosjonell tilknytning til laget. Når man kombinerer dette med at aksjeselskapene og klubbene har sportslige resultater som hovedmål, kan man forstå hvorfor man får store underskudd i norsk fotball. Våre funn viser at aksjeselskapene til de 17 klubbene vi har undersøkt, har hentet inn i overkant av 950 millioner kroner gjennom aksjeemisjoner i perioden 1998-2019. I realiteten har investorer bidratt med mer enn dette gjennom konsernbidrag, gunstige sponsoravtaler og spillerinvesteringsselskap som ikke er en del av det konsoliderte regnskapet som sendes inn til NFF. Wilhelmson (2013) viser i sine funn at det virkelige underskuddet er langt større ved inkludering av selskapene som ikke er konsolideringspliktige.

Våre funn tyder dermed på at den økonomiske utviklingen har bedret seg for de aksjeselskapene vi har sett på, og spesielt etter innføringen av FOS. Hvorvidt dette skyldes reguleringen eller konjunktoren i den norske økonomien er vanskelig å konkludere med. Funnene våre tyder likevel på at avhengigheten av investorer fortsatt er stor hos flere av selskapene og at klubbene i så måte ikke har lært så mye av situasjonen med Lyn. Flere av de tilhørende aksjeselskapene blir fortsatt oppløst eller går konkurs noe som indikerer at flere av selskapene fortsatt sliter økonomisk og NFF burde vurdere tiltak som skaper mer stabilitet.

Det er stort press for sportslig suksess fra aktører rundt klubbene og at dette presset overføres til aksjeselskapene. Det kan derfor være flere innfallsvinkler som gir et ulikt syn på resultatet vårt. Oppgaven vil gi et godt bilde av hvordan utviklingen har vært og hvordan det er i dag, og resultatene kan brukes til videre forskning.

7.1 Forslag til videre forskning

I vår forskning har vi sett på de konsolideringspliktige aksjeselskapene til flere av de største norske fotballklubbene. Det ville vært interessant og forsket videre på hvordan den økonomiske situasjonen ville ha endret seg dersom man inkluderte spillerinvestorselskapene til klubbene. Flere av klubbene har egne spillerinvestorselskaper, men disse er stort sett ikke en del av det konsoliderte regnskapet som sendes inn til NFF. Wilhelmson (2013) undersøkte disse selskapene over en treårs periode og fant at det reelle resultatet til klubbene burde vært

mye lavere og at disse selskapene også burde være en del av konsolideringen. På bakgrunn av dette ville det dermed vært interessant å se på disse selskapene over et større tidsrom.

Videre kan det være spennende å se på om klubbene og aksjeselskapene faktisk driver med EM for å kunne oppfylle alle kravene de har i reguleringssystemene. Vi finner at det er insentiver på dette, men det er vanskelig å si noe om hvorvidt dette blir gjort. Gjennom å inkludere flere nøkkeltall som ikke er en del av FOS sine kriterier, vil man kunne få et bedre innblikk i dette.

Vi har ikke sett på om funnene våre er gjenspeilende i lavere divisjoner eller i kvinnefotballen og det kan derfor være interessant for videre forskning å se på hvordan disse har vært over årene. Mange av de store norske fotballklubbene har de siste årene opprettet kvinnelag, men vi vet ikke om de har samme samarbeidende aksjeselskap som herresiden.

8. Litteraturliste

- Arshad, R., Atan, R., & Darus, F. (2009). Board structure, institutional pressures and corporate voluntary disclosures. *Corporate Ownership and Control*, 6(3), 360–370. <http://www.virtusinterpress.org/IMG/pdf/cocv6i3c3p2.pdf>
- Andersen, V., Bredesen, I., & Thøgersen, J. (2020). *Innføring i mikroøkonomi: For økonomisk-administrative studier*. Cappelen Damm Akademisk.

- Berg, T., & Sending, A. (2019). *Bokføring og regnskapsforståelse* (1. utgave. ed.). Fagbokforlaget.
- Bryman, A. & Bell, E. (2011). *Business Research Methods* (3. utg.). Oxford University Press.
- Børtveit, T. & Byberg, H. (2019). *Finansiell regulering av norske fotballklubber*. NTNU.
<http://hdl.handle.net/11250/2617291>
- Christiansen, A.K. (2018, 02. november). Mannen bak football leaks: Supportere brødfør et monster. *VG*. <https://www.vg.no/sport/fotball/i/0Ed68o/mannen-bak-football-leaks-supporterterne-broedfoer-et-ukontrollert-monster>
- Christiansen, A.K. (2020, 14. februar). Interne E-post avsløringer: Slik lurte City og PSG fotballverden. *VG*. <https://www.vg.no/sport/fotball/i/Ond5J1/interne-e-poster-avsloerer-slik-lurte-city-og-psg-fotballverden>
- De Herdt, T. (2003). Cooperation and fairness: The Flood–Dresher experiment revisited. *Review of Social Economy*, 61(2), 183-210.
<https://doi.org/10.1080/0034676032000098219>
- Dimitropoulos, P., Leventis, S. & Dedoulis, E. (2016). Managing the European football industry: *UEFA's regulatory intervention and the impact on accounting quality*, *European Sport Management Quarterly*, 16:4, 459-486.
<https://doi.org/10.1080/16184742.2016.1164213>
- Ducrey, P., Ferreira, C. E., Huerta, G., & Marston, K. T. (2003). UEFA and football governance: A new model: Adaptations for the challenges of modern football. Centre International d'Etude du Sport. Hentet 29.04.2021, fra
http://www.academia.edu/173028/UEFA_and_Football_Governance_A_New_Model
- Flaa, A.H., (2010). *Norske eliteserierklubber – Idrettslag, byen stolthet og millionbedrift*. [Masteroppgave]. Norges Handelshøyskole. <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/168331/Flaa%202010.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Gammelsæter, H., & Ohr, F. (2002). *Kampen uten ball: om penger, ledelse og identitet i norsk fotball*. Abstrakt forlag
- García Lara, J. M., García Osma, B., & Penalva, F. (2009). The economic determinants of conditional conservatism. *Journal of Business Finance and Accounting*, 36(3–4), 336–372. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5957.2008.02122.x>

- Guidry, F., Leone, A., & Rock, S. (1999). Earnings-based bonus plans and earnings management by business unit managers. *Journal of Accounting and Economics*, 26(1), 113–142. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(98\)00037-8](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(98)00037-8)
- Haugli, K. B. M. (2020, 30. juni). 10 år etter Lyn-Konkursen: Det opplevdes som et dødsfall og en skillsmisse på samme dag. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/sport/fotball/i/op489a/10-aar-etter-lyn-konkursen-det-opplevdes-som-et-doedsfall-og-en-skills>
- Healy, P., & Wahlen, J. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365–383.
<https://doi.org/10.2308/acch.1999.13.4.365>
- Holthausen, R. W., Larcker, D. F., & Sloan, R. G. (1995). Annual bonus schemes and the manipulation of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 19(1), 29–74.
[https://doi.org/10.1016/0165-4101\(94\)00376-G](https://doi.org/10.1016/0165-4101(94)00376-G)
- Hudaib, M., & Cooke, T. E. (2005). The impact of managing director changes and financial distress on audit qualification and auditor switching. *Journal of Business Finance and Accounting*, 32(9–10), 1703–1739. <https://doi.org/10.1111/j.0306-686X.2005.00645.x>
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (3. utg. ed.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utgave.). Abstrakt forlag.
- Johnsen, L. (2015). Investorenes rike?. *Josimar*.
<https://www.josimar.no/artikler/kalenderluke-12-investorenes-rike/2053/>
- Johnsen, L. (2016). Mørke skyer over Marienlyst. *Josimar*.
<http://magasin.josimar.no/article/1439>
- Kennedy, P. (2013). Left wing' supporter movements and the political economy of football. *Soccer & Society*, 14(2), 277–290. <https://doi.org/10.1080/14660970.2013.776462>
- Kornai, J. (1986). The soft budget constraint. *Kyklos*, vol 39-1986-Fasc1. 3- 30.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.1986.tb01252.x>

- Kristiansen, G. Å. (2021, 20. april). Derfor ble nytt FK Haugesund AS opprettet: - For å sikre driften videre. *Haugesunds Avis*. <https://www.h-avis.no/derfor-ble-et-nytt-fk-haugesund-as-opprettet-for-a-sikre-driften-videre/s/5-62-1172656>
- Kristoffersen, T. (2014). *Virksomhetsstyring og regnskapsorganisering: lærebok*. Fagbokforlaget.
- Kristoffersen, T. (2019). *Årsregnskapet: en grunnleggende innføring* (6. utgave. ed.). Fagbokforlaget.
- Moen, T. (2020, 03. desember). Hva er dualmodellen i norsk fotball?. *Fotballtreneren*. <https://www.fotballtreneren.no/nyheter/dualmodellen-hva-betyr-dette-for-norsk-toppfotball>
- Natlandsmyr, G. (2019, 08. mai). *Stadions Historie*. Brann. Hentet 24. mai 2021 fra <https://www.brann.no/om-stadion/stadions-historie>
- NFF – Klubblisensreglement. (2018). *Norges Fotballforbund - Klubblisensreglement* (NFFFOR-2010-03-07-1). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NFFF/nfffor/2010-03-07-1>
- Norges Fotballforbund. (2007, 14. mai). *Overgang fra klubblisens versjon 1.0 til ny versjon 2.0*, Docplayer. <https://docplayer.me/10961634-Overgang-fra-klubblisens-versjon-1-0-til-ny-versjon-2-0.html>
- Norges Fotballforbund. (2009, 23. september). *Presentasjon av norsk klubblisens*, Docplayer. <https://docplayer.me/10853013-Presentasjon-av-onsdag-23-september-2009-sondre-kafjordk-president.html>
- Norges Fotballforbund. (2010). *Forbundsstyrets bestemmelser om kommersielt og/eller administrativt samarbeid mellom klubb/idrettslag og selskap*, Norges Fotballforbund. Hentet fra https://www.fotball.no/globalassets/regler-og-retningslinjer/bestemmelser_samarbeid_med_as_pr01_01_01_11.pdf
- Norges Fotballforbund. (2019, 21. januar). *Økonomiske kriterier 0. og 1. Divisjon menn*, Norges Fotballforbund. Hentet 13. mai 2021 fra <https://www.fotball.no/lov-og-reglement/klubblisens/tl-og-obos/kriterier/okonomiske-kriterier2/#Toppen>

- Norges Fotballforbund. (2020, 16. Januar). *Retningslinjer økonomi*, Norges Fotballforbund. Hentet 24. Mai 2021 fra <https://www.fotball.no/lov-og-reglement/klubblisens/tl-og-obos/retningslinjer/retningslinjeer-okonomi/#Toppen>
- Norges idrettsforbund (2021, 1. Januar). *Lov for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité*. Norges Idrettsforbund. <https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/juss/lover/nifs-lov-1.1.2021.pdf>
- Peeters, T & Szymanski, S., (2014). *Financial fair play in European football*, *Economic Policy*, 29(78), 343-390. <https://doi.org/10.1111/1468-0327.12031>
- Ross, C., Winn, C., Wood, C., & Hammond, T. (2019). *Bullseye Football Money League*, Deloitte. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-deloitte-football-money-league-2019.pdf>
- Regnskapsloven - rskl. (2021). *Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)* (LOV-2020-11-20-128). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>
- Røed-Johansen, D. (2017, 4. September). Reaksjonene etter gigantovergangene får ekspertene til å riste på hodet: - Det er bare tull. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/sport/fotball/i/wPv2rM/reaksjonene-etter-gigantovergangene-faar-ekspert-til-aa-riste-paa-hodet>
- Schipper, K. (1989). Commentary on earnings management. *Accounting Horizons*, 3(4), 91–102. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/earnings-management/docview/208918065/se-2?accountid=12870>
- Simmons, R. (1997). Implications of the Bosman ruling for football transfer markets. *Economic Affairs*, 17(3), 13-18. <https://doi.org/10.1111/1468-0270.00036>
- Storm, R.K. & Nielsen, K. (2012). Soft budget constraints in professional football, *European Sport Management Quarterly*, 12(2), 183-201. <https://doi.org/10.1080/16184742.2012.670660>
- Scelles, N., Szymanski, S. & Dermit-Richard, N. (2018). Insolvency in French Soccer: The Case of Payment Failure. *Journal of Sport Economics*, 19(5), 603-624. <https://doi.org/10.1177/1527002516674510>
- Szymanski, S. (2017). Entry Into Exit: Insolvency in English Professional Football. *Scottish Journal of Political Economy*, 64(4), 419-444. <https://doi.org/10.1111/sjpe.12134>

- Szymanski, S. & Weimar, D. (2019). Insolvencies in Professional Football: A German Sonderweg?. *International Journal of Sports Science*, 14, 54-68.
<https://doi.org/10.32731/IJSF.141.022019.05>
- Tilley, J. (1994). Accounting for the 'Tragedy' in the Prisoner's Dilemma. *Synthese (Dordrecht)*, 99(2), 251. <https://www.jstor.org/stable/20117899>
- Tromsø Idrettslag (2020). *Årsberetning 2019*. Tromsø Idrettslag. <https://www.til.no/om-klubben/dokumenter/%C3%85rsberetning%202019.pdf>
- UEFA. (2019, 05. Juni). *Financial Fair Play*. Introduced in 2009, UEFA. Hentet 02. februar 2021 fra <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/financial-fair-play/>
- UEFA. (2020, 15. April). *Club lincensing*. UEFA. Hentet 04. mai 2021 fra <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/club-licensing/>
- Walker, M. (2013). How far can we trust earnings numbers? What research tells us about earnings management. *Accounting and Business Research*, 43, 445–481.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2013.785823>
- Wilhelmsen, Ø. (2013). *Klubbregnskapet som beslutningsgrunnlag for lisens i Tippeligaen - Klubblisens på feil grunnlag* [Masteroppgave]. Handelshøgskolen i Tromsø.
<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/5538/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

9. Vedlegg

Vedlegg 1: NFFs konsolideringsprinsipper

Konsolideringsprinsipper

Lisenssøkers/lisensinnehavers struktur varierer med henblikk på organisering og samarbeid med kommersielle selskaper og aktører. For at lisensgiver skal kunne settes i en posisjon til å kunne vurdere en lisenssøkers/lisensinnehavers reelle økonomiske situasjon er det etablert konsolideringsprinsipper som gjelder for klubber i lisensierte divisjoner. Konsolideringsprinsippene er definert slik:

- Dersom klubben er et fleridrettslag, skal klubben rapportere regnskapet for hele idrettslaget. Det er dette regnskapet som utgjør grunnlaget for klubbisensvurderingene.
- Dersom klubben har en NFF-godkjent avtale med et samarbeidende selskap, skal rapporteringen/FLDen omfatte den totale aktiviteten for klubb og samarbeidende selskap. Det konsoliderte regnskapet til en klubb og det samarbeidende selskapet utgjør grunnlaget for klubbisensvurderingene.
- Dersom klubben er majoritetseier i et annet selskap skal konsolidert regnskap innsendes. Det konsoliderte regnskapet utgjør grunnlaget for klubbisensvurderingene.
- Ethvert annet selskap som inngår i klubbens eller det samarbeidende selskapets konsernstruktur (hvor klubb eller samarbeidende selskap har majoritetseierskap) som genererer inntekter og/eller utfører tjenester og/eller pådrar seg kostnader i forbindelse med fotballaktiviteter som definert nedenfor, skal konsolideres i regnskapet som utgjør grunnlaget for klubbisensvurderingene.

Fotballaktiviteter inkluderer:

- Ansatte og/eller engasjert personell (som definert i Klubbisenskriterium Ø.06 A), inkludert betaling av alle former for vederlag til ansatte som følge av kontraktsmessige eller juridiske forpliktelser
- Kjøp og salg av spillerrettigheter (inkludert lån)
- Billetter
- Reklame og sponsor
- Medierettigheter
- Markedsføring og hospitality
- Klubbaktiviteter (f.eks. administrasjon, kampdagsaktiviteter og reise)
- Finansiering (herunder finansiering sikret eller forpliktet mot klubb og/eller ethvert selskap som inngår i klubbens eller det samarbeidende selskapets konsernstruktur sine eiendeler)
- Bruk og forvaltning av stadion og treningsfasiliteter
- Barne- og ungdomssektoren

Dersom et datterselskap, eller et selskap som inngår i klubbens eller det samarbeidende selskapets konsernstruktur, skal ekskluderes fra rapporteringen, skal lisenssøker/lisensinnehaver redegjøre for dette til lisensgiver. Dette skal klareres med lisensgiver i hvert enkelt tilfelle. Lisenssøker/lisensinnehaver kan kun holde et datterselskap, eller et selskap som inngår i klubbens eller det samarbeidende selskapets konsernstruktur, utenfor konsolideringen dersom:

- Datterselskapet/selskapet i denne sammenhengen spiller en uvesentlig rolle i den gruppen som utgjør lisenssøkeren/lisensinnehaveren, eller
- Datterselskapets/selskapets aktivitet ikke er relatert til fotball (for eksempel musikk, restaurant, hotell osv).

Ved rapportering må lisenssøker/lisensinnehaver samtidig sende med en separat oversikt over selskaper/enheter som er konsolidert i den økonomiske dokumentasjonen.

Vedlegg 2: NFFs Måleparametere

1. Totalkapitalrentabilitet:

Enten:

Driftsresultat II - Gevinst/tap ved salg av driftsmidler og andre immaterielle eiendeler + Finansinntekter
(Sum eiendeler IB + Sum eiendeler UB) / 2

Eller:

Driftsresultat I + Netto transfer + Finansinntekter
(Sum eiendeler IB + Sum eiendeler UB) / 2

Totalkapitalrentabiliteten viser klubbens avkastning på den totale kapitalen som er bundet i klubben. Det er et mål på avkastningen på selve eiendelene til lisenssøker/lisensinnehaver, og representerer et viktig nøkkeltall ved lønnsomhetsberegning.

Rentabilitet av total kapital før skatt bør være høyere enn gjeldsrenten.

Indikatoren måles ved både rapportering av årsregnskap og interimregnskap.
Lisenssøkers/lisensinnehavers poengscore justeres to ganger i året.

Faktor for måling er 0 % til 20 % og over.
Mulig poengfangst er 0 til 10 poeng.

2. Resultat før skatt:

Resultat før skatt

Sum driftsinntekter + Gevinst/tap ved salg av spillerrettigheter (hvis>0) + Inntekter fra tidligere realisererte spillerkontrakter

Forholdet mellom resultat før skatt og omsetning. Dette er et mål på hvor stort resultatet før skatt er i forhold til omsetningen; hvor mye lisenssøkeren/lisensinnehaveren får igjen for hver omsatte krone (før skatt). Her blir det tatt hensyn til klubber med og uten stadion (husleie - finanskostnader).

Det vurderes normalt som positivt med så høyt resultat før skatt som mulig, likevel er klubber not for profit organisasjoner. Dette er hensyntatt.

Indikatoren måles ved både rapportering av årsregnskap og interimregnskap.
Lisenssøkers/lisensinnehavers poengscore justeres to ganger i året.

Faktor for måling er -10 % til 6 % og over.
Mulig poengfangst er -6,5 til 26 poeng.

3. Bærekraftig resultat:

Driftsresultat I + Netto transfer

Sum driftsinntekter

Viser hvor mye klubben sitter igjen med fra det som karakteriseres som den ordinære dag til dag driften av klubben, med tillegg av netto transfer.

Indikatoren måles ved både rapportering av årsregnskap og interimregnskap. Lisenssøkers/lisensinnehavers poengscore justeres to ganger i året.

Faktor for måling er -10 % til 6 % og over.
Mulig poengfangst er -6,5 til 26 poeng.

4. Personalkostnader:

Sum personalkostnader

Sum driftsinntekter

Personalkostnader i forhold til inntekter uten transfer.

Deloitte & Touche produserer årlige rapporter som viser den økonomiske tilstanden i engelsk fotball. Deres vurderinger på lønn i den engelske ligaen legges til grunn i denne sammenligningen. Deloitte & Touche anbefaler at spillers lønnskostnader ikke overstiger 50 % av omsetningen fratrukket inntekter fra spillersalg. De klubber med personalkostnader som overstiger 2/3 av klubbens inntekter vil ikke kunne opprettholde utgiftsnivået over tid. Klubber som ligger mellom 50 % og 67 % ligger i faresonen og bør etterstrebe målet, som altså er under 50 %.

Indikatoren måles ved både rapportering av årsregnskap og interimregnskap. Lisenssøkers/lisensinnehavers poengscore justeres to ganger i året.

Faktor for måling er 75 % til 50 % og under.
Mulig poengfangst er -2,5 til 10 poeng.

5. Arbeidskapital i % av omsetning:

Sum omløpsmidler UB – Sum kortsiktig gjeld UB

Sum driftsinntekter + Gevinst/tap ved salg av spillerrettigheter (hvis>0) + Inntekter fra tidligere realisererte spillerkontrakter

Beskriver behovet for arbeidskapital i forhold til omsetning.

Behovet vil variere fra lisenssøker/lisensinnehaver til lisenssøker/lisensinnehaver, hvor lisenssøkere/lisensinnehavere som har en anstrengt likviditet vil ha vanskeligheter med å gjøre opp sine forpliktelser. Det er viktig å synliggjøre dette som en faktor.

Indikatoren måles ved rapportering av årsregnskap. Lisenssøkers/lisensinnehavers poengscore justeres én gang i året, og poengsummen som opptjenes ved årsregnskap beholdes gjennom hele kommende år.

Faktor for måling er -15 % til 15 % og over.
Mulig poengfangst er - 18 til 24 poeng.

6. Likviditetsgrad 1:

Sum omløpsmidler UB

Sum kortsiktig gjeld UB

Måler lisenssøkers/lisensinnehavers evne til å dekke sine betalingsforpliktelser etter hvert som disse forfaller.

Bedriftsøkonomisk standard for god likviditet er at denne bør være større enn 2.

Indikatoren måles ved både rapportering av årsregnskap og interimregnskap. Lisenssøkers/lisensinnehavers poengscore justeres to ganger i året.

Faktor for måling er 0,25 til 2 og over.
Mulig poengfangst er -27 til 72 poeng.

7. Egenkapitalandel (soliditet):

Sum egenkapital UB

Sum eiendeler UB

Soliditet er et uttrykk for hvor stor del av eiendelene som er finansiert med egenkapital og dermed hvor mye av eiendelene som kan gå tapt før kreditorenes fordringer kommer i fare. Indikatoren beskriver om det er et sunt samsvar mellom anvendelse og anskaffelse av kapital. Videre forteller det om styrken lisenssøker/lisensinneholder har til å oppta langsiktig gjeld.

Soliditet på 10-25 % er normalt etter norske forhold (ønske om 20-30 %).

Indikatoren måles ved både rapportering av årsregnskap og interimregnskap.

Lisenssøkers/lisensinneholders poengscore justeres to ganger i året.

Faktor for måling er -30 % til 30 % og over.

Mulig poengfangst er -54 til 72 poeng.

Vedlegg 3: Ålesund Fotball AS og Ålesund Fotballstadion AS

	Ålesund Fotball AS						Ålesund Fotballstadion AS						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	
1998	4111			0		66.1	3201						
1999	-1301	-3281		0.6		33.5	1510						
2000	405	-330		0.6	1.27	27.7	1915						
2001	4927	213		0.1	12.34	80.9	6841						
2002	-5780	19		1.5	0.83	13.1	1062						
2003	2184	2000		0.4	2.66	57.2	3246						
2004	-166	-1332		0.3	2.5	55.8	3859	-17		0.7	4.43	77.7	1889
2005	-655	1968		1	0.96	21.3	3193	-181	408	0.8	6.89	14.5	1708
2006	-1257	1111		1.1	0.84	6.4	1936	-213	1841	0.8	10.79	12.8	1496
2007	-4703	-2712		1.8	0.58	-10	-2767	-563	-2037	0.8	12	8.5	932
2008	-2048	1214		1.1	0.81	44.8	25185	-473	1099	0.8		4.4	459
2009	-6573	-504		1.4	0.61	37.6	18613	-102	711	0.7		3.5	358
2010	103	-1384		1.1	0.86	33	18715	-112	-1725	0.7		2.4	246
2011	1485	8627		1	0.94	42.7	20200	-105	152	0.7		1.4	141
2012	-7614	-6463		1.1	0.72	39.4	12586	76	902	0.7		2.1	217
2013	-5953	-2645		1.6	0.31	25.5	6633	-4	-1328	0.7	95.48	2.1	213
2014	-3270	3555		1.6	0.57	20.8	6915	-144	681	0.7	107.12	0.7	69
2015	-2368	2770		1.8	0.5	16.5	4547	-445	768	0.7	87.33	-3.9	-376
2016	125	-5445		2	0.32	18.5	4672	-88	458	0.7	648.83	-4.9	-464
2017	1615	-1579		2.5	0.32	11.5	3056	-88	990	0.7		-5.8	-552
2018	1202	1251		2.3	0.17	17.5	4258	273	-1890	0.7	226.36	-2.9	-279
2019	505	-190		2.3	0.23	18.6	4763	659	859	0.7	95.54	3.6	380

Vedlegg 4: Nordlandsglimt AS og Bodø Glimt Sport ASA

	Nordlandsglimt AS						Bodø Glimt Sport ASA						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	
1998							-1562			1	1.34	82.4	3947
1999							-675		-44	1.1	0.73	63.6	4059
2000							-898		-33	2.8	0.27	29	3161
2001							-1285		44	7.5	0.06	12.6	1877
2002							-11159		6	0.7	1.08	-6357.5	-9282
2003							2886		-33	0.4	1.43	-4472.7	-6396
2004													
2005													
2006													
2007													
2008													
2009													
2010													
2011	-4323			0.8	14.34	98.6	17586						
2012	-2677	654		0.9	1.96	87.3	14909						
2013	-2818	-2908		1	1.38	89.3	12341						
2014	-4598	-1297		1.2	0.02	83.4	10193						
2015	-981	44		1.1	0.11	92.7	9211						
2016	-1576	-70		1.2	0.01	82.7	7636						
2017	7172	6015		0.8	2.36	85.3	14808						
2018	-10416	-5994			0	34.8	4392						
2019	13689	1		0.7	2.9	87.5	18081						

Vedlegg 5: Brann Stadion AS

	Brann Stadion AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-15624		1.1	0.39	43	49242
1999	-25584	5498	1	1.15	36.3	42480
2000	-14448	-5268	1	0.69	28.4	28032
2001	-7471	5143	0.9	2.24	21.4	20560
2002	-58515	-6391	1	0.88	-87.1	-34440
2003	2329	571	1	1.83	3	842
2004	38	-1489	1	1.73	2.7	880
2005	133	5630	1.2	0.62	2.1	1012
2006	340	2399	2.5	0.19	1	1352
2007	383	-6865	1.5	0.12	0.5	985
2008	71	-1668	1	0.42	21.3	45056
2009	56	-117	1	1.83	20.7	45112
2010	8749	-418	1	3	23.8	53861
2011	3462	-35	1	1.07	25.4	57323
2012	4144	-47	1	0.3	27	61467
2013	4119	140	1	0.12	28.9	65586
2014	4511	-139	1	0.05	31	70097
2015	4139	-7	1	0.38	32.3	74236
2016	5903	152	1	0.21	33.3	80139
2017	7349	-108	1	0.6	33.8	87488
2018	29140	6593	1.1		14	44823
2019	21763	-4677	1		28.2	66587

Vedlegg 6: FK Haugesund AS

	FK Haugesund AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998						
1999						
2000						
2001						
2002						
2003						
2004						
2005						
2006						
2007						
2008						
2009						
2010	-631		0.8	1.39	68.8	9369
2011	1014	3320	0.4	1.81	58.7	10383
2012	-1149	-8350	1.3	0.59	53.6	9234
2013	3531	6173	1	0.97	52.5	12765
2014	-2123	-4230	1.1	0.92	55.4	10642
2015	1345	-1541	0.8	1.75	74.9	14057
2016	-4457	-376	1.7	0.21	53	9600
2017	-1614	772	1.8	0.48	40.5	10431
2018	-23413	9946	1.2	0.9	7.6	1998
2019	729	-7185	1.6	0.73	11.7	2726

Vedlegg 7: Fredrikstad Fotballinvest AS

Fredrikstad Fotballinvest AS						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-988			2.94	68.3	1514
1999	-507	-1032		1.99	68.3	1423
2000	-863	106	0.6	3.15	83.2	2058
2001	-505	-236	0.9	1.19	69.1	1554
2002	-895	-156	2.1	0.55	21	659
2003	983	2169	0.6	1.16	26.1	3330
2004	1565	-1422	1.4	0.55	36	4894
2005	-4054	-576	3.4	0.42	4.7	841
2006	933	1378	2.1	0.66	10.8	3384
2007	-1955	188	3.3	0.47	3.3	1430
2008	-2764	407	6.1	0.45	-3.5	-1335
2009	-26740	-828	-0.8	0.29	-85.3	-22634
2010	-21473	1190	-0.4	0.21	-171	-26843
2011	-6906	-1073	-0.3	0.11	-243.9	-29749
2012	-3672	-670	1.8	0.58	-249.8	-20884
2013	-2656	2	0	3.01	66.7	1467
2014	18	-176	0	9.95	90	1485
2015	61	-624	0	7.93	87.5	1547
2016	47	-109	0	15.23	93.4	1594
2017	73	159	0	23.84	95.8	1667
2018	-1848	285	0.5	6.46	90.9	819
2019	-267	-250	0.8	1.84	78.5	552

Vedlegg 8: Kristiansund Ballklubb Invest AS

Kristiansund Ballklubb Invest AS						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998						
1999						
2000						
2001						
2002						
2003						
2004						
2005						
2006						
2007						
2008						
2009						
2010						
2011						
2012						
2013						
2014						
2015						
2016						
2017						
2018	-350			0	2.69	592
2019	-1	-325		0.7	1.48	792

Vedlegg 9: Åråsen Stadion AS og Åråsen Eiendom AS

	Åråsen Stadion AS						Åråsen Eiendom AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-31				-1.2	-54						
1999	-272	15557	1.3	0.46	-0.3	-327	-9		0		100	91
2000	-2499	-14505	1.4	0.07	-2.3	-2826	-5134	114	1	2.73	-8.1	-5044
2001	-5484	-1043	1.1	0.12	-5.7	-8310	-2983	-169	1.5	0.82	-5.5	-8026
2002	-4618	-20	1.4	0.02	-18.8	-12929	-3006	-16	1.1	0.52	-4.7	-11031
2003	-3774	457	1	0.25	-28.3	-16653	8444	1	1.1	0.1	-1.2	-2587
2004	-615	-492	1.1	0.1	-29.9	-17267	-604	4040	1	2.2	-1.4	-3191
2005	-190	-1	1	0.13	70.2	39542	-765	-3993	1	0.13	-1.7	-3956
2006	-1679	13	1		76.9	37864	3426	6527	1	0.8	-0.2	-530
2007	-355	665	1	60	77.5	37508	1211	-4213	1	1.29	0.2	681
2008	-516	-610	1	17	78.8	36992	1209	3187	1	1.16	0.6	1890
2009	8680	-63	1	14.64	99.5	45673	2871	-5020	1	0.65	1.6	4760
2010	39	-3	1	43.12	100	45712	4646	4043	1	0.93	3.2	9407
2011	87	0	1	6.19	99.9	45799	3671	-264	1	1.08	4.4	13078
2012	-52	0	1	6.28	99.9	45747	3106	300	1	0.89	5.6	16184
2013	-4	0	1	6.51	99.9	45742	3444	-3370	1	1.4	7	19628
2014	140	-6	1	26.08	100	45882	3681	-1257	1	0.05	5.5	15309
2015	280	0	1	33.9	100	46162	3795	103	1	0.06	6.8	19105
2016	180	0	1	33.9	100	46343	2203	-7	1	0.77	7.8	21308
2017	145	0	1	33.9	100	46487	3668	1027	1	0.82	9.2	24976
2018	225	75	1		99.9	46712	3728	8911	1		10	28705
2019	-10	-62	1		99.7	34891	2557	-2969	1		10.8	31262

Vedlegg 10: LSK-Hallen AS og Lillestrøm Sportsklubb AS

	LSK-Hallen AS						Lillestrøm Sportsklubb AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998							-3736				79	11733
1999							-3787	3137	0.7		60.9	13577
2000							859	-1123	0.9	1.27	71.5	14436
2001							-4552	231	1	2	68.8	9884
2002							-5377	-1262	1.2	0.91	31.2	4507
2003	-248		0	0.01	-14800	-148	-10350	512	-1.3	0.5	-49.2	-5843
2004	-5	0	0	0.01	-15300	-153	-17900	580	1.1	0.93	-33.3	-4530
2005	0	0	0	0.01	-15300	-153	-1197	196	0.3	3.89	48.5	14273
2006	-26	0	0	0.01	-17900	-179	17	-726	0.5	1.59	48.7	13560
2007	29	101	0	0.83	-20.5	-150	-929	1633	7.9	0.52	6.5	2031
2008	-1299	45	0	0.32	-211.2	-1449	-20004	379	-1.7	0.18	-42.8	-12174
2009	-1079	-121	0	0.67	-239	-2529	-25923	-2852	-0.4	0.09	-226.7	-38097
2010	-106	33	0	0.63	-247.9	-2647	2894	-1175	5.7	0.05	-777.3	-35203
2011	-1	48	0	0.77	-126.6	-2636	172	-45	3	0.63	-2020.9	-38499
2012	-253	-9	0	0.55	-261	-2889	222	-22	1.2	0.9	-2495.2	-38277
2013	50	-65	0	0.71	-135.8	-2840	-538	-8	0	0.99	-2351	-38815
2014	-266	10	1	3.25	-68.8	-3105	206	1	1	1.4	-867.3	-38610
2015	-266	-12	1	0.85	-72.8	-3332	-34	-6	1		-647	-38643
2016	52	82	0.7	44.71	-54.4	-3280	90	0	1	0.2	-537.3	-38553
2017	75	-43	1	1.04	-46.3	-3205	91	8	1		-462.5	-38462
2018	8	20	1		-39.4	-3197	86	-9	1		-410.4	-38376
2019	21	78	2.3		-28.7	-3176	77	0	1		-362.7	-38299

Vedlegg 11: MIF Eiendomsdrift AS

	Mif Eiendomsdrift AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998						
1999						
2000						
2001						
2002						
2003						
2004						
2005						
2006						
2007						
2008						
2009	0			1	3.1	100
2010	0	0		1	2.8	100
2011	-48	0		3.1	0.01	52
2012	-253	0		1	0.98	14716
2013	-421	-100		1	2.43	13209
2014	-182	580		1	2.78	13027
2015	51	-140		1	8.84	13078
2016	307	1404		0.9	10.05	13385
2017	138	409		1	5	13523
2018	232	-1241		1	1.98	13754
2019	-2124	361		0.8	46.01	26573

Vedlegg 12: Molde Fotball AS

	Molde Fotball AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-19477			3.23	88.8	33680
1999	11994	-6073	0.7	3.05	57.2	63973
2000	-8611	1831	0.6	2.63	63.2	75875
2001	-27497	-2260	0.6	2.94	77.6	71923
2002	-25995	-89	0.6	5.14	84.2	69465
2003	-20437	4	0.8	1.7	79.5	49027
2004	-8052	-20	0.8	1.91	60.5	40975
2005	-14313	233	1.3	0.24	43.4	26663
2006	-5438	-238	1	1.03	42.2	30153
2007	-15365	190	0.8	1.53	40.5	32788
2008	-23501	-131	1.1	0.8	27.7	22246
2009	-5558	1073	1.3	0.56	58.8	41085
2010	-20281	-683	1.4	0.37	55.5	36455
2011	-15967	-111	1.4	0.63	50.9	33053
2012	-13311	-101	1.1	0.89	57	39677
2013	12359	453	0.9	1.09	61.8	48798
2014	2221	7026	1	1.08	46.8	51019
2015	13805	19059	0.8	1.58	57.9	64825
2016	3777	-3682	0.7	1.75	60	68602
2017	-15636	-10292	0.9	1.24	54.5	52966
2018	6595	21664	0.8	1.47	51	59562
2019	4515	-3602	0.7	1.6	53.4	64077

Vedlegg 13: Odds Ballklubb Eiendom AS og Grenland Fotball AS

	Odds Ballklubb Eiendom AS						Grenland Fotball AS						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	
1998							38		0.6		73.9	9382	
1999							-2512	-488	0.9		81.1	6909	
2000							4150	3593	0.8	2.28	75.3	10504	
2001							-2128	-620	0.6	9.81	91.2	8375	
2002							-2591	343	0.7	1.83	51.5	4399	
2003							-215	-646	0.7	1.75	54.2	4183	
2004							-929	-521	0.5	2.7	61.8	3254	
2005							-301	-2379	0.7	2.11	65.7	3253	
2006	4		0.1	110.14		2	104	-1456	32194	0.2	4.09	15.3	6308
2007	-931		0.9	2.01		3.3	2374	2201	-30741	0.9	2.39	22.5	7833
2008	-24414	3491	1	0.83		-45.8	-22041	1958	2199	0.9	1.65	25.2	9791
2009	-2591	-606	0.8	18.45		-30.4	-16632	-4768	-1433	1	0.81	16.4	5023
2010	111	-1243	1	5.86		-39.5	-16521	2858	-1647	0.8	3.57	43.7	15881
2011	459	184	1	5.2		-39.4	-16063	-16356	-813	0.9	1.08	17.5	6525
2012	-137	19	1	4.69		44.8	17473	-3593	196	0.9	0.99	12.6	2932
2013	177	709	1	47.85		46.9	17650	-2967	556	1.4	0.7	-0.2	-35
2014	750	-196	1	21.39		50.2	18400	3503	1072	1.1	0.93	11.7	3468
2015	733	580	1			54.1	19133	950	1953	1	0.94	25.1	4417
2016	718	-936	1	6.72		56.9	19852	565	-3436	0.8	4.55	80.6	4983
2017	465	-89	1	8		58.7	20317	9629	-534	3	0.84	3.5	612
2018	2896	-554	1.1			55.3	20929						
2019	-198	-6	1			61.2	20731						

Vedlegg 14: Lerkendal Stadion AS og Abrahallen AS

	Lerkendal Stadion AS						Abrahallen AS						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	
1998													
1999													
2000													
2001													
2002													
2003													
2004													
2005													
2006													
2007													
2008													
2009													
2010													
2011													
2012													
2013								-76		1.9	0.02	20	7433
2014								-496	3251	0.9	4.57	19.6	6937
2015								-300	-2926	1	3.61	22.8	6637
2016								-607	-72	1	2.17	23.6	6031
2017	6444		1	2.26		35.9	93792	-440	506	1	2.18	24.7	5591
2018	6108	-3992	0.9	7.7		39.4	99900	-499	469	1	1.78	22.7	5092
2019	5957	14082	0.9	11.04		40.8	105857	-134	-364	1	11.89	23	4958

Vedlegg 15: Rosenborg Sport AS og Rosenborg Arena AS

	Rosenborg Sport AS						Rosenborg Arena AS						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	
1998	2			1.19		17.6	511						
1999	4	418		0.85		20.4	515						
2000	24	-202	1.2	0.42		3.9	539						
2001	10	424	1.2	0.56		2.9	549						
2002	60	-640	1.2	0.4		3.2	609	46		4.1	0.84	4.7	146
2003	11	-69	1.3	0.33		3.3	619	77	476	3.4	0.73	7.2	223
2004	67	28	1.4	0.46		3.2	687	122	2055	1.2	0.79	3.6	345
2005	3	1758	1.1	0.72		3	690	476	-1430	0.9	1	10.8	820
2006	42	-259	1.1	0.65		3.5	732	-1239	-1170	2	0.55	-17.6	-1583
2007	7	-73	1.2	0.65		3.3	738	-1227	336	0.8	1.08	22.4	1190
2008	1560	1842	1.2	0.75		8.3	2299	-1574	420	3.8	0.64	-6.1	-384
2009	-319	-2820	1.1	0.89		5.3	1980	443	-221	2.2	0.72	0.9	58
2010	-15	-47	1.1	0.81		7.9	1964	674	-70	1.2	0.84	13.1	732
2011	-522	399	1.1	0.92		4.2	1443	330	-268	0.8	1.02	18.2	1062
2012	-242	-388	0.9	1.09		3.5	1201	-537	89	1.1	0.93	9.3	525
2013	-7	510	0.9	1.17		4.2	1194	-354	-456	1.4	0.62	5.3	171
2014	-312	-663	1	1.03		1.8	882						
2015	22	3586	1	1.17		3.8	904						
2016	39	1193	1	1.04		3.8	943						
2017	-90	-2023	1.1	0.82		3.1	853						
2018	-150	4507	1.2	0.75		2.6	704						
2019	138	-4444	1.2	0.79		2.9	842						

Vedlegg 16: Lerkendal Stadion AS (gamle)

Lerkendal Stadion AS (gamle)						
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-4096			5.64	82.3	9479
1999	-922	-842		38.01	97.4	10401
2000	600	10480	1.1	0.7	74.2	90601
2001	685	11662	1.1	0.32	52.2	111787
2002	700	-8545	1	1.56	37.3	112487
2003	532	-814	1	0.64	37.5	113018
2004	-150	8923	1	2.28	37.5	112869
2005	916	1658	1	2.48	38.7	113785
2006	-5188	-3406	1	2.86	38.1	108597
2007	4687	5380	1	4.07	40.3	113284
2008	424	4132	1	4.06	41.8	113708
2009	-1266	-6819	1	7.46	43.5	112442
2010	3016	11704	0.9	6.44	45.4	115458
2011	3258	-6394	0.9	10.58	47.1	118714
2012	3512	7181	0.9	13.71	48.6	122226
2013	3514	3173	0.9	4.74	49.3	125740
2014	2900	-16864	0.9	6.26	50.4	128640
2015	6495	7471	0.9	3.13	50.8	135134
2016	4519	-5722	0.9	4.69	53.8	139653
2017						
2018						
2019						

Vedlegg 17: Sandefjord Fotball AS

Sandefjord Fotball AS						
	Årsresultat	Kontantstrømanalyse	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-1295				-273.8	-657
1999	-1317	736			100	1305
2000	-1227	-454	0.5	10.67	95.1	979
2001	-1206	-270	1.1	0.65	88	549
2002	-1873	146	0	30.18	2.5	229
2003	-734	-141	0.1	23.39	3	294
2004	-1862	-20	0.1	1.11	0.5	266
2005	161	596	0.1	1.12	1.4	792
2006	31261	-167	0	8.15	55.3	34013
2007	-9996	-64	0.4	1.5	44.2	24017
2008	-18126	-2	0.5	1.43	11.9	4274
2009	-2564	-356	4.5	0.65	9.1	1710
2010	3251	196	0.1	1.17	17	4962
2011	-6052	-210	0.1	1.35	7.3	960
2012	-4203	87	0.1	1.54	9.4	971
2013	-3670	308	0.1	2.02	7.5	801
2014	-81	110	0.1	1.53	5.7	721
2015	614	167	0.1	1.59	10.2	1335
2016	-1589	196	0.2	1.68	7.5	745
2017	-1881	-676	0.4	1.42	9.2	865
2018	-5062	210	0.7	1.06	8.7	878
2019	-14342	596	0.5	1.21	23.4	1536

Vedlegg 18: Start En Drøm AS og Start Fotball AS

	Start En Drøm AS						Start Fotball AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998												
1999												
2000												
2001												
2002												
2003												
2004												
2005												
2006												
2007												
2008							-2		0	55	98.2	108
2009							-9	-1	1	1.02	50.4	6099
2010							-19	-30	1	41	100	6081
2011							-3006	-5	1	38	100	3075
2012							-1509	-8	1		100	1566
2013							-1517	-13	0	13.25	92.5	49
2014							91	-53	0		100	140
2015												
2016												
2017	-11080		0.5	4.4	53.3	8920						
2018	-42640	-2662	1	1.02	19.4	6280						
2019	-40966	-1105	2.4	0.38	-69.7	-12686						

Vedlegg 19: Start Toppfotball AS og Start Stadion AS

	Start Toppfotball AS						Start Stadion AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-5349		-1.4	0.56	-40.4	-5349						
1999	468	5821		4.03	80.5	468						
2000	-4127	-3493	0.6	2.11	73	9912						
2001	-10250	-619	-15.6	0.36	-4	-340						
2002	-12787	-1609	-0.1	0.04	-587.6	-12127						
2003	-1223	-9	-5.6	0.09	-127.5	-6672						
2004	0	-12	74.8	0.25	-53	-6460						
2005	78	8	27.6	0.25	-29.4	-6382	0		68.8	0.02	1.4	100
2006	28842	96	0.8	1.44	67.2	65901	-246	8104	1	0.88	19.2	29854
2007	-992	88	1.5	0.34	57.2	64909	585	-1589	1.2	0.17	11.9	30439
2008	-86442	-12	5.5	0.13	16.1	8643	-68660	-4167	1	0.4	1.1	1879
2009	-12070	36	2	0.35	39.1	20302	-9726	-1724	1.1	0.09	10.4	16404
2010	-5862	-38	2.3	0.21	37.1	14440	-7949	-56	1	0.69	5.7	8455
2011	-9366	5	5.2	0.19	16.1	5074	-12008	-440	1.1	0.07	-2.7	-3553
2012	-4773	324	3.1	0.14	15.1	4801						
2013	-23442	-394	-0.2	0.09	-281.5	-14141						
2014												
2015												
2016												
2017												
2018												
2019												

Vedlegg 20: Strømsgodset Fotball AS

	Strømsgodset Fotball AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-7252		0.8		79.6	10203
1999	-4304	-1195			99.8	5900
2000	1467	600	0.8	178.25	99.9	7367
2001	-1849	-247	0.9	2.82	93	5519
2002	-2490	615	0.5	6.77	92	3028
2003	-2570	-1478	0.9	1.21	59.6	457
2004	-1163	-306	0.6	1.07	14.7	293
2005	-4655	1894	1.8	0.79	20.6	765
2006	-7521	-1232	1.7	0.66	33.8	5484
2007	-13417	240	5.6	0.23	13.5	2067
2008	-13728	664	0.6	0.25	-26.9	-3162
2009	-6441	-97	-65.4	0.58	-87.8	-9603
2010	6929	2269	1.5	0.86	15.2	1463
2011	1886	3646	0.5	1.07	17	3349
2012	3556	5666	0.3	1.46	39.9	6906
2013	8301	5892	0.4	1.30	34.3	10207
2014	6710	-10122	0.8	1.14	42.9	12017
2015	24792	5952	0.6	1.23	39.5	19967
2016	5833	-4385	0.6	1.60	64.2	25799
2017	4430	2431	0	1.88	60.3	30230
2018	-9572	-3464	0.5	2.05	67.7	20658
2019	-11987	-7078	0.7	1.36	59.5	8670

Vedlegg 21: TIL Fotball AS (Tidligere TIL Holding AS) og Bjerkakerhallen AS

	TIL Fotball AS (Tidligere TIL Holding AS)						Bjerkakerhallen AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantsrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998												
1999												
2000												
2001												
2002												
2003												
2004												
2005												
2006												
2007												
2008												
2009												
2010												
2011												
2012												
2013												
2014												
2015												
2016							-7		17.7	0.09	5.2	17
2017							-72	2217	0.3	23.88	97	2990
2018	13955	3	0.9	3.56	80.8	22411	-53	-1650		23.27	99.1	2937
2019	2842	328	1.1	0.92	36.5	12467						

Vedlegg 22: Afheim Stadion II AS og TIL Fotball AS (gammel)

	Afheim Stadion II AS						TIL Fotball AS (gammel)					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998												
1999												
2000												
2001												
2002												
2003												
2004												
2005												
2006												
2007												
2008												
2009							0	110	0.6	2.98	83.9	16102
2010							-18516	1122	-5.8	0.27	-11.4	-2414
2011							1147	-670	2.3	0.6	22.7	5133
2012							-4329	-326	1.7	0.75	24.3	5804
2013							871	334	0.4	1.2	26.5	6675
2014							-3904	94	0.6	1.09	23.9	2771
2015							-5921	-396	1	1	51	11186
2016							-540	127	1.4	0.65	44.2	10646
2017							-8594	77	2.5	0.45	9	2052
2018	-2106	-474	1	0.57	12.4	7389	9639	-188	1	1.02	36	11691
2019	-1948	-1978	1.1	0.37	9.3	5441						

Vedlegg 23: Viking Stadion AS og Viking Fotball AS

	Viking Stadion AS						Viking Fotball AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansierungsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998												
1999	-285					90.2	47600					
2000	-14554	-10177	0.8	2.29		85	33046					
2001	-4682	-147	0.7	2.39		83.2	28364					
2002	5544	-2173	0.7	2.46		82.9	33907					
2003	-2548	60718	0.3	4.66		68.9	67272					
2004	2386	-50125	1.1	0.7		57.4	69658					
2005	2143	-7237	1.1	0.51		55.6	69748					
2006	4206	-3585	1.3	0.24		51.3	71900					
2007	850	-56	1.4	0.18		49.1	72749					
2008	-4060	88	1.3	0.29		43.9	68690					
2009	-17071	-162	1.4	0.16		34.9	51618					
2010	-30032	-7	1.8	0.19		17.2	21586					
2011	-7313	64	1.9	0.15		13.1	14273					
2012	-13029	6774	1.3	0.4		30.7	32883					
2013	-13787	-6703	1.5	0.21		20.9	19096					
2014	-6509	72	1.5	0.16		11.8	12587					
2015	3317	405	1.5	0.22		15.7	16456					
2016	-18744	-335	1.3	0.39		14.3	14566					
2017												
2018							-6788	5329	1.8	0.53	26.8	13064
2019							-7924	623	1.1	0.81	33.7	17442
2019							-1122	6570	0.9	1.17	41.1	26865

Vedlegg 24: Vikinghallen AS

	Vikinghallen AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998						
1999						
2000						
2001						
2002						
2003						
2004						
2005						
2006						
2007						
2008						
2009						
2010						
2011						
2012						
2013	-44		0.8	142.36	0	-14
2014	154	2815	1	1.66	0.1	139
2015	-10	-2994	1	0.65	0.1	129
2016	1019	-130	1	1.9	1.1	1148
2017	454	0	1	1.47	1.6	1602
2018	539	0	1	1.5	2.2	2142
2019	1066	0	1	0.38	3.8	3208

Vedlegg 25: Vålerenga Fotball ASA og Vålerenga Fotball AS

	Vålerenga Fotball ASA						Vålerenga Fotball AS					
	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantstrøm	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital
1998	-10880		0.8	16.45	89	21130						
1999	-2090	892	0.8	2.57	85.8	19040						
2000	390	5227	0.9	1.11	60.1	19429						
2001	-43837	-7543	-0.9	0.07	-92.7	-24407						
2002	-35984	-545	-1.1	0.05	-268.6	-39092						
2003												
2004							842		0.8	1.12	42.5	8842
2005							803	794	1.4	0.69	37.2	12394
2006							-10535	-2281	1.9	0.72	23.3	7510
2007							-4965	-1614	2.1	0.68	22.7	7545
2008							-15744	2064	2.7	0.49	22.9	11801
2009							-21542	530	-2.6	0.33	-23	-8271
2010							4755	-982	2.1	0.61	26.3	6919
2011							-9985	-1344	-5.1	0.53	-8.4	-3066
2012							5994	-49	3.5	0.68	11.3	2928
2013							-19561	-342	-4.9	0.5	-9.2	-1897
2014							-14148	256	-0.9	0.61	-26	-6045
2015							-1691	-536	3.9	0.31	19.6	3611
2016							1939	-104	2.2	0.5	30.3	5550
2017							39	409	0.9	1.23	15.1	5588
2018							-3426	720	1.4	0.53	38.3	12161
2019							39	-892	0.9	1.23	39.5	12200

Vedlegg 26: Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS og Vålerenga Stadion AS

	Vålerenga Kultur- og Idrettspark AS						Vålerenga Stadion AS							
	Årsresultat	Kontantsrom	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital	Årsresultat	Kontantsrom	Finansieringsgrad 1	Likviditet	Egenkapitalandel i %	Egenkapital		
1998														
1999														
2000														
2001														
2002														
2003														
2004														
2005														
2006														
2007														
2008														
2009														
2010	0		36.4	0.03		2.7	100							
2011	-18	0	38.7	0.03		2.5	82							
2012	0	0	49.3	0.02		2	82							
2013	0	0	50.3	0.02		1.9	82							
2014	0	0	1			19	82							
2015	-2437	184739	0.3	15		-0.9	-2396	0		1	0	0.5	1112	
2016	30	-184039	4.8	0.21		-0.6	-2367	-1745		0.9	9.49	-0.3	-633	
2017	-8144	8467	1.5	0.1		-2	-10154	2021		0	1.13	11.1	1117	
2018	-11179	7952	1	0.62		9.5	48339	3936		1	1.4	0.95	13.3	1735
2019	-3310	-14606	1	0.63		10.8	51541	5118		633	0.6	1.23	11.8	1774

